CONFERENCE BOOK

IJASJOURNAL
ijasjournal.com

INTERNATIONAL JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
ACADEMY

ARTDERGi
www.artdergi.com

IJMHSS
INTERNATIONAL JOURNAL OF MEDICAL, HEALTH AND SPORT SCIENCES

ESTD 2022
JOURNAL OF ADVANCES IN ENGINEERING, ARCHITECTURE AND MATHEMATICS
www.mmmjournal.com

ULUSLARARASI İLAHİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
www.ilahiyatdergisi.com

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR

CONGRESS ORGANIZING BOARD
Head of Conference: Assoc. Prof. Dr. Elif Akpınar Külekçi
Head of Organizing Board: Assis. Prof. Dr. Gültekin Gürçay
Organizing Committee Members:
Prof. Dr. Hülya Çiçek
Prof. Dr. Hajar Huseynova
Prof. Dr. Dwi Sulisworo
Prof. Zain Musa
Prof. Dr. Sameer Jain
Prof. Dr. Yakup Babayev
Assoc. Prof. Dr. Abbas Ghaffari
Assoc. Prof. Dr. Abışov Elşad Şərəfxan oğlu
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat Baran
Assoc. Prof. Dody Hartanto
Assoc. Prof. Dr. Rungchacadaporn
Assoc. Prof. Nazile Abdullazade
Assoc. Prof. Dr. Feran Aşur
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti
Assoc. Prof. Ivaylo Staykov
Assist. Prof. Ihwan Ghazali
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini Heydarlou
Dr. Gültekin Gürçay
Dr. Amaneh Manafidizaji
Aynurə Əliyeva

Edited By
Assist. Prof. Ihwan Ghazali

CONFERENCE ID

ICSAS 1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY

DATE – PLACE

AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR

ORGANIIZATION

Academy Global Conferences & Journals
ICSAS Academy

PARTICIPATING COUNTRIES

Turkey – Denmark – Germany- Estonia – Hungary – Afghanistan – Egypt – Ghana – Turkmenistan – Egypt- Estonia- Hungary- Germany – Uzbekistan - Nigeria – Singapore – Kenya - South Korea – Japan- Thailand- Taiwan- Austria- Zimbabwe- Slovenia- China -

PERCENTAGE OF PRESENTATION

9 Papers from Turkey And 23 Papers From Other Counteries

Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an "official assignment letter"

All rights of this book belong to Academy Global Publishing House
Without permission can't be duplicate or copied.
Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.
Academy Global–2024 ©

Issued: 10. 10.2024
ISBN: 978-625-6283-73-2

Scientific & Review Committee

Prof. Dr. Ali BILGILI – Turkiye
Prof. Dr. Naile BİLGİLİ – Türkiye
Prof. Dr. Başak HANEDAN – Türkiye
Prof. Dr. Hülya Çiçek KANBUR – Turkiye
Prof. Dr. Emine KOCA – Turkiye
Prof. Dr. Fatma KOÇ – Turkiye
Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU – Turkiye
Prof. Dr. Hajar Huseynova – Azerbaijan
Prof. Dr. Dwi SULISWORO – Indonesia
Prof. Dr. Natalia LATYGINA – Ukraina
Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV – Russia
Prof. Muntazir MEHDI – Pakistan
Prof. Dr. Raihan YUSOPH – Philippines
Prof. Dr. Akbar VALADBIGI – Iran
Prof. Dr. F. Oben ÜRÜ – Turkiye
Prof. Dr. T.Venkat Narayana RAO – India
Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ – Turkiye
Prof. Dr. Mustafa BAYRAM – Turkiye
Prof. Dr. Saim Zeki BOSTAN – Turkiye
Prof. Dr. Hyeonjin Lee – China
Assoc. Prof. Dr. Abdulsemet AYDIN – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Fırat BARAN - Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Dilorom HAMROEVA - Ozbekstan
Assoc. Prof. Dr. Abbas GHAFFARI – Iran
Assoc. Prof. Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ - Turkiye
Assoc. Prof. Ivaylo STAYKOV - Bulgaria
Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti – Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Ümit AYATA – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Okan SARIGÖZ – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Eda BOZKURT – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Ahmet TOPAL – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Abdulkadir Kırbaş – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mesut Bulut – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Fahriye Emgili – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Sandeep GUPTA – India
Assoc. Prof. Dr. Veysel PARLAK – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Mahmut İSLAMOĞLU – Turkiye
Assoc. Prof. Dr. Nazile Abdullazade – Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Tamer Turgut - Turkiye
Assist. Prof. Dr. Göksel ULAY – Turkiye
Assist. Prof. K. R. PADMA – India
Assist. Prof. Dr. Omid AFGHAN - Afghanistan
Assist. Prof. Dr. Maha Hamdan ALANAZİ - Saudi Arabia
Assist. Prof. Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amina Salihi BAYERO – Nigeria
Assist. Prof. Dr. Baurcan BOTAKARAEV - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Ahmad Sharif FAKHEER - Jordania
Assist. Prof. Dr. Gültekin GÜRÇAY – Turkiye

Assist. Prof. Dr. Dody HARTANTO - Indonesia
Assist. Prof. Dr. Mehdi Meskini HEYDALOU – Iran
Assist. Prof. Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Keles Nurmaşulı JAYLIBAY - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Mamatkuli JURAYEV – Ozbekistan
Assist. Prof. Dr. Kalemkas KALIBAEVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bouaraour KAMEL – Algeria
Assist. Prof. Dr. Alia R. MASALİMOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Amanbay MOLDIBAEV - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Bhumika SHARMA - India
Assist. Prof. Dr. Gulşat ŞUGAYEVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. K.A. TLEUBERGENOVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA – Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Hoang Anh TUAN - Vietnam
Assist. Prof. Dr. Botagul TURGUNBAEVA - Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA - Kirgizia
Assist. Prof. Dr. Yang ZİTONG – China
Assist. Prof. Dr. Gulmira ABDİRASULOVA – Kazakhstan
Assist. Prof. Dr. Imran Latif Saifi – South Africa
Assist. Prof. Dr. Zohaib Hassan Sain – Pakistan
Assist. Prof. Dr. Murat GENÇ – Turkiye
Assist. Prof. Dr. Monisa Qadiri – India
Assist. Prof. Dr. Vaiva BALCIUNIENE – Lithuania
Assist. Prof. Dr. Meltem AVAN – Turkiye
Aynurə Əliyeva - Azerbaijan
Sonali MALHOTRA - India

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

Sayı : E-16710634-03-903.07.02-2300384284 01.12.2023
Konu : Doç.Dr.Elif AKPINAR KÜLEKÇİ'nin Görevlendirilmesi

MİMARLIK VE TASARIM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 29.11.2023 tarihli ve E-53120705-000-2300381989 sayılı belge.

Fakülteniz Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğretim üyelerinden Doç.Dr.Elif AKPINAR KÜLEKÇİ'nin, Yükseköğretim Genel Kurulunun 15.06.2023 tarihli, 10 sayılı oturumunda alınan 2023.10.183 sayılı kararı gereğince Doçentlik Başvuru Şartlarında bulunan ve doçent olacak adaylardan istenen "Diğer uluslararası/ ulusal bilimsel toplantının düzenleme komitesinde resmi olarak görevlendirilmiş üniversite akademisyen temsilcisi bulunması zorunludur." maddesi gereğince, Academy Global Conference & Journals tarafından yapılan kongrelerin düzenleme kurullarında yolluksuz ve gündeliksiz olarak görevlendirilmesi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Ömer ÇOMAKLI
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 87c7a395-d4b6-4f7a-abc6-5dee8674e3d1 Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2311023
Elektronik Ağ: www.atauni.edu.tr
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr
Bilgi: Mehmet KOÇ
Faks: +90 442 2361014
E-Posta: personel@atauni.edu.tr

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY

AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR

Kongre Bağlantı Linki :

Join Zoom Meeting
https://us06web.zoom.us/j/81604584722?pwd=y2kFvDBw8AEhxbZ5eSknYVkdXt0yTt.1
Meeting ID: 816 0458 4722
Passcode: 202224

ÖNEMLİ AÇIKLAMA (Lütfen okuyunuz)

- ZOOM bağlantısı için yukarıda verilen bağlantıyı veya yine yukarıda verilen giriş bilgilerini kullanabilirsiniz.
- Oturum içerisinde en KIDEMLİ olan moderator olarak seçilir. Moderatörün oturum düzenini gözetmesi, akademisyen adaylarını yönlendirmesi beklenmektedir.
- Oturuma bağlanmadan önce Salon numaranızı adınızın önüne aşağıdaki gibi ekleyiniz. Bu sayede kongre açılışında beklemeden oturumlarınıza gönderilebileceksiniz. Ör. 5 Ahmet Ahmetoglu
- Sunum süresi 10 dakikadır. Bu sürenin aşılmamasını moderatörler temin edecektir.
- Sunum sonrası 5 dakikayı geçmeyen soru-cevap, tartışma süresi verilmektedir.
- Sunumlar TÜRKÇE veya İNGİLİZCE yapılabilmektedir.
- Kameralar, oturum süresince toplam % 70 oranında açık olmak zorundadır.
- Sunum yapan katılımcının kamerası açık olmak zorundadır.
- Sunum yapmak zorunludur. Herhangi bir nedenle sunum yapmamış olan katılımcıya sertifika verilmesi ve çalışmasının yayınlanması sözkonusu olamaz.
- Katılımcı, kendi oturumda, oturum bitene kadar bulunmak zorundadır.
- Katılımcıların kendi oturumları dışındaki oturumlara katılma zorunluluğu yoktur.
- ZOOM platformunun kapasite sınırı nedeniyle, DİNLEYİCİ, sadece kapasite izin verdiği sürece kabul edilebilmektedir.

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via https://zoom.us/join site, enter ID instead of "Meeting ID
- or Personal Link Name" and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on **at least %70** of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.
- Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	**Arş. Gör. MUSTAFA EMİN AKÇİN**	1	NİCOLAİ HARTMANN'IN ONTOLOJİSİNDE PSİKOLOJİNİN YERİ	Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU Eda AKMAN
		2	ERICH FROMM İLE GABRİEL MARCEL'İN 'SAHİP OLMAK' HİSSİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU Prof. Dr. Hamit COŞKUN
		3	ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE YAPAY ZEKANIN EĞİTİMDE YARATICILIK SÜRECİNE ETKİSİ	Yrd. Doç. Dr. Şengül BAŞARI Yrd. Doç. Dr. Seçil BESİM AYHAN Doç. Dr. Fatma KÖPRÜLÜ
		4	Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Duygusal Zekâ ve Romantik Kıskançlık Düzeyinin İncelenmesi	Uzman, Elif Aybike Şık
		5	TRAVMA SONRASI BÜYÜME: ZORLUKLARDAN GÜÇLENEREK ÇIKMAK	Prof.Dr. Oğuzhan Zengin Öğr.Gör. Abdulkadir Ilgaz
		6	TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU TEDAVİSİNDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ YAKLAŞIMLARI	Öğr.Gör. Abdulkadir Ilgaz Prof.Dr. Oğuzhan Zengin
		7	OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA UYGULANAN MİNDFULNESS TEMELLİ PROGRAMLARIN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ İNCELEYEN ÇALIŞMALARIN SİSTEMATİK GÖZDEN GEÇİRİLMESİ	Uzman Sosyolog, PINAR BENEK
		8	TÜRKİYE'DE AİLE DANIŞMANLIĞI ÜZERİNE YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME	Arş. Gör. MUSTAFA EMİN AKÇİN
		9	TÜRKİYE'DE LOGOTERAPİ UYGULAMALARI: LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME	Arş. Gör. MUSTAFA EMİN AKÇİN
		10	DİNAMİK PSİKOTERAPİ ANAMNEZ FORMU IŞIĞINDA BİR VAKANIN SUNUMU, FORMÜLASYONU VE PSİKOTERAPİ SÜRECİ	Dr. Öğr. Üyesi GİZEM TURGUT

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	**Öğr. Gör. Dr., ERKAN DENK**	1	ŞANLIURFA'NIN COĞRAFİ İŞARETLER KARNESİ	Av.Dr.M.Lamih ÇELİK
		2	GASTRONOMİ TARİHİNİN BAŞLICA ÇOKKÜLTÜRLÜ ÖRNEKLERİNDEN BİRİ OLARAK HATAY MUTFAĞI	Prof. Dr. Sedat Cereci
		3	Sürdürülebilir Gastronominin Uygulanmasında Gıda Mevzuatının Önemi ve Gereklilikleri	Öğretim Görevlisi Tuğçe SOYADLI Prof. Dr., Nesrin Menemenci Bahçelerli
		4	GASTRONOMİ'DE KÜLTÜREL ETKİLEŞİM	Damla KARADAYI Prof. Dr. Nesrin M. BAHÇELERLİ
		5	EVALUATION OF TURKEY'S GEOGRAPHICAL INDICATION REGISTERED TOMATO VARIETIES WITHIN THE SCOPE OF FESTIVAL TOURISM	Öğr. Gör. Dr., ERKAN DENK

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	**Öğr. Gör. Dr. HAKAN AVAN**	1	A Review of Scientific Studies in Turkey Prenatal Diagnostic Tests in the Field of Birth and Women's Health Nursing	Yüksek Lisans Öğrencisi, Çağla DURMUŞ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gülcan SARMAŞIK Dr. Öğretim Üyesi, Filiz SÜZER ÖZKAN
		2	PELVİK TABAN KAS EGZERSİZLERİNİN GEBELİK DÖNEMİNDEKİ ROLÜ	Ebe Yağmur MUTLU Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÇUVADAR,
		3	PELVİK İNFLAMATUAR HASTALIK VE EBELİK BAKIMI	Ebe Yağmur MUTLU Dr. Öğr. Üyesi Suzan ONUR
		4	THE IMPACT OF EXERCISE DURING PREGNANCY ON POSTPARTUM DEPRESSION	Ebe Esra Gül ERTÜRK Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÇUVADAR
		5	INVESTİGATİON OF SOCİAL MEDİA USE İN TERMS OF ADOLESCENT BEHAVİORS	Öğr. Gör. Dr. HAKAN AVAN
		6	FİRST AİD TRAİNİNG FOR STUDENTS İN SCHOOLS: A NURSİNG PERSPECTİVE AND ITS EFFECTS	Öğr. Gör. Dr. HAKAN AVAN

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	**Asst. Prof. Dr. Gamze Oğuz Erdem**	1	GEBELİKTE VE LAKTASYONDA EMZİRME	Yüksek Lisans Öğrencisi KÜBRA YILMAZ Doç. Dr. ÖZNUR TİRYAKİ
		2	GELİŞİMSEL KALÇA DİSPLAZİSİ VE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR	YL. Öğr. BETÜL YOLCU Doç. Dr. ÖZNUR TİRYAKİ
		3	THE EFFECT OF MOBILE APPLICATIONS IN ENSURING SELF-MANAGEMENT FOR INDIVIDUALS WITH MULTIPLE SCLEROSIS	Asst. Prof. Dr. Gamze Oğuz Erdem Asst. Prof. Dr. Zehra Aydın
		4	ERGONOMIC RISKS TO WHICH NURSES ARE EXPOSED TO IN THE WORKING ENVIRONMENT	Nesrin KAYA Dr. Öğr. Üyesi Şahide AKBULUT
		5	TÜRKİYE'DE HEMŞİRELİK ALANINDA WATSON İNSAN BAKIM MODELİ KULLANILARAK YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	Arş. Gör., DILŞA AZİZOĞLU KELEŞ Arş. Gör., FURKAN KELEŞ
		6	TÜRKİYE'DE HEMŞİRELİK ALANINDA YAPILMIŞ AİLE İÇİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET İLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	Arş. Gör., DILŞA AZİZOĞLU KELEŞ Arş. Gör., FURKAN KELEŞ

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	**Dr. Öğr. Üyesi Özlem AKIN** **Dr. Öğr. Üyesi Vacide AŞIK ÖZDEMİR**	1	DİYABET YÖNETİMİNDE KULLANILAN TEKNOLOJİLER VE HEMŞİRELİK YAKLAŞIMI	Arş. Gör. Rabia BAYRAMBEY Prof. Dr. Yeliz AKKUŞ
		2	SAĞLIK HİZMETLERİNDE YAPAY ZEKA KULLANIMI	Arş. Gör. Rabia BAYRAMBEY Prof. Dr. Yeliz AKKUŞ
		3	CARE REQUIREMENTS of ELDERLY with URINARY INCONTINENCE	Dr. Öğr. Üyesi, AYDAN EDA URVAYLIOĞLU JOHNS Hemşire, BERFİM KARABULUT
		4	PREEKLAMPSİ TANISI ALAN GEBELERDE AROMATERAPİ UYGULAMALARI	Hemşire, İREM NUR ÜNAL Prof. Dr. EMİNE GERÇEK ÖTER
		5	MENOPAUSE AND GUT MICROBIOTA: EFFECTS ON WOMEN'S HEALTH	Dr. Öğr. Üyesi Özlem AKIN Dr. Öğr. Üyesi Vacide AŞIK ÖZDEMİR
		6	IMPORTANCE OF GENITOURINARY SYSTEM INFECTIONS AND GENITAL HYGIENE BEHAVIORS IN FEMALE PATIENTS RECEIVING CHRONIC HEMODIALYSIS TREATMENT	Dr. Öğr. Üyesi Vacide AŞIK ÖZDEMİR Dr. Öğr. Üyesi Özlem AKIN

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	**Research Assistant Şura DAL**	1	POSTPARTUM PERHİZ CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLARI ARTIRIR MI?	Prof. Dr. Özlem KARABULUTLU Uzm. Ebe Tuğba KAVAS
		2	FARKINDALIK TEMELLİ DOĞUM ve EBEVEYNLİK (MBCP)	Prof. Dr. Özlem KARABULUTLU Uzm. Ebe Tuğba KAVAS
		3	INVESTIGATION OF NEGLECT AND ABUSE RISK FACTORS IN CHILDREN	Research Assistant Şura DAL Assoc. Prof. İlknur KAHRİMAN
		4	RAISING THE NEWBORN IN A COCOON: A STRATEGY FOR PROTECTING AGAINST PERTUSSIS	Research Assistant Dr. Bahar ÇOLAK Research Assistant Şura DAL
		5	PRİMER DİSMENORENİN YÖNETİMİNDE TRANSKÜTANÖZ ELEKTRİKSEL SİNİR STİMÜLASYONU KULLANIMININ ETKİSİ	Hemşire, YELİZ KAN Prof. Dr. EMİNE GERÇEK ÖTER
		6	DEMİR EKSİKLİĞİ ANEMİSİ	Ebelik Yüksek Lisans Öğrencisi, FATMA CEYLAN Doç.Dr,ÖZNUR TİRYAKİ

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	**Assoc. Prof. Dr. Elena Rossi,**	1	ETHICAL CONSIDERATIONS IN ANTI-DOPING SYSTEM MANAGEMENT: A COMPARATIVE STUDY OF MALAYSIA AND GLOBAL PRACTICES	Ahmad Syafiq Abdullah, Lin Wei Hua
		2	MORPHOLOGICAL VARIATIONS IN FEMALE TRACK AND FIELD ATHLETES IN PAKISTAN	Nida Aslam, Ahmed Farooq, Sara Khan
		3	IMPACT OF LONG-TERM PHYSICAL TRAINING ON VARIABILITY IN SKELETAL DIAMETERS AMONG WOMEN	Sadia Khan, Ahmed Malik
		4	INVESTIGATING THE IMPACT OF PHYSICAL ACTIVITY AND NUTRITIONAL INTAKE ON COGNITIVE FLEXIBILITY	Ahmed Khalil, Assis. Prof. Dr. Layla Hassan
		5	ENHANCING PUBLIC HEALTH THROUGH SPORTS: A STRATEGIC APPROACH	Assoc. Prof. Dr. Elena Rossi, Dr. Marco Bianchi, Laura Conti,
		6	ENHANCING STUDENT ENGAGEMENT IN SWIMMING CLASSES: A STUDY ON THE EFFECTIVE TEACHING PYRAMID	Elena M. Rodriguez,
		7	THE IMPACT OF ATHLETE SATISFACTION ON TEAM SPORTS PERFORMANCE: A STUDY AT THE UNIVERSITY OF DEBRECEN	M. K. Novak, J. P. Szabo,
		8	EFFECTS OF LONGITUDINAL PHYSICAL CONDITIONING ON MORPHOMETRIC PARAMETERS IN EUROPEAN MALE ADOLESCENTS	Lucas Schmidt, Elena Varga

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	**Assis. Prof. Dr. Stoyan Ivanov**	1	ENHANCING BASKETBALL SHOT PREDICTION THROUGH CONVOLUTIONAL NEURAL NETWORKS AND TEMPORAL ANALYSIS	Júlia Kovács, László Tóth, Anikó Varga, János Kocsis
		2	COMPARATIVE ANALYSIS OF ACHIEVEMENT MOTIVATION AND SPORTS COMPETITION ANXIETY ACROSS ACADEMIC LEVELS	László Tóth, Katalin Kovács, Zoltán Horváth, Éva Nagy
		3	COMPARATIVE ANALYSIS OF JOINT RANGE OF MOTION IN ATHLETES: RUNNERS VS. SWIMMERS	Dr. Elena Petrova, Assis. Prof. Dr. Stoyan Ivanov
		4	EVALUATING PSYCHOMOTOR DEVELOPMENT IN EARLY CHILDHOOD: A COMPARATIVE ANALYSIS OF EIGHT ASSESSMENT TOOLS	Elina Karimova, Nuriddin Shokirov
		5	EVALUATING CAREER TRANSITION SUPPORT PROGRAMS FOR OLYMPIC ATHLETES IN AFGHANISTAN: A CONCEPTUAL ANALYSIS	Zainab Rahimi, Assis. Prof. Ahmad Shah, Dr. Ebrahim Firooz, Dr. Roya Nazari
		6	EPIDEMIOLOGICAL STUDY AND MECHANISMS OF BADMINTON INJURIES IN YOUTH: INSIGHTS FROM MEDICAL CHECK-UPS AND SURVEYS	Mei Zhang, Li Wei, Chen Xu
		7	EFFECTS OF MINDFULNESS MEDITATION ON REDUCING ACADEMIC STRESS AMONG FEMALE ADOLESCENTS	Liu Yan, Zhang Mei, Chen Wei, Li Hua
		8	IMPACT OF FRAME GEOMETRY AND ERGONOMIC ADJUSTMENTS ON CYCLING EFFICIENCY AND MUSCLE ACTIVATION	Antoine Dupont, Dr. Claire Lefebvre

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	**Prof. Dr. Aleksandra Nowak**	1	ENHANCING COGNITIVE AND SOCIAL DEVELOPMENT IN PRESCHOOLERS THROUGH DYNAMIC MOVEMENT: A STUDY ON THE MOVI-MENTE© APPROACH	Maria Ferreira, Carlos Almeida,
		2	ANALYZING THE IMPACT OF CONSTRAINTS ON PHYSICAL PERFORMANCE IN DIVISION II SOCCER PLAYERS	Juan Carlos Rivera, Mei Ling Zhang
		3	THE INFLUENCE OF COLLEGE SPORTS SUCCESS ON ALUMNI DONATIONS AND ENROLLMENT RATES	Assis. Prof. Dr. Michał Kowalski, Prof. Dr. Aleksandra Nowak
		4	BIOMECHANICAL IMPLICATIONS OF BIPARTITE MEDIAL CUNEIFORMS: INSIGHTS FROM A CLINICAL STUDY	Nigar Ahmadova, Elchin Mammadov, Rauf Guliyev, Tural Aliyev, Leyla Huseynova, Farida Jafarova
		5	PREDICTIVE MODELING FOR SOCCER PLAYER INJURIES USING MACHINE LEARNING TECHNIQUES	Dr. Elvin Huseynov, Assoc. Prof. Dr. Aysel Mirzayeva
		6	AN OBJECTIVE ANALYSIS OF OFFENSIVE LINEMAN PERFORMANCE IN THE NFL	Aida Nurkayeva, Timur Saparov, Dr. Alikhan Kuatbek
		7	ENHANCING BASKETBALL SHOT PREDICTION USING ADVERSARIAL MULTIAGENT TRAJECTORY ANALYSIS	Arman Kairatov, Aisulu Kenzhebekova, Nurlan Ibraimov
		8		

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	**Assoc. Prof. Dr. Miguel Oliveira,**	1	UNDERSTANDING EXERCISE BEHAVIOR CHANGE, SELF-EFFICACY, AND DECISIONAL BALANCE AMONG NURSING AND MIDWIFERY STUDENTS IN GHANA	Dr. Kwame Asante, Esi Osei
		2	THE IMPACT OF LEISURE ACTIVITIES ON PERCEIVED WELL-BEING AMONG NURSING STUDENTS: A MULTIVARIATE ANALYSIS	Ressearcher Ana Souza,
		3	PRACTICAL EXPERIENCES IN THE DELIVERY ROOM: INSIGHTS FROM NURSING STUDENTS	Ana Beatriz Lima, João Carlos Silva
		4	THE IMPACT OF RELAXATION TRAINING ON ANXIETY AMONG FIRST-YEAR NURSING STUDENTS IN CLINICAL ENVIRONMENTS	Dr. Ndungu Jiao,
		5	ASSESSMENT OF LEGIONELLA PNEUMOPHILA CONTAMINATION IN HOSPITAL AND NURSING HOME COOLING SYSTEMS IN KERMAN CITY, IRAN USING SEMI-NESTED PCR	João C. Almeida, Li Wei Chen, Tariq Jafari
		6	DIFFERENTIATING COVID-19 VARIANTS THROUGH LACTATE RESPONSE IN ATHLETES	Assoc. Prof. Dr. Miguel Oliveira,
		7	ANALYSIS OF PHYSICAL AND PHYSIOLOGICAL ATTRIBUTES IN ELITE ETHIOPIAN DISTANCE RUNNERS	Carlos M. Oliveira
		8	EVALUATING COLD-WATER IMMERSION TEMPERATURE EFFECTS ON RECOVERY FROM SPRINT SWIMMING IN TROPICAL SETTINGS	Samuel Nwosu, Ayesha Khan, Mei Ling Chen

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	**Assoc. Prof. Dr. Kato Mensah**	1	ENHANCING CO-CURRICULAR ENGAGEMENT AMONG UNDERGRADUATE NURSING STUDENTS THROUGH A SELF-DIRECTED LEADERSHIP PROGRAM	Ana Costa, Hiroshi Tanaka, Marie-Louise Dlamini
		2	EVALUATING THE AWARENESS OF 21ST CENTURY COMPETENCIES AMONG NURSING EDUCATORS AND STUDENTS AT UNIVERSITY OF NAIROBI	Alhassan Ibrahim , Assis. Prof. Dr. Kamau Zainab
		3	ENHANCING CRITICAL THINKING AND CREATIVITY SKILLS IN UNDERGRADUATE NURSING STUDENTS THROUGH THE INNOVATE FRAMEWORK	Ana Silva, Pedro Santos
		4	CULTURAL PERSPECTIVES ON PAIN MANAGEMENT IN ONCOLOGY AND PALLIATIVE CARE: A COMPARATIVE STUDY	Luiza Silva
		5	THE INFLUENCE OF E-LEARNING ON MEDICATION ADMINISTRATION COMPETENCE AMONG NURSING STUDENTS: INSIGHTS FROM RECENT RESEARCH	A. Ibrahima, L. Zhang
		6	EFFECTS OF DIGITAL LEARNING ON NURSING EDUCATION: INSIGHTS FROM RECENT RESEARCH	Assoc. Prof. Dr. Kato Mensah
		7	DESIGNING EDUCATIONAL APPLICATIONS BASED ON EDUCATORS' CONCEPTIONS: A FOCUS ON PERIOPERATIVE NURSING	Liu Wei, Aisha Juma
		8	EVALUATING THE EFFICACY OF ITEM RESPONSE THEORY IN ASSESSING MEDICAL-SURGICAL NURSING PROFICIENCY	Maya Liu, Cheng Wei, and Anwar Mohamed

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	**Assis. Prof. Dr. Nunes Martinez**	1	INSIGHTS INTO THE ROLE OF CLINICAL PRECEPTORS IN UNDERGRADUATE NURSING PROGRAMS	Maria Clara Silva, Kofi Asare
		2	ENHANCING NUTRITIONAL SUPPORT FOR PEDIATRIC CANCER PATIENTS: THE ROLE OF NURSING INTERVENTIONS	Dr. M. Smith, Dr. L. Johnson
		3	IMPACT OF NURSING SERVICES ON PHYSICAL HEALTH AND HEALTH BEHAVIORS OF FEMALE INMATES IN CORRECTIONAL FACILITIES	Maria Silva, Amina Hassan, Zhang Wei
		4	CHARACTERISTICS OF EFFECTIVE NURSE LEADERSHIP: PERSPECTIVES FROM WARD NURSES IN IRAQ	Assis. Prof. Dr. Nunes Martinez
		5	EVALUATING RESILIENCE AMONG CHRONIC KIDNEY DISEASE PATIENTS UNDERGOING HEMODIALYSIS	Mariana A. Silva, Leandro J. Costa, Sofia M. Rodriguez
		6	CHARACTERIZATION OF PHYSICAL PROPERTIES AND RESISTANT STARCH IN RICE FLOUR RESIDUES FOLLOWING A-AMYLASE HYDROLYSIS	Lucas Andrade, Mai Huong Nguyen, Tarek El-Sayed
		7	THE INFLUENCE OF PEER ASSISTANCE ON INTERPERSONAL PROBLEM-SOLVING ABILITIES IN NURSING STUDENTS	Dr. Lia Akinola, Prof. Yu Zhang
		8	ASSESSING NURSING COMPETENCIES IN CLINICAL SETTINGS: A STUDY OF VIETNAMESE NURSES	Nguyen Thi Linh, Amina Sulaiman

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	**Assoc. Prof. Dr. Nnamdi Chukwuma,**	1	KNOWLEDGE AND PERCEPTION OF ANTENATAL CARE AMONG PREGNANT WOMEN IN PUBLIC HOSPITALS OF KUMASI, GHANA	Ayodele N. Adebayo Thao P. Nguyen, Mariam O. Bakare
		2	CHALLENGES AND INCENTIVES IN ACCESSING CHILDHOOD VACCINATION SERVICES AMONG UNDOCUMENTED MIGRANT CAREGIVERS IN CAMEROON: A QUALITATIVE STUDY	Emilia Nwokocha, Adebola Olamide, Assoc. Prof. Dr. Nnamdi Chukwuma, Dr. Tatenda Moyo, Pierre Koffi
		3	ENHANCING COLLABORATION IN PALLIATIVE CARE NETWORKS: INSIGHTS FROM URBAN AND RURAL REGIONS IN KENYA	A. Mwangi, J. Njoroge, S. Kamau, L. Otieno
		4	EXPLORING PHYSIOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STRESSORS AND COPING MECHANISMS AMONG HEMODIALYSIS PATIENTS IN EGYPT	Fatma E. Soliman, Dr. Mustafa A. Hamdy
		5	EVALUATION OF EVIDENCE-BASED NURSING PRACTICES FOR PEDIATRIC ORAL CARE	Dr. Amina Diallo, Dr. Samuel Kojo
		6	EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF HIGH-FIDELITY SIMULATION IN ENHANCING INTERPROFESSIONAL COLLABORATION AMONG HEALTH SCIENCE UNDERGRADUATES	E. Komara, T. Lwanga, R. Boakye, P. Ndirangu, J. Ndlovu
		7	EXPLORING THE ROLE OF YOGA AS A COMPLEMENTARY THERAPY IN PEDIATRIC ONCOLOGY PATIENTS	Assis. Prof. Dr. Kumbula Baniko
		8	THE INFLUENCE OF PSYCHOTIC SYMPTOMS, SOCIAL SUPPORT, AND STRESS ON SOCIAL DYSFUNCTION AMONG SCHIZOPHRENIC PATIENTS MISUSING METHAMPHETAMINES: A CROSS-SECTIONAL STUDY	Sophia Mendes, Eduardo Oliveira, Natalia Ferreira

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	**Dr. Öğr. Üyesi Kamile AKÇA**	1	YENİDOĞAN BANYOSU İLE İLGİLİ GÜNCEL BİLGİLER	Dr. Öğr. Üyesi Kamile AKÇA Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		2	YENİDOĞANIN BAKIMINDA ÖNEMLİ BİR PARAMETRE: UMBLİKAL KORD BAKIMI	Dr. Öğr. Üyesi Kamile AKÇA Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		3	AFETLERDE SAHADAN HASTANEYE ÇOCUK HASTANIN TIBBİ BAKIMI	Araş. Gör. Büşra KÜTÜK Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		4	SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN KÜLTÜREL ZEKÂ İLE KÜLTÜREL DUYARLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	Uzm.Hemş. Nurhayat GÜVEREN Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		5	TİP 1 DİYABET YÖNETİMİNDE GELİŞEN TEKNOLOJİ	Arş. Gör. Büşra KÜTÜK Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		6	TİP 1 DİYABETLİ ÇOCUKLARA VERİLEN SAĞLIK EĞİTİMİNİN ETKİLERİNİN İNCELENDİĞİ HEMŞİRELİK ALANINDA YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	Arş. Gör. Büşra KÜTÜK Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	**Dr. Öğr. Üyesi Hatice POLAT**	1	AİLE PLANLAMASI HİZMETLERİ ve EBELİK	Fatma Hamiyet TÜRKHAN Birgül ŞENLİK Dr. Öğr. Üyesi, Feyza AKTAŞ REYHAN
		2	ADÖLESANLARDA PREKONSEPSİYONEL DANIŞMANLIK VE AİLE PLANLAMASI	Fatma Hamiyet TÜRKHAN Dr. Feyza AKTAŞ REYHAN
		3	THE PLACE OF TECHNOLOGY IN BREASTFEEDING COUNSELING	Asst. Prof. Dr., FEYZA AKTAS REYHAN Asst. Prof. Dr., DENIZ YIGIT
		4	NATURAL APPROACHES IN NEWBORN HEALTH	Asst. Prof. Dr., DENIZ YIGIT Asst. Prof. Dr., FEYZA AKTAS REYHAN
		5	NEONATAL HİPOTERMİ VE KANITA DAYALI BAKIM UYGULAMALARI	Arş. Gör. Melis Can KESGİN GÜNGÖR Doç. Dr. Funda KARDAŞ ÖZDEMİR
		6	YENİDOĞAN HEMŞİRELİĞİNDE BİYORİTMİK BAKIM	Arş. Gör. Melis Can KESGİN GÜNGÖR Doç. Dr. Funda KARDAŞ ÖZDEMİR
		7	PSYCHIATRIC PATIENTS' PERCEPTION OF NURSE'S PRESENCE AND TREATMENT COMPLIANCE	Dr. Öğr. Üyesi Hatice POLAT Prof. Dr. Sibel ASİ KARAKAŞ Dr. Öğr. Üyesi Eda Özge YAZGAN
		8	KEMOTERAPİ UYGULANAN HASTALARDA GÖZLENEN BULANTI VE KUSMADA AROMATERAPİNİN ÖNEMİ	Dr.Öğr.Üyesi, EDA SÖNMEZ GÜRER Eczacı, SELİN ÖZGE ÇETİNKAYA

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	**Öğr. Gör. Merve Murat**	1	GEBE KADINLARA UYGULANAN SANAL PRENATAL VİZİTLERİN MEMNUNİYETE ETKİSİ	ÖZGE KÖSE Prof. Dr. EMİNE GERÇEK ÖTER
		2	USE OF TRIAGE IN PEDIATRIC EMERGENCY SERVICES	Asst. Prof. Dr., DENIZ YIGIT Nurse Dr., DILEK SAYIK
		3	INFECTION CONTROL AND ITS IMPORTANCE IN NEONATAL INTENSIVE CARE UNITS	Nurse Dr., DILEK SAYIK Asst. Prof. Dr., DENIZ YIGIT
		4	THE EFFECT OF COMPASSION FATIGUE ON PERSON-CENTERED PERIOPERATIVE CARE IN SURGICAL NURSES	Dr Öğretim Üyesi, Dilek GÜNEŞ Dr Öğretim Üyesi, Fatoş UNCU Hemşire, Öznur YÜKSEL Hemşire, Canan YAZICI
		5	PKOS TANILI KADINLARIDA CİNSEL DİSFONKSİYON SORUNU VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI	Öğr. Gör. Merve Murat Prof. Dr. Selda Çelik Uzm. Hem. Gülden Anataca
		6	PKOS TANILI KADINLARIDA HİRŞUTİZM SORUNU VE RUHSAL DURUMA ETKİSİNİN BELİRLENMESİ	Öğr. Gör. Merve Murat Prof. Dr. Selda Çelik Uzm. Hem. Gülden Anataca

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	**Dr. Öğr. Üyesi Tuba Enise BENLİ Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem KARAKAYALI AY**	1	A REVIEW STUDY ON DIGITAL STORYTELLING IN WOMEN'S HEALTH	Ebe. Melda CAN SERİN Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
		2	RESPECTFUL MATERNAL CARE	Ebe. Melda CAN SERİN Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
		3	ADAPTATION TO PREGNANCY AFTER PERINATAL LOSS	Dr. Öğr. Üyesi Tuba Enise BENLİ Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem KARAKAYALI AY
		4	INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE: MIDWIFERY	Dr. Öğretim Üyesi Çiğdem KARAKAYALI AY Dr. Öğr. Üyesi Tuba Enise BENLİ
		5	LITERATURE REVIEW ON MASSAGE TECHNIQUES USED IN THE MANAGEMENT OF LABOR PAIN	Ebe Meltem YAVUZ Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
		6	EFFECT OF HYPNOBREASTFEEDING ON THE BREASTFEEDING PROCESS	Ebe Meltem YAVUZ Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
			PARTICIPATION OF PROSPECTIVE FATHERS IN THE BIRTH PROCESS	Ebe Remziye KARADOĞAN KOSANOĞLU Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
			MIDWIFERY AND MALPRACTICE	Ebe Remziye KARADOĞAN KOSANOĞLU Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	**Assoc. Prof. Dr. Schmidt Schneider,**	1	COMPARATIVE ANALYSIS OF CARDIO-RESPIRATORY EFFICIENCY IN AQUATIC AND TRACK AND FIELD ATHLETES	Amina Khatun, Lukas Müller
		2	CHALLENGES IN ORGANIZING INTRAMURAL SPORTS PROGRAMS IN SECONDARY SCHOOLS: EVIDENCE FROM THE SALFORD CITY AREA, UNITED KINGDOM	Emily Johnson, Ravi Patel,
		3	THE ROLE OF PROTEIN AND CARBOHYDRATE INTAKE IN ENHANCING MUSCLE DEVELOPMENT AND BODY COMPOSITION IN RESISTANCE TRAINING	Assoc. Prof. Dr. Schmidt Schneider, Dr. Müller Huber
		4	AERODYNAMIC DYNAMICS IN TEAM PURSUIT SPEED SKATING: INSIGHTS FROM A CONTROLLED WIND TUNNEL STUDY	Marco Klein, Sofia Müller, Elena Torres, and Jan Erik Johansson
		5	ENHANCING PERFORMANCE IN VISUALLY IMPAIRED JUDO ATHLETES: AN AHP-BASED APPROACH	Dr. Isabella Meyer, Alexander Schmidt, Emilia Rivera, Dr.Stefan Lang, Lucas Weber
		6	COGNITIVE FUNCTION AND PHYSICAL ACTIVITY IN PEDIATRIC POPULATIONS	Leandro Silva, Dr. Sofia Weber
		7	THE IMPACT OF PHYSICAL EXERCISE ON CHEMERIN AND MYOSTATIN LEVELS: INSIGHTS FROM RECENT RESEARCH	Dr. Sofia Laurent, Dr. Pierre Dubois
		8	IMPACT OF FOUR-WEEK RESISTANCE TRAINING COMBINED WITH MILK CONSUMPTION ON NT-PROBNP AND PLASMA TROPONIN I LEVELS	Elena Muller, Luca Rossi, Sofia Wagner

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	**Assoc. Prof. Dr. Andreas Weber**	1	THE ROLE OF LOGISTICS SUPPORT IN ENHANCING GASTRONOMIC BUSINESS SUCCESS	Assoc. Prof. Dr. Andreas Weber
		2	EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF GOVERNMENTAL DIGITAL PLATFORMS IN PROMOTING CULINARY TOURISM: A CASE STUDY	Ana Sofia Pereira,
		3	EVALUATING MACHINE TRANSLATION QUALITY FOR KAZAKH CULINARY TERMS	Assis. Prof. Dr. Aizhan Mukhamedova, Dr. Nursultan Kairatov
		4	THE ESSENTIAL ROLE OF FOOD SAFETY CULTURE OVER TRADITIONAL FOOD SAFETY SYSTEMS: INSIGHTS FROM THE SOUTH ASIAN FOOD INDUSTRY	Priya Sharma, Dr. Rajeev Kumar
		5	URBAN FOOD ACCESSIBILITY AND SOCIAL DYNAMICS: ANALYZING DISTANCE TO FOOD RETAILERS AND FOOD SECURITY IN A SOUTHEAST ASIAN CITY	Aisha Rahman, Dr. Nguyen Thanh Tuan Dr. Ricardo Silva
		6	FOOD SECURITY CHALLENGES IN NIGERIA: ANALYZING FOOD ACCESSIBILITY AND AVAILABILITY	Aisha Ibrahim Bello, Samuel O. Adamu
		7	THE INFLUENCE OF FAST FOOD GLOBALIZATION ON UNIVERSITY STUDENTS' DIETARY PREFERENCES	Léa Dubois Dr. Carlos Mendoza
		8	UNDERSTANDING FUNCTIONAL FOOD AWARENESS AND ATTITUDES AMONG YOUNG ADULTS IN TAIWAN	S. Lee, Y. Chen, H. Wang, R. Lin
		9	INNOVATIVE SINGLE-USE FOOD PACKAGING FOR ENHANCED THERMAL INSULATION	Elena Roth, Marco Verdi, Anja Müller, Tobias Fischer, Sophie Klein

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	**Assoc. Prof. Dr. Sophie Berger**	1	THE INFLUENCE OF PARENTAL OBESITY HISTORY ON CHILDHOOD WEIGHT STATUS: A COMPREHENSIVE META-ANALYSIS	Li Wei Zhang, Mei Lin Chen, Dr. Haruto Takahashi
		2	EVALUATING THE IMPACT OF SEATING CONFIGURATIONS ON USER COMFORT IN PUBLIC READING AREAS	Assoc. Prof. Dr. Sophie Berger
		3	ADVANCING PSYCHOLOGIST COMPETENCY ASSESSMENT THROUGH COMPREHENSIVE MULTISOURCE EVALUATION: A EUROPEAN PERSPECTIVE	Dr. Lena Marco Rossi
		4	IMPACT OF MATERNAL SMOKING ON CHILDHOOD OBESITY: A EUROPEAN META-ANALYSIS	Emilia Schneider, Lars Pettersson, Anaïs Dubois
		5	ENHANCING CHILD HEALTH BEHAVIORS THROUGH A PARENTAL INTERVENTION PROGRAM: INSIGHTS FROM AN OBESITY REDUCTION STUDY	Hae-Jin Lee, Amina Ndlovu,
		6	EXPLORING ELEMENTARY STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS EMBRACING SUSTAINABLE PRACTICES	Li Wei, Nia Chen
		7	EXPLORING COGNITIVE AND SENSORY PROCESSING DEFICITS IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS: A STUDY FROM THAILAND	Nattapong Suwanprasert, Anongrit Kittisopikul, Chaiwat Kanjanawong
		8	PREDICTING POSITIVE AFFECT IN ETHNIC MINORITIES: THE INFLUENCE OF GENDER AND MARITAL STATUS	Dr. Mei-Ling Chen, Dr. Tariq Ahmed, Prof. Dr. Luong Pham

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	**Prof. Dr. Kwame Nkrumah**	1	EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS AND CONSISTENCY OF THE COMPETENCY ASSESSMENT INSTRUMENT USING THE RASCH MODEL	Daisuke Tanaka, Mei Ling Wong, Siti Nurhaliza Omar, Jun Ho Kim, Aisha Suleiman
		2	EXPLORING VARIATIONS IN LEARNING PREFERENCES AND COGNITIVE SKILLS IN TECHNICAL EDUCATION	Tanaka Hiroshi, Wang Mei Lin, Nia Suleiman
		3	EXPLORING COPING MECHANISMS AND THEIR IMPACT ON QUALITY OF LIFE IN TINNITUS SUFFERERS	Prof. Dr. Kwame Nkrumah, Amara Adomah, Ibrahim Osei
		4	PRESERVING CULTURAL HERITAGE AND RELIGIOUS IDENTITY: THE EXPERIENCE OF AHISKA TURKS IN PHILADELPHIA	Amina Saidova, Abdi Farouk
		5	UNDERSTANDING CLASSROOM MISBEHAVIOR: A COMPARATIVE ANALYSIS OF TEACHERS' AND STUDENTS' PERSPECTIVES	Gulnara B. Karimova Timur A. Rakhimov
		6	EEG-BASED INFORMATION PROCESSING MODEL: A NEUROCOGNITIVE APPROACH TO UNDERSTANDING BRAIN ACTIVITY	Assoc. Prof. Dr. Kristina Schmitt
		7	A BIO-ECOLOGICAL ANALYSIS OF SUBSTANCE USE FACTORS AND RISK AWARENESS DURING PREGNANCY IN COMMUNITIES OF ASHGABAT, TURKMENISTAN	Aygul Amanova, Selbi Nuryyewa, Rashid Durdyev

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	**Dr. Marie Dupont,**	1	EXPLORING SHARED AND UNIQUE PSYCHOLOGICAL COMPONENTS IN GENERALIZED ANXIETY DISORDER, MAJOR DEPRESSIVE DISORDER, AND A NONCLINICAL POPULATION	Dr. Anwar Bakari, Dr. Laila Okechukwu
		2	THE INFLUENCE OF PARENTAL CONTROL ON CHILDREN'S EATING BEHAVIORS: AN ANALYSIS OF APPETITIVE TRAITS IN EGYPTIAN PRIVATE SCHOOLS	Mariam El-Sayed, Ahmed Khalil, Leila Mansour
		3	THE IMPACT OF INTERMITTENT EXERCISE ON ADOLESCENT COGNITIVE FUNCTION: A POST-EXERCISE ANALYSIS	Ahmad Rahimi, Fatima Shabir, Jamal Nadir,
		4	INTEGRATING LEARNING THEORIES INTO THE COACHING FRAMEWORK: AN ANALYTICAL PERSPECTIVE	Dr. Marie Dupont,
		5	EVALUATING THE IMPACT OF TRAINER-LED PERSONAL DEVELOPMENT GROUPS ON THERAPEUTIC OUTCOMES	Elena Kovács,
		6	EXPLORING THE INTERPLAY OF WORK-FAMILY CONFLICT, FAMILY-WORK CONFLICT, AND PSYCHOLOGICAL STRAIN ON SOCIAL WORKERS' WELLBEING	Laura Becker, Antonio Ribeiro
		7	EXPLORING RELIGIOUS INFLUENCE ON FAMILY PSYCHOLOGICAL WELL-BEING: A STUDY IN BORDEAUX, FRANCE	Isabelle Dubois, Lucien Lefevre, Claire Martin
		8	EXPLORING THE IMPACT OF SOCIO-ECONOMIC AND FAMILIAL FACTORS ON ADOLESCENT CRIMINAL BEHAVIOR	J. Keller, M. Andersen, L. Schmidt, E. Johannsen

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

Sayı : E-16710634-03-903.07.02-2300384284 01.12.2023
Konu : Doç.Dr.Elif AKPINAR KÜLEKÇİ'nin Görevlendirilmesi

MİMARLIK VE TASARIM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İlgi : 29.11.2023 tarihli ve E-53120705-000-2300381989 sayılı belge.

Fakülteniz Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğretim üyelerinden Doç.Dr.Elif AKPINAR KÜLEKÇİ'nin, Yükseköğretim Genel Kurulunun 15.06.2023 tarihli, 10 sayılı oturumunda alınan 2023.10.183 sayılı kararı gereğince Doçentlik Başvuru Şartlarında bulunan ve doçent olacak adaylardan istenen "Diğer uluslararası/ ulusal bilimsel toplantının düzenleme komitesinde resmi olarak görevlendirilmiş üniversite akademisyen temsilcisi bulunması zorunludur." maddesi gereğince, Academy Global Conference & Journals tarafından yapılan kongrelerin düzenleme kurullarında yolluksuz ve gündeliksiz olarak görevlendirilmesi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Ömer ÇOMAKLI
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 87c7a395-d4b6-4f7a-abc6-5dee8674e3d1 Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys

Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2311023
Elektronik Ağ: www.atauni.edu.tr
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr
Bilgi: Mehmet KOÇ
Faks: +90 442 2361014
E-Posta: personel@atauni.edu.tr

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY

AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR

Kongre Bağlantı Linki :

Join Zoom Meeting
https://us06web.zoom.us/j/81604584722?pwd=y2kFvDBw8AEhxbZ5eSknYVkdXt0yTt.1
Meeting ID: 816 0458 4722
Passcode: 202224

ÖNEMLİ AÇIKLAMA (Lütfen okuyunuz)

- ZOOM bağlantısı için yukarıda verilen bağlantıyı veya yine yukarıda verilen giriş bilgilerini kullanabilirsiniz.
- Oturum içerisinde en KIDEMLİ olan moderator olarak seçilir. Moderatörün oturum düzenini gözetmesi, akademisyen adaylarını yönlendirmesi beklenmektedir.
- Oturuma bağlanmadan önce Salon numaranızı adınızın önüne aşağıdaki gibi ekleyiniz. Bu sayede kongre açılışında beklemeden oturumlarınıza gönderilebileceksiniz. Ör. 5 Ahmet Ahmetoglu
- Sunum süresi 10 dakikadır. Bu sürenin aşılmamasını moderatörler temin edecektir.
- Sunum sonrası 5 dakikayı geçmeyen soru-cevap, tartışma süresi verilmektedir.
- Sunumlar TÜRKÇE veya İNGİLİZCE yapılabilmektedir.
- Kameralar, oturum süresince toplam % 70 oranında açık olmak zorundadır.
- Sunum yapan katılımcının kamerası açık olmak zorundadır.
- Sunum yapmak zorunludur. Herhangi bir nedenle sunum yapmamış olan katılımcıya sertifika verilmesi ve çalışmasının yayınlanması sözkonusu olamaz.
- Katılımcı, kendi oturumda, oturum bitene kadar bulunmak zorundadır.
- Katılımcıların kendi oturumları dışındaki oturumlara katılma zorunluluğu yoktur.
- ZOOM platformunun kapasite sınırı nedeniyle, DİNLEYİCİ, sadece kapasite izin verdiği sürece kabul edilebilmektedir.

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via https://zoom.us/join site, enter ID instead of "Meeting ID
- or Personal Link Name" and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on **at least %70** of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.
- Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	**Arş. Gör. MUSTAFA EMİN AKÇİN**	1	NİCOLAİ HARTMANN'IN ONTOLOJİSİNDE PSİKOLOJİNİN YERİ	Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU Eda AKMAN
		2	ERICH FROMM İLE GABRİEL MARCEL'İN 'SAHİP OLMAK' HİSSİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU Prof. Dr. Hamit COŞKUN
		3	ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE YAPAY ZEKANIN EĞİTİMDE YARATICILIK SÜRECİNE ETKİSİ	Yrd. Doç. Dr. Şengül BAŞARI Yrd. Doç. Dr. Seçil BESİM AYHAN Doç. Dr. Fatma KÖPRÜLÜ
		4	Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Duygusal Zekâ ve Romantik Kıskançlık Düzeyinin İncelenmesi	Uzman, Elif Aybike Şık
		5	TRAVMA SONRASI BÜYÜME: ZORLUKLARDAN GÜÇLENEREK ÇIKMAK	Prof.Dr. Oğuzhan Zengin Öğr.Gör. Abdulkadir Ilgaz
		6	TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU TEDAVİSİNDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ YAKLAŞIMLARI	Öğr.Gör. Abdulkadir Ilgaz Prof.Dr. Oğuzhan Zengin
		7	OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA UYGULANAN MİNDFULNESS TEMELLİ PROGRAMLARIN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ İNCELEYEN ÇALIŞMALARIN SİSTEMATİK GÖZDEN GEÇİRİLMESİ	Uzman Sosyolog, PINAR BENEK
		8	TÜRKİYE'DE AİLE DANIŞMANLIĞI ÜZERİNE YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME	Arş. Gör. MUSTAFA EMİN AKÇİN
		9	TÜRKİYE'DE LOGOTERAPİ UYGULAMALARI: LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME	Arş. Gör. MUSTAFA EMİN AKÇİN
		10	DİNAMİK PSİKOTERAPİ ANAMNEZ FORMU IŞIĞINDA BİR VAKANIN SUNUMU, FORMÜLASYONU VE PSİKOTERAPİ SÜRECİ	Dr. Öğr. Üyesi GİZEM TURGUT

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	**Öğr. Gör. Dr., ERKAN DENK**	1	ŞANLIURFA'NIN COĞRAFİ İŞARETLER KARNESİ	Av.Dr.M.Lamih ÇELİK
		2	GASTRONOMİ TARİHİNİN BAŞLICA ÇOKKÜLTÜRLÜ ÖRNEKLERİNDEN BİRİ OLARAK HATAY MUTFAĞI	Prof. Dr. Sedat Cereci
		3	Sürdürülebilir Gastronominin Uygulanmasında Gıda Mevzuatının Önemi ve Gereklilikleri	Öğretim Görevlisi Tuğçe SOYADLI Prof. Dr., Nesrin Menemenci Bahçelerli
		4	GASTRONOMİ'DE KÜLTÜREL ETKİLEŞİM	Damla KARADAYI Prof. Dr. Nesrin M. BAHÇELERLİ
		5	EVALUATION OF TURKEY'S GEOGRAPHICAL INDICATION REGISTERED TOMATO VARIETIES WITHIN THE SCOPE OF FESTIVAL TOURISM	Öğr. Gör. Dr., ERKAN DENK

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	**Öğr. Gör. Dr. HAKAN AVAN**	1	A Review of Scientific Studies in Turkey Prenatal Diagnostic Tests in the Field of Birth and Women's Health Nursing	Yüksek Lisans Öğrencisi, Çağla DURMUŞ Yüksek Lisans Öğrencisi, Gülcan SARMAŞIK Dr. Öğretim Üyesi, Filiz SÜZER ÖZKAN
		2	PELVİK TABAN KAS EGZERSİZLERİNİN GEBELİK DÖNEMİNDEKİ ROLÜ	Ebe Yağmur MUTLU Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÇUVADAR,
		3	PELVİK İNFLAMATUAR HASTALIK VE EBELİK BAKIMI	Ebe Yağmur MUTLU Dr. Öğr. Üyesi Suzan ONUR
		4	THE IMPACT OF EXERCISE DURING PREGNANCY ON POSTPARTUM DEPRESSION	Ebe Esra Gül ERTÜRK Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÇUVADAR
		5	INVESTİGATİON OF SOCİAL MEDİA USE İN TERMS OF ADOLESCENT BEHAVİORS	Öğr. Gör. Dr. HAKAN AVAN
		6	FİRST AİD TRAİNİNG FOR STUDENTS İN SCHOOLS: A NURSİNG PERSPECTİVE AND ITS EFFECTS	Öğr. Gör. Dr. HAKAN AVAN

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	**Asst. Prof. Dr. Gamze Oğuz Erdem**	1	GEBELİKTE VE LAKTASYONDA EMZİRME	Yüksek Lisans Öğrencisi KÜBRA YILMAZ Doç. Dr. ÖZNUR TİRYAKİ
		2	GELİŞİMSEL KALÇA DİSPLAZİSİ VE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR	YL. Öğr. BETÜL YOLCU Doç. Dr. ÖZNUR TİRYAKİ
		3	THE EFFECT OF MOBILE APPLICATIONS IN ENSURING SELF-MANAGEMENT FOR INDIVIDUALS WITH MULTIPLE SCLEROSIS	Asst. Prof. Dr. Gamze Oğuz Erdem Asst. Prof. Dr. Zehra Aydın
		4	ERGONOMIC RISKS TO WHICH NURSES ARE EXPOSED TO IN THE WORKING ENVIRONMENT	Nesrin KAYA Dr. Öğr. Üyesi Şahide AKBULUT
		5	TÜRKİYE'DE HEMŞİRELİK ALANINDA WATSON İNSAN BAKIM MODELİ KULLANILARAK YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	Arş. Gör., DILŞA AZİZOĞLU KELEŞ Arş. Gör., FURKAN KELEŞ
		6	TÜRKİYE'DE HEMŞİRELİK ALANINDA YAPILMIŞ AİLE İÇİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET İLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	Arş. Gör., DILŞA AZİZOĞLU KELEŞ Arş. Gör., FURKAN KELEŞ

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	**Dr. Öğr. Üyesi Özlem AKIN** **Dr. Öğr. Üyesi Vacide AŞIK ÖZDEMİR**	1	DİYABET YÖNETİMİNDE KULLANILAN TEKNOLOJİLER VE HEMŞİRELİK YAKLAŞIMI	Arş. Gör. Rabia BAYRAMBEY Prof. Dr. Yeliz AKKUŞ
		2	SAĞLIK HİZMETLERİNDE YAPAY ZEKA KULLANIMI	Arş. Gör. Rabia BAYRAMBEY Prof. Dr. Yeliz AKKUŞ
		3	CARE REQUIREMENTS of ELDERLY with URINARY INCONTINENCE	Dr. Öğr. Üyesi, AYDAN EDA URVAYLIOĞLU JOHNS Hemşire, BERFİM KARABULUT
		4	PREEKLAMPSİ TANISI ALAN GEBELERDE AROMATERAPİ UYGULAMALARI	Hemşire, İREM NUR ÜNAL Prof. Dr. EMİNE GERÇEK ÖTER
		5	MENOPAUSE AND GUT MICROBIOTA: EFFECTS ON WOMEN'S HEALTH	Dr. Öğr. Üyesi Özlem AKIN Dr. Öğr. Üyesi Vacide AŞIK ÖZDEMİR
		6	IMPORTANCE OF GENITOURINARY SYSTEM INFECTIONS AND GENITAL HYGIENE BEHAVIORS IN FEMALE PATIENTS RECEIVING CHRONIC HEMODIALYSIS TREATMENT	Dr. Öğr. Üyesi Vacide AŞIK ÖZDEMİR Dr. Öğr. Üyesi Özlem AKIN

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	**Research Assistant Şura DAL**	1	POSTPARTUM PERHİZ CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLARI ARTIRIR MI?	Prof. Dr. Özlem KARABULUTLU Uzm. Ebe Tuğba KAVAS
		2	FARKINDALIK TEMELLİ DOĞUM ve EBEVEYNLİK (MBCP)	Prof. Dr. Özlem KARABULUTLU Uzm. Ebe Tuğba KAVAS
		3	INVESTIGATION OF NEGLECT AND ABUSE RISK FACTORS IN CHILDREN	Research Assistant Şura DAL Assoc. Prof. İlknur KAHRİMAN
		4	RAISING THE NEWBORN IN A COCOON: A STRATEGY FOR PROTECTING AGAINST PERTUSSIS	Research Assistant Dr. Bahar ÇOLAK Research Assistant Şura DAL
		5	PRİMER DİSMENORENİN YÖNETİMİNDE TRANSKÜTANÖZ ELEKTRİKSEL SİNİR STİMÜLASYONU KULLANIMININ ETKİSİ	Hemşire, YELİZ KAN Prof. Dr. EMİNE GERÇEK ÖTER
		6	DEMİR EKSİKLİĞİ ANEMİSİ	Ebelik Yüksek Lisans Öğrencisi, FATMA CEYLAN Doç.Dr,ÖZNUR TİRYAKİ

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	**Assoc. Prof. Dr. Elena Rossi,**	1	ETHICAL CONSIDERATIONS IN ANTI-DOPING SYSTEM MANAGEMENT: A COMPARATIVE STUDY OF MALAYSIA AND GLOBAL PRACTICES	Ahmad Syafiq Abdullah, Lin Wei Hua
		2	MORPHOLOGICAL VARIATIONS IN FEMALE TRACK AND FIELD ATHLETES IN PAKISTAN	Nida Aslam, Ahmed Farooq, Sara Khan
		3	IMPACT OF LONG-TERM PHYSICAL TRAINING ON VARIABILITY IN SKELETAL DIAMETERS AMONG WOMEN	Sadia Khan, Ahmed Malik
		4	INVESTIGATING THE IMPACT OF PHYSICAL ACTIVITY AND NUTRITIONAL INTAKE ON COGNITIVE FLEXIBILITY	Ahmed Khalil, Assis. Prof. Dr. Layla Hassan
		5	ENHANCING PUBLIC HEALTH THROUGH SPORTS: A STRATEGIC APPROACH	Assoc. Prof. Dr. Elena Rossi, Dr. Marco Bianchi, Laura Conti,
		6	ENHANCING STUDENT ENGAGEMENT IN SWIMMING CLASSES: A STUDY ON THE EFFECTIVE TEACHING PYRAMID	Elena M. Rodriguez,
		7	THE IMPACT OF ATHLETE SATISFACTION ON TEAM SPORTS PERFORMANCE: A STUDY AT THE UNIVERSITY OF DEBRECEN	M. K. Novak, J. P. Szabo,
		8	EFFECTS OF LONGITUDINAL PHYSICAL CONDITIONING ON MORPHOMETRIC PARAMETERS IN EUROPEAN MALE ADOLESCENTS	Lucas Schmidt, Elena Varga

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	**Assis. Prof. Dr. Stoyan Ivanov**	1	ENHANCING BASKETBALL SHOT PREDICTION THROUGH CONVOLUTIONAL NEURAL NETWORKS AND TEMPORAL ANALYSIS	Júlia Kovács, László Tóth, Anikó Varga, János Kocsis
		2	COMPARATIVE ANALYSIS OF ACHIEVEMENT MOTIVATION AND SPORTS COMPETITION ANXIETY ACROSS ACADEMIC LEVELS	László Tóth, Katalin Kovács, Zoltán Horváth, Éva Nagy
		3	COMPARATIVE ANALYSIS OF JOINT RANGE OF MOTION IN ATHLETES: RUNNERS VS. SWIMMERS	Dr. Elena Petrova, Assis. Prof. Dr. Stoyan Ivanov
		4	EVALUATING PSYCHOMOTOR DEVELOPMENT IN EARLY CHILDHOOD: A COMPARATIVE ANALYSIS OF EIGHT ASSESSMENT TOOLS	Elina Karimova, Nuriddin Shokirov
		5	EVALUATING CAREER TRANSITION SUPPORT PROGRAMS FOR OLYMPIC ATHLETES IN AFGHANISTAN: A CONCEPTUAL ANALYSIS	Zainab Rahimi, Assis. Prof. Ahmad Shah, Dr. Ebrahim Firooz, Dr. Roya Nazari
		6	EPIDEMIOLOGICAL STUDY AND MECHANISMS OF BADMINTON INJURIES IN YOUTH: INSIGHTS FROM MEDICAL CHECK-UPS AND SURVEYS	Mei Zhang, Li Wei, Chen Xu
		7	EFFECTS OF MINDFULNESS MEDITATION ON REDUCING ACADEMIC STRESS AMONG FEMALE ADOLESCENTS	Liu Yan, Zhang Mei, Chen Wei, Li Hua
		8	IMPACT OF FRAME GEOMETRY AND ERGONOMIC ADJUSTMENTS ON CYCLING EFFICIENCY AND MUSCLE ACTIVATION	Antoine Dupont, Dr. Claire Lefebvre

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	**Prof. Dr. Aleksandra Nowak**	1	ENHANCING COGNITIVE AND SOCIAL DEVELOPMENT IN PRESCHOOLERS THROUGH DYNAMIC MOVEMENT: A STUDY ON THE MOVI-MENTE© APPROACH	Maria Ferreira, Carlos Almeida,
		2	ANALYZING THE IMPACT OF CONSTRAINTS ON PHYSICAL PERFORMANCE IN DIVISION II SOCCER PLAYERS	Juan Carlos Rivera, Mei Ling Zhang
		3	THE INFLUENCE OF COLLEGE SPORTS SUCCESS ON ALUMNI DONATIONS AND ENROLLMENT RATES	Assis. Prof. Dr. Michał Kowalski, Prof. Dr. Aleksandra Nowak
		4	BIOMECHANICAL IMPLICATIONS OF BIPARTITE MEDIAL CUNEIFORMS: INSIGHTS FROM A CLINICAL STUDY	Nigar Ahmadova, Elchin Mammadov, Rauf Guliyev, Tural Aliyev, Leyla Huseynova, Farida Jafarova
		5	PREDICTIVE MODELING FOR SOCCER PLAYER INJURIES USING MACHINE LEARNING TECHNIQUES	Dr. Elvin Huseynov, Assoc. Prof. Dr. Aysel Mirzayeva
		6	AN OBJECTIVE ANALYSIS OF OFFENSIVE LINEMAN PERFORMANCE IN THE NFL	Aida Nurkayeva, Timur Saparov, Dr. Alikhan Kuatbek
		7	ENHANCING BASKETBALL SHOT PREDICTION USING ADVERSARIAL MULTIAGENT TRAJECTORY ANALYSIS	Arman Kairatov, Aisulu Kenzhebekova, Nurlan Ibraimov
		8		

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	**Assoc. Prof. Dr. Miguel Oliveira,**	1	UNDERSTANDING EXERCISE BEHAVIOR CHANGE, SELF-EFFICACY, AND DECISIONAL BALANCE AMONG NURSING AND MIDWIFERY STUDENTS IN GHANA	Dr. Kwame Asante, Esi Osei
		2	THE IMPACT OF LEISURE ACTIVITIES ON PERCEIVED WELL-BEING AMONG NURSING STUDENTS: A MULTIVARIATE ANALYSIS	Ressearcher Ana Souza,
		3	PRACTICAL EXPERIENCES IN THE DELIVERY ROOM: INSIGHTS FROM NURSING STUDENTS	Ana Beatriz Lima, João Carlos Silva
		4	THE IMPACT OF RELAXATION TRAINING ON ANXIETY AMONG FIRST-YEAR NURSING STUDENTS IN CLINICAL ENVIRONMENTS	Dr. Ndungu Jiao,
		5	ASSESSMENT OF LEGIONELLA PNEUMOPHILA CONTAMINATION IN HOSPITAL AND NURSING HOME COOLING SYSTEMS IN KERMAN CITY, IRAN USING SEMI-NESTED PCR	João C. Almeida, Li Wei Chen, Tariq Jafari
		6	DIFFERENTIATING COVID-19 VARIANTS THROUGH LACTATE RESPONSE IN ATHLETES	Assoc. Prof. Dr. Miguel Oliveira,
		7	ANALYSIS OF PHYSICAL AND PHYSIOLOGICAL ATTRIBUTES IN ELITE ETHIOPIAN DISTANCE RUNNERS	Carlos M. Oliveira
		8	EVALUATING COLD-WATER IMMERSION TEMPERATURE EFFECTS ON RECOVERY FROM SPRINT SWIMMING IN TROPICAL SETTINGS	Samuel Nwosu, Ayesha Khan, Mei Ling Chen

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	**Assoc. Prof. Dr. Kato Mensah**	1	ENHANCING CO-CURRICULAR ENGAGEMENT AMONG UNDERGRADUATE NURSING STUDENTS THROUGH A SELF-DIRECTED LEADERSHIP PROGRAM	Ana Costa, Hiroshi Tanaka, Marie-Louise Dlamini
		2	EVALUATING THE AWARENESS OF 21ST CENTURY COMPETENCIES AMONG NURSING EDUCATORS AND STUDENTS AT UNIVERSITY OF NAIROBI	Alhassan Ibrahim , Assis. Prof. Dr. Kamau Zainab
		3	ENHANCING CRITICAL THINKING AND CREATIVITY SKILLS IN UNDERGRADUATE NURSING STUDENTS THROUGH THE INNOVATE FRAMEWORK	Ana Silva, Pedro Santos
		4	CULTURAL PERSPECTIVES ON PAIN MANAGEMENT IN ONCOLOGY AND PALLIATIVE CARE: A COMPARATIVE STUDY	Luiza Silva
		5	THE INFLUENCE OF E-LEARNING ON MEDICATION ADMINISTRATION COMPETENCE AMONG NURSING STUDENTS: INSIGHTS FROM RECENT RESEARCH	A. Ibrahima, L. Zhang
		6	EFFECTS OF DIGITAL LEARNING ON NURSING EDUCATION: INSIGHTS FROM RECENT RESEARCH	Assoc. Prof. Dr. Kato Mensah
		7	DESIGNING EDUCATIONAL APPLICATIONS BASED ON EDUCATORS' CONCEPTIONS: A FOCUS ON PERIOPERATIVE NURSING	Liu Wei, Aisha Juma
		8	EVALUATING THE EFFICACY OF ITEM RESPONSE THEORY IN ASSESSING MEDICAL-SURGICAL NURSING PROFICIENCY	Maya Liu, Cheng Wei, and Anwar Mohamed

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	**Assis. Prof. Dr. Nunes Martinez**	1	INSIGHTS INTO THE ROLE OF CLINICAL PRECEPTORS IN UNDERGRADUATE NURSING PROGRAMS	Maria Clara Silva, Kofi Asare
		2	ENHANCING NUTRITIONAL SUPPORT FOR PEDIATRIC CANCER PATIENTS: THE ROLE OF NURSING INTERVENTIONS	Dr. M. Smith, Dr. L. Johnson
		3	IMPACT OF NURSING SERVICES ON PHYSICAL HEALTH AND HEALTH BEHAVIORS OF FEMALE INMATES IN CORRECTIONAL FACILITIES	Maria Silva, Amina Hassan, Zhang Wei
		4	CHARACTERISTICS OF EFFECTIVE NURSE LEADERSHIP: PERSPECTIVES FROM WARD NURSES IN IRAQ	Assis. Prof. Dr. Nunes Martinez
		5	EVALUATING RESILIENCE AMONG CHRONIC KIDNEY DISEASE PATIENTS UNDERGOING HEMODIALYSIS	Mariana A. Silva, Leandro J. Costa, Sofia M. Rodriguez
		6	CHARACTERIZATION OF PHYSICAL PROPERTIES AND RESISTANT STARCH IN RICE FLOUR RESIDUES FOLLOWING A-AMYLASE HYDROLYSIS	Lucas Andrade, Mai Huong Nguyen, Tarek El-Sayed
		7	THE INFLUENCE OF PEER ASSISTANCE ON INTERPERSONAL PROBLEM-SOLVING ABILITIES IN NURSING STUDENTS	Dr. Lia Akinola, Prof. Yu Zhang
		8	ASSESSING NURSING COMPETENCIES IN CLINICAL SETTINGS: A STUDY OF VIETNAMESE NURSES	Nguyen Thi Linh, Amina Sulaiman

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

30 Ağustos / August 30, 2024 / 15:30 – 17:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	**Assoc. Prof. Dr. Nnamdi Chukwuma,**	1	KNOWLEDGE AND PERCEPTION OF ANTENATAL CARE AMONG PREGNANT WOMEN IN PUBLIC HOSPITALS OF KUMASI, GHANA	Ayodele N. Adebayo Thao P. Nguyen, Mariam O. Bakare
		2	CHALLENGES AND INCENTIVES IN ACCESSING CHILDHOOD VACCINATION SERVICES AMONG UNDOCUMENTED MIGRANT CAREGIVERS IN CAMEROON: A QUALITATIVE STUDY	Emilia Nwokocha, Adebola Olamide, Assoc. Prof. Dr. Nnamdi Chukwuma, Dr. Tatenda Moyo, Pierre Koffi
		3	ENHANCING COLLABORATION IN PALLIATIVE CARE NETWORKS: INSIGHTS FROM URBAN AND RURAL REGIONS IN KENYA	A. Mwangi, J. Njoroge, S. Kamau, L. Otieno
		4	EXPLORING PHYSIOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL STRESSORS AND COPING MECHANISMS AMONG HEMODIALYSIS PATIENTS IN EGYPT	Fatma E. Soliman, Dr. Mustafa A. Hamdy
		5	EVALUATION OF EVIDENCE-BASED NURSING PRACTICES FOR PEDIATRIC ORAL CARE	Dr. Amina Diallo, Dr. Samuel Kojo
		6	EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF HIGH-FIDELITY SIMULATION IN ENHANCING INTERPROFESSIONAL COLLABORATION AMONG HEALTH SCIENCE UNDERGRADUATES	E. Komara, T. Lwanga, R. Boakye, P. Ndirangu, J. Ndlovu
		7	EXPLORING THE ROLE OF YOGA AS A COMPLEMENTARY THERAPY IN PEDIATRIC ONCOLOGY PATIENTS	Assis. Prof. Dr. Kumbula Baniko
		8	THE INFLUENCE OF PSYCHOTIC SYMPTOMS, SOCIAL SUPPORT, AND STRESS ON SOCIAL DYSFUNCTION AMONG SCHIZOPHRENIC PATIENTS MISUSING METHAMPHETAMINES: A CROSS-SECTIONAL STUDY	Sophia Mendes, Eduardo Oliveira, Natalia Ferreira

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 1	**Dr. Öğr. Üyesi Kamile AKÇA**	1	YENİDOĞAN BANYOSU İLE İLGİLİ GÜNCEL BİLGİLER	Dr. Öğr. Üyesi Kamile AKÇA Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		2	YENİDOĞANIN BAKIMINDA ÖNEMLİ BİR PARAMETRE: UMBLİKAL KORD BAKIMI	Dr. Öğr. Üyesi Kamile AKÇA Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		3	AFETLERDE SAHADAN HASTANEYE ÇOCUK HASTANIN TIBBİ BAKIMI	Araş. Gör. Büşra KÜTÜK Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		4	SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN KÜLTÜREL ZEKÂ İLE KÜLTÜREL DUYARLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ	Uzm.Hemş. Nurhayat GÜVEREN Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		5	TİP 1 DİYABET YÖNETİMİNDE GELİŞEN TEKNOLOJİ	Arş. Gör. Büşra KÜTÜK Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR
		6	TİP 1 DİYABETLİ ÇOCUKLARA VERİLEN SAĞLIK EĞİTİMİNİN ETKİLERİNİN İNCELENDİĞİ HEMŞİRELİK ALANINDA YAPILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	Arş. Gör. Büşra KÜTÜK Prof. Dr. Aynur AYTEKİN ÖZDEMİR

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	**Dr. Öğr. Üyesi Hatice POLAT**	1	AİLE PLANLAMASI HİZMETLERİ ve EBELİK	Fatma Hamiyet TÜRKHAN Birgül ŞENLİK Dr. Öğr. Üyesi, Feyza AKTAŞ REYHAN
		2	ADÖLESANLARDA PREKONSEPSİYONEL DANIŞMANLIK VE AİLE PLANLAMASI	Fatma Hamiyet TÜRKHAN Dr. Feyza AKTAŞ REYHAN
		3	THE PLACE OF TECHNOLOGY IN BREASTFEEDING COUNSELING	Asst. Prof. Dr., FEYZA AKTAS REYHAN Asst. Prof. Dr., DENIZ YIGIT
		4	NATURAL APPROACHES IN NEWBORN HEALTH	Asst. Prof. Dr., DENIZ YIGIT Asst. Prof. Dr., FEYZA AKTAS REYHAN
		5	NEONATAL HİPOTERMİ VE KANITA DAYALI BAKIM UYGULAMALARI	Arş. Gör. Melis Can KESGİN GÜNGÖR Doç. Dr. Funda KARDAŞ ÖZDEMİR
		6	YENİDOĞAN HEMŞİRELİĞİNDE BİYORİTMİK BAKIM	Arş. Gör. Melis Can KESGİN GÜNGÖR Doç. Dr. Funda KARDAŞ ÖZDEMİR
		7	PSYCHIATRIC PATIENTS' PERCEPTION OF NURSE'S PRESENCE AND TREATMENT COMPLIANCE	Dr. Öğr. Üyesi Hatice POLAT Prof. Dr. Sibel ASİ KARAKAŞ Dr. Öğr. Üyesi Eda Özge YAZGAN
		8	KEMOTERAPİ UYGULANAN HASTALARDA GÖZLENEN BULANTI VE KUSMADA AROMATERAPİNİN ÖNEMİ	Dr.Öğr.Üyesi, EDA SÖNMEZ GÜRER Eczacı, SELİN ÖZGE ÇETİNKAYA

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AUGUST 30 - 31, 2024 AFYONKARAHISAR Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224				
31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 3	**Öğr. Gör. Merve Murat**	1	GEBE KADINLARA UYGULANAN SANAL PRENATAL VİZİTLERİN MEMNUNİYETE ETKİSİ	ÖZGE KÖSE Prof. Dr. EMİNE GERÇEK ÖTER
		2	USE OF TRIAGE IN PEDIATRIC EMERGENCY SERVICES	Asst. Prof. Dr., DENIZ YIGIT Nurse Dr., DILEK SAYIK
		3	INFECTION CONTROL AND ITS IMPORTANCE IN NEONATAL INTENSIVE CARE UNITS	Nurse Dr., DILEK SAYIK Asst. Prof. Dr., DENIZ YIGIT
		4	THE EFFECT OF COMPASSION FATIGUE ON PERSON-CENTERED PERIOPERATIVE CARE IN SURGICAL NURSES	Dr Öğretim Üyesi, Dilek GÜNEŞ Dr Öğretim Üyesi, Fatoş UNCU Hemşire, Öznur YÜKSEL Hemşire, Canan YAZICI
		5	PKOS TANILI KADINLARIDA CİNSEL DİSFONKSİYON SORUNU VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN ARAŞTIRILMASI	Öğr. Gör. Merve Murat Prof. Dr. Selda Çelik Uzm. Hem. Gülden Anataca
		6	PKOS TANILI KADINLARIDA HİRŞUTİZM SORUNU VE RUHSAL DURUMA ETKİSİNİN BELİRLENMESİ	Öğr. Gör. Merve Murat Prof. Dr. Selda Çelik Uzm. Hem. Gülden Anataca

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:00 – 13:00 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 4	**Dr. Öğr. Üyesi Tuba Enise BENLİ Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem KARAKAYALI AY**	1	A REVIEW STUDY ON DIGITAL STORYTELLING IN WOMEN'S HEALTH	Ebe. Melda CAN SERİN Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
		2	RESPECTFUL MATERNAL CARE	Ebe. Melda CAN SERİN Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
		3	ADAPTATION TO PREGNANCY AFTER PERINATAL LOSS	Dr. Öğr. Üyesi Tuba Enise BENLİ Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem KARAKAYALI AY
		4	INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE: MIDWIFERY	Dr. Öğretim Üyesi Çiğdem KARAKAYALI AY Dr. Öğr. Üyesi Tuba Enise BENLİ
		5	LITERATURE REVIEW ON MASSAGE TECHNIQUES USED IN THE MANAGEMENT OF LABOR PAIN	Ebe Meltem YAVUZ Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
		6	EFFECT OF HYPNOBREASTFEEDING ON THE BREASTFEEDING PROCESS	Ebe Meltem YAVUZ Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
			PARTICIPATION OF PROSPECTIVE FATHERS IN THE BIRTH PROCESS	Ebe Remziye KARADOĞAN KOSANOĞLU Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI
			MIDWIFERY AND MALPRACTICE	Ebe Remziye KARADOĞAN KOSANOĞLU Doç. Dr. Ayça ŞOLT KIRCA Öğr. Gör. Dr. Elif DAĞLI

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 5	**Assoc. Prof. Dr. Schmidt Schneider,**	1	COMPARATIVE ANALYSIS OF CARDIO-RESPIRATORY EFFICIENCY IN AQUATIC AND TRACK AND FIELD ATHLETES	Amina Khatun, Lukas Müller
		2	CHALLENGES IN ORGANIZING INTRAMURAL SPORTS PROGRAMS IN SECONDARY SCHOOLS: EVIDENCE FROM THE SALFORD CITY AREA, UNITED KINGDOM	Emily Johnson, Ravi Patel,
		3	THE ROLE OF PROTEIN AND CARBOHYDRATE INTAKE IN ENHANCING MUSCLE DEVELOPMENT AND BODY COMPOSITION IN RESISTANCE TRAINING	Assoc. Prof. Dr. Schmidt Schneider, Dr. Müller Huber
		4	AERODYNAMIC DYNAMICS IN TEAM PURSUIT SPEED SKATING: INSIGHTS FROM A CONTROLLED WIND TUNNEL STUDY	Marco Klein, Sofia Müller, Elena Torres, and Jan Erik Johansson
		5	ENHANCING PERFORMANCE IN VISUALLY IMPAIRED JUDO ATHLETES: AN AHP-BASED APPROACH	Dr. Isabella Meyer, Alexander Schmidt, Emilia Rivera, Dr.Stefan Lang, Lucas Weber
		6	COGNITIVE FUNCTION AND PHYSICAL ACTIVITY IN PEDIATRIC POPULATIONS	Leandro Silva, Dr. Sofia Weber
		7	THE IMPACT OF PHYSICAL EXERCISE ON CHEMERIN AND MYOSTATIN LEVELS: INSIGHTS FROM RECENT RESEARCH	Dr. Sofia Laurent, Dr. Pierre Dubois
		8	IMPACT OF FOUR-WEEK RESISTANCE TRAINING COMBINED WITH MILK CONSUMPTION ON NT-PROBNP AND PLASMA TROPONIN I LEVELS	Elena Muller, Luca Rossi, Sofia Wagner

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 6	**Assoc. Prof. Dr. Andreas Weber**	1	THE ROLE OF LOGISTICS SUPPORT IN ENHANCING GASTRONOMIC BUSINESS SUCCESS	Assoc. Prof. Dr. Andreas Weber
		2	EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF GOVERNMENTAL DIGITAL PLATFORMS IN PROMOTING CULINARY TOURISM: A CASE STUDY	Ana Sofia Pereira,
		3	EVALUATING MACHINE TRANSLATION QUALITY FOR KAZAKH CULINARY TERMS	Assis. Prof. Dr. Aizhan Mukhamedova, Dr. Nursultan Kairatov
		4	THE ESSENTIAL ROLE OF FOOD SAFETY CULTURE OVER TRADITIONAL FOOD SAFETY SYSTEMS: INSIGHTS FROM THE SOUTH ASIAN FOOD INDUSTRY	Priya Sharma, Dr. Rajeev Kumar
		5	URBAN FOOD ACCESSIBILITY AND SOCIAL DYNAMICS: ANALYZING DISTANCE TO FOOD RETAILERS AND FOOD SECURITY IN A SOUTHEAST ASIAN CITY	Aisha Rahman, Dr. Nguyen Thanh Tuan Dr. Ricardo Silva
		6	FOOD SECURITY CHALLENGES IN NIGERIA: ANALYZING FOOD ACCESSIBILITY AND AVAILABILITY	Aisha Ibrahim Bello, Samuel O. Adamu
		7	THE INFLUENCE OF FAST FOOD GLOBALIZATION ON UNIVERSITY STUDENTS' DIETARY PREFERENCES	Léa Dubois Dr. Carlos Mendoza
		8	UNDERSTANDING FUNCTIONAL FOOD AWARENESS AND ATTITUDES AMONG YOUNG ADULTS IN TAIWAN	S. Lee, Y. Chen, H. Wang, R. Lin
		9	INNOVATIVE SINGLE-USE FOOD PACKAGING FOR ENHANCED THERMAL INSULATION	Elena Roth, Marco Verdi, Anja Müller, Tobias Fischer, Sophie Klein

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 7	**Assoc. Prof. Dr. Sophie Berger**	1	THE INFLUENCE OF PARENTAL OBESITY HISTORY ON CHILDHOOD WEIGHT STATUS: A COMPREHENSIVE META-ANALYSIS	Li Wei Zhang, Mei Lin Chen, Dr. Haruto Takahashi
		2	EVALUATING THE IMPACT OF SEATING CONFIGURATIONS ON USER COMFORT IN PUBLIC READING AREAS	Assoc. Prof. Dr. Sophie Berger
		3	ADVANCING PSYCHOLOGIST COMPETENCY ASSESSMENT THROUGH COMPREHENSIVE MULTISOURCE EVALUATION: A EUROPEAN PERSPECTIVE	Dr. Lena Marco Rossi
		4	IMPACT OF MATERNAL SMOKING ON CHILDHOOD OBESITY: A EUROPEAN META-ANALYSIS	Emilia Schneider, Lars Pettersson, Anaïs Dubois
		5	ENHANCING CHILD HEALTH BEHAVIORS THROUGH A PARENTAL INTERVENTION PROGRAM: INSIGHTS FROM AN OBESITY REDUCTION STUDY	Hae-Jin Lee, Amina Ndlovu,
		6	EXPLORING ELEMENTARY STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS EMBRACING SUSTAINABLE PRACTICES	Li Wei, Nia Chen
		7	EXPLORING COGNITIVE AND SENSORY PROCESSING DEFICITS IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS: A STUDY FROM THAILAND	Nattapong Suwanprasert, Anongrit Kittisopikul, Chaiwat Kanjanawong
		8	PREDICTING POSITIVE AFFECT IN ETHNIC MINORITIES: THE INFLUENCE OF GENDER AND MARITAL STATUS	Dr. Mei-Ling Chen, Dr. Tariq Ahmed, Prof. Dr. Luong Pham

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 8	**Prof. Dr. Kwame Nkrumah**	1	EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS AND CONSISTENCY OF THE COMPETENCY ASSESSMENT INSTRUMENT USING THE RASCH MODEL	Daisuke Tanaka, Mei Ling Wong, Siti Nurhaliza Omar, Jun Ho Kim, Aisha Suleiman
		2	EXPLORING VARIATIONS IN LEARNING PREFERENCES AND COGNITIVE SKILLS IN TECHNICAL EDUCATION	Tanaka Hiroshi, Wang Mei Lin, Nia Suleiman
		3	EXPLORING COPING MECHANISMS AND THEIR IMPACT ON QUALITY OF LIFE IN TINNITUS SUFFERERS	Prof. Dr. Kwame Nkrumah, Amara Adomah, Ibrahim Osei
		4	PRESERVING CULTURAL HERITAGE AND RELIGIOUS IDENTITY: THE EXPERIENCE OF AHISKA TURKS IN PHILADELPHIA	Amina Saidova, Abdi Farouk
		5	UNDERSTANDING CLASSROOM MISBEHAVIOR: A COMPARATIVE ANALYSIS OF TEACHERS' AND STUDENTS' PERSPECTIVES	Gulnara B. Karimova Timur A. Rakhimov
		6	EEG-BASED INFORMATION PROCESSING MODEL: A NEUROCOGNITIVE APPROACH TO UNDERSTANDING BRAIN ACTIVITY	Assoc. Prof. Dr. Kristina Schmitt
		7	A BIO-ECOLOGICAL ANALYSIS OF SUBSTANCE USE FACTORS AND RISK AWARENESS DURING PREGNANCY IN COMMUNITIES OF ASHGABAT, TURKMENISTAN	Aygul Amanova, Selbi Nuryyewa, Rashid Durdyev

ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON NURSING, MIDWIFERY AND HEALTH SCIENCES
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON GASTRONOMY
ICSAS 1st INTERNATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY
AUGUST 30 - 31, 2024
AFYONKARAHISAR
Meeting ID: 816 0458 4722 Passcode: 202224

31 Ağustos / August 31, 2024 / 11:30 – 13:30 Time zone in Turkey (GMT+3)

Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 9	**Dr. Marie Dupont,**	1	EXPLORING SHARED AND UNIQUE PSYCHOLOGICAL COMPONENTS IN GENERALIZED ANXIETY DISORDER, MAJOR DEPRESSIVE DISORDER, AND A NONCLINICAL POPULATION	Dr. Anwar Bakari, Dr. Laila Okechukwu
		2	THE INFLUENCE OF PARENTAL CONTROL ON CHILDREN'S EATING BEHAVIORS: AN ANALYSIS OF APPETITIVE TRAITS IN EGYPTIAN PRIVATE SCHOOLS	Mariam El-Sayed, Ahmed Khalil, Leila Mansour
		3	THE IMPACT OF INTERMITTENT EXERCISE ON ADOLESCENT COGNITIVE FUNCTION: A POST-EXERCISE ANALYSIS	Ahmad Rahimi, Fatima Shabir, Jamal Nadir,
		4	INTEGRATING LEARNING THEORIES INTO THE COACHING FRAMEWORK: AN ANALYTICAL PERSPECTIVE	Dr. Marie Dupont,
		5	EVALUATING THE IMPACT OF TRAINER-LED PERSONAL DEVELOPMENT GROUPS ON THERAPEUTIC OUTCOMES	Elena Kovács,
		6	EXPLORING THE INTERPLAY OF WORK-FAMILY CONFLICT, FAMILY-WORK CONFLICT, AND PSYCHOLOGICAL STRAIN ON SOCIAL WORKERS' WELLBEING	Laura Becker, Antonio Ribeiro
		7	EXPLORING RELIGIOUS INFLUENCE ON FAMILY PSYCHOLOGICAL WELL-BEING: A STUDY IN BORDEAUX, FRANCE	Isabelle Dubois, Lucien Lefevre, Claire Martin
		8	EXPLORING THE IMPACT OF SOCIO-ECONOMIC AND FAMILIAL FACTORS ON ADOLESCENT CRIMINAL BEHAVIOR	J. Keller, M. Andersen, L. Schmidt, E. Johannsen

Contents

NİCOLAİ HARTMANN'IN ONTOLOJİSİNDE PSİKOLOJİNİN YERİ 1

ERICH FROMM İLE GABRİEL MARCEL'İN 'SAHİP OLMAK' HİSSİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI 2

ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE YAPAY ZEKANIN EĞİTİMDE YARATICILIK SÜRECİNE ETKİSİ 3

TRAVMA SONRASI BÜYÜME: ZORLUKLARDAN GÜÇLENEREK ÇIKMAK 4

TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU TEDAVİSİNDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ YAKLAŞIMLARI 12

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA UYGULANAN MİNDFULNESS TEMELLİ PROGRAMLARIN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ İNCELEYEN ÇALIŞMALARIN SİSTEMATİK GÖZDEN GEÇİRİLMESİ 20

TÜRKİYE'DE AİLE DANIŞMANLIĞI ÜZERİNE YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME 31

TÜRKİYE'DE LOGOTERAPİ UYGULAMALARI: LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME 39

DİNAMİK PSİKOTERAPİ ANAMNEZ FORMU IŞIĞINDA BİR VAKANIN SUNUMU, FORMÜLASYONU VE PSİKOTERAPİ SÜRECİ 46

THE INFLUENCE OF PARENTAL OBESITY HISTORY ON CHILDHOOD WEIGHT STATUS: A COMPREHENSIVE META-ANALYSIS 77

EVALUATING THE IMPACT OF SEATING CONFIGURATIONS ON USER COMFORT IN PUBLIC READING AREAS 78

ADVANCING PSYCHOLOGIST COMPETENCY ASSESSMENT THROUGH COMPREHENSIVE MULTISOURCE EVALUATION: A EUROPEAN PERSPECTIVE 79

IMPACT OF MATERNAL SMOKING ON CHILDHOOD OBESITY: A EUROPEAN META-ANALYSIS 80

ENHANCING CHILD HEALTH BEHAVIORS THROUGH A PARENTAL INTERVENTION PROGRAM: INSIGHTS FROM AN OBESITY REDUCTION STUDY 81

EXPLORING ELEMENTARY STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS EMBRACING SUSTAINABLE PRACTICES ... 82

EXPLORING COGNITIVE AND SENSORY PROCESSING DEFICITS IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS: A STUDY FROM THAILAND 83

PREDICTING POSITIVE AFFECT IN ETHNIC MINORITIES: THE INFLUENCE OF GENDER AND MARITAL STATUS 84

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS AND CONSISTENCY OF THE COMPETENCY ASSESSMENT INSTRUMENT USING THE RASCH MODEL 85

EXPLORING VARIATIONS IN LEARNING PREFERENCES AND COGNITIVE SKILLS IN TECHNICAL EDUCATION 86

EXPLORING COPING MECHANISMS AND THEIR IMPACT ON QUALITY OF LIFE IN TINNITUS SUFFERERS 87

PRESERVING CULTURAL HERITAGE AND RELIGIOUS IDENTITY: THE EXPERIENCE OF AHISKA TURKS IN PHILADELPHIA 88

THE INFLUENCE OF PARENTING STYLES ON COGNITIVE EMOTION REGULATION IN CHILDREN: INSIGHTS FROM AN AFRICAN CONTEXT 89

UNDERSTANDING CLASSROOM MISBEHAVIOR: A COMPARATIVE ANALYSIS OF TEACHERS' AND STUDENTS' PERSPECTIVES 90

EEG-BASED INFORMATION PROCESSING MODEL: A NEUROCOGNITIVE APPROACH TO UNDERSTANDING BRAIN ACTIVITY 91

A BIO-ECOLOGICAL ANALYSIS OF SUBSTANCE USE FACTORS AND RISK AWARENESS DURING PREGNANCY IN COMMUNITIES OF ASHGABAT, TURKMENISTAN 92

EXPLORING SHARED AND UNIQUE PSYCHOLOGICAL COMPONENTS IN GENERALIZED ANXIETY DISORDER, MAJOR DEPRESSIVE DISORDER, AND A NONCLINICAL POPULATION 93

THE INFLUENCE OF PARENTAL CONTROL ON CHILDREN'S EATING BEHAVIORS: AN ANALYSIS OF APPETITIVE TRAITS IN EGYPTIAN PRIVATE SCHOOLS 94

THE IMPACT OF INTERMITTENT EXERCISE ON ADOLESCENT COGNITIVE FUNCTION: A POST-EXERCISE ANALYSIS 95

INTEGRATING LEARNING THEORIES INTO THE COACHING FRAMEWORK: AN ANALYTICAL PERSPECTIVE 96

EVALUATING THE IMPACT OF TRAINER-LED PERSONAL DEVELOPMENT GROUPS ON THERAPEUTIC OUTCOMES 97

EXPLORING THE INTERPLAY OF WORK-FAMILY CONFLICT, FAMILY-WORK CONFLICT, AND PSYCHOLOGICAL STRAIN ON SOCIAL WORKERS' WELLBEING 98

EXPLORING RELIGIOUS INFLUENCE ON FAMILY PSYCHOLOGICAL WELL-BEING: A STUDY IN BORDEAUX, FRANCE 99

EXPLORING THE IMPACT OF SOCIO-ECONOMIC AND FAMILIAL FACTORS ON ADOLESCENT CRIMINAL BEHAVIOR 100

NİCOLAİ HARTMANN'IN ONTOLOJİSİNDE PSİKOLOJİNİN YERİ

Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi,

– ORCID ID 0000-0002-9687-8939

Eda AKMAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans öğrencisi,

– ORCID ID 0009- 0000- 9505- 6952

ÖZET

1882- 1950 yılları arasında yaşamış olan çağdaş Alman filozofu Nicolai Hartmann, 20. yüzyılın ilk yarısında ontolojiyi temel alarak bilgi ve bilginin temelleri nedir? sorusuna cevap aramış, böylelikle hem ontoloji hem de epistemolojiye katkıda bulunmuştur. Ontolojiden yola çıkan Hartmann, gerçek (reel) ve ideal (irreel) varlık olmak üzere iki ayrı varlık alanı olduğunu iddia eder. Gerçek varlık alanının üç tabakadan oluştuğunu savunan Hartmann'a göre psikoloji bilimi, ne organik ne de inorganik tabakada yer alır. O, psikoloji biliminin ruhlu varlık tabakasında yer aldığını savunur. Hartman'ın felsefesinde psikolojinin, bilimler sınıflandırılmasında nereye konumlandırıldığının ortaya konulduğu bu çalışmanın ilk bölümünde, onun varlıklar hiyerarşisine ilişkin düşüncelerine yer verilmiş, daha sonraki bölümde ise her bir varlık tabakasının zaman, mekân, büyüme, gelişme özgürlük ve yaratıcılık gibi kategorilerle ilişkisine değinilmiştir. Bu kategorilerden bir bölümü değerler statüsündedir. Hartmann'ın en çok önem verdiği kategorilerden olan yaratıcılık ve özgürlük değerler arasında yer alır. Hartman'ın ontolojisinde varlık tabakası cansız, canlı, bilinçli ve tinsel olmak üzere dört katmanlı bir yapı arz eder. Tabakalar arasındaki ilişki kategoriler aracılığıyla belirlenir ve bu tabakalar birbirinden kopuk değildir. Her tabaka kendisindekinin altındaki kategorilere yeni bir kategori ekleyerek zenginleşir. Örneğin, ilk tabakada (cansız varlıklar) yalnız mekân ve zorunluluk kategorileri etkinden ikinci tabakada (cansız varlıklar) bunlara ek olarak büyüme ve gelişme kategorileri de eklenir. Daha üstteki tabakaya yaratıcılık en üst tabakaya ise özgürlük kategorisi eklenir. Böylelikle alttan üste doğru kategorilerin yalnız niceliği değil, niteliği de artar. Hartmann'a göre, bilinçli varlık yapısı için en ideal kategori yaratıcılık değeri, ideal varlık için ise özgürlük değeridir. Çalışmanın sonunda tabakalar arasında kategoriler aracılığıyla ilişki kuran Hartmann'ın bilimler arasında en çok psikolojiye, disiplinler arasında ise felsefeye değer verdiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hartmann, ontoloji, kategori, psikoloji.

ERICH FROMM İLE GABRİEL MARCEL'İN 'SAHİP OLMAK' HİSSİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Prof. Dr. Abdullah DURAKOĞLU

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,

– ORCID ID 0000-0002-9687-8939

Prof. Dr. Hamit COŞKUN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,

– ORCID ID 0000-0002-5509-8717

ÖZET

1900- 1980 yılları arasında yaşamış Amerika doğumlu çağdaş Alman psikanalist ve sosyolog Erich Fromm, yaşadığı dönemde ortaya çıkan varoluşçu filozoflar gibi kaleme aldığı yazılarında çağdaş insanın açmazlarına değinerek modernite eleştirisi yapmıştır. Onun bu amaçla ele aldığı eserlerinden biri orijinal adı 'To Have or to Be' olan Türkçe'ye 'Olmak ya da Sahip Olmak olarak çevrilen kitabıdır. 1976'da ilk kez New- York'ta yayınlanan bu kitapta Fromm, olmak (var olmak) ile sahip olmak (malik olmak) arasında keskin bir ayrım yaparak malik olma tutkusunun zamanla çok artarak insanları huzursuzluğa ve felakete sürüklediğini iddia etmiştir. Fromm, yıllarca süren gözlem ve çalışmalarının bir sentezi olan bu eserde, maddesel varlıklara sahip olan insanların aslında hiçbir şeye sahip olmadığını savunarak maddesel olanları aldatıcı ve geçici olarak nitelendirir. Fromm kitabın önsözünde, Fransız filozof Gabriel Marcel'in de aynı başlıkla eser yazdığını, ancak onun konuyu başka açıdan ele aldığına değinir. Gabriel Marcel orijinal adı 'Sein und Haben' (Olmak ya da Sahip Olmak) adlı eserinde bu konuyu felsefi ve teolojik yönlerden işlemiştir. Varoluşçu filozof Gabriel Marcel, 1889- 1973 yılları arasında yaşamış Paris doğumlu Katolik filozoftur. Fromm'un da vurguladığı gibi felsefesinin zemininde teolojik yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu çalışmada ilk bölümde Fromm'un sahip olma hissine ilişkin anlayışı sonraki bölümde ise Marcel'in sahip olma hissine ilişkin anlayışı değerlendirilmiştir. Çalışmanın son bölümünde de her iki yazarın modern insanlarda artan 'sahip olma hissine' ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılması yapılmış ve her iki yazarın düşünceleri çerçevesinde sahip olma hissinin insanlığa ne türden ve nasıl zarar verdiği konusuna değinilmiştir. Çalışmanın sonunda sahip olma hissini, Marcel'in bireylerin ontolojik itibarının ve tinselliğinin göz ardı edilmesine neden olduğundan, Fromm'un ise insanlar arasında düşmanlık duygusunun ortaya çıkmasına neden olduğundan zararlı ve tehlikeli olarak nitelendirdikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fromm, Marcel, olmak, sahip olmak.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE YAPAY ZEKANIN EĞİTİMDE YARATICILIK SÜRECİNE ETKİSİ

***Şengül BAŞARI*[1]**

[1]**Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Lefkoşa, KKTC**

[1]ORCID ID: http://**orcid**.org/0000-0002-1042-5411

***Seçil BESİM AYHAN*[2]**

[2]**Yrd. Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Yaratıcı Drama, Lefkoşa, KKTC**

[2]ORCID ID: http://**orcid**.org/0000-0002-2949-4660

***Fatma KÖPRÜLÜ*[3]**

[3]**Doç. Dr., Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, Lefkoşa, KKTC**

[3]ORCID ID: http://**orcid**.org/0000-0002-7233-4224

ÖZET

Dünyada eğitim öğretim sistemi artık yapay zekâ uygulamaları kullanılması doğrultusunda kendisini sürekli olarak yenilemektedir. Eğitimde yapay zekânın kullanım alanlarının sunulması ve faydaları hakkında bilgilerin verilmesi, eğitimcilerin konu ile ilgili kendilerini güncel tutmaları ve kendilerini yeni teknolojilere adapte etmeleri gerekli görülmektedir. Bu doğrultuda bu çalışma yükseköğretimde yapay zekâ temelli eğitim gören öğretmen adayları için güncel bilgi sağlaması ve kaynak olması açısından önemlidir. Dolayısı ile bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının görüşlerine göre yapay zekanın eğitimde yaratıcılık sürecine etkisine bakmak ve bu teknolojilerin eğitim sektörüne sağladığı avantajları ve dezavantajları üzerinde durmaktır. Araştırmanın yöntemi nitel, deseni durum çalışmasıdır. Veri toplama aracı olarak uzman görüşleri ile desteklenen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler sonucunda, eğitimde yapay zeka konusunda gelişmiş ülkelerin daha güçlü bir geçmişe sahip oldukları, ülkemizde de eğitim politikalarının bu yönde revize edilmesi gerekliliği ön görülmüştür. Bunun yanısıra, eğitim politikalarının revize edilmesi ile eğitimdeki yaratıcılık sürecine olumlu yönde katkısı olacağı görüşüne varılmıştır. Ayrıca, yapay zekanın öğrenmeyi yönlendirdiğini, sosyal etkileşimi arttırdığını ve akademisyenler ile öğrenci bağımlılığını azalttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zeka, eğitim, yaratıcılık, teknoloji, eğitim politikaları

TRAVMA SONRASI BÜYÜME: ZORLUKLARDAN GÜÇLENEREK ÇIKMAK

Prof.Dr. Oğuzhan Zengin

Karabük Üniversitesi, 0000-0002-2682-0870

Öğr.Gör. Abdulkadir Ilgaz

Karabük Üniversitesi, 0000-0003-0031-7203

ÖZET

Bu bildiri, travma sonrası büyüme (TSB) kavramını ve bireylerin travmatik olaylar sonrasında yaşadıkları olumlu değişiklikleri ele almaktadır. Travma sonrası büyüme, bireylerin ciddi travmatik deneyimler sonrasında psikolojik, sosyal ve ruhsal açıdan gelişim göstermelerini ifade eder. Literatürde yapılan araştırmalar, TSB'nin, bireylerin hayatında anlam arayışı, inanç sistemlerinde yenilenme, kişisel güçlenme, ilişkilerde derinleşme ve hayatın değerini daha fazla takdir etme gibi olumlu değişikliklere yol açtığını ortaya koymuştur. Travmatik deneyimler, bireylerde derin yaralar açsa da bu yaralar aynı zamanda kişisel büyüme ve dönüşüm için bir katalizör görevi görebilir.

Travma sonrası büyüme sürecinin ortaya çıkmasında çeşitli faktörler etkili olabilmektedir. Sosyal destek, bu süreçte önemli bir rol oynar; bireylerin etrafında bulunan güçlü sosyal destek ağları, travmatik olayların ardından yeniden toparlanma ve büyüme sürecini kolaylaştırır. Ayrıca, olumlu başa çıkma stratejileri ve bilişsel yeniden yapılandırma gibi psikolojik mekanizmalar, bireylerin yaşadıkları zorlukları anlamlandırmasına ve bu süreçten güçlenerek çıkmalarına yardımcı olur. Bu faktörler, TSB'nin gelişiminde kritik öneme sahiptir ve bireylerin travma sonrası dönemde yaşamlarını yeniden inşa etmelerini destekler.

Bu çalışmada, travma sonrası büyümenin klinik uygulamalar açısından nasıl teşvik edilebileceği ve ruh sağlığı hizmetlerine nasıl entegre edilebileceği üzerinde durulmaktadır. TSB'nin anlaşılması, terapötik müdahalelerin şekillendirilmesi açısından büyük önem taşır. Özellikle travmatik deneyimlerden sonra bireylerin daha sağlıklı ve anlamlı bir yaşam sürdürebilmeleri için, TSB'yi destekleyen müdahalelerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, travma sonrası büyümenin, bireysel iyileşme ve gelişim süreçlerinde oynadığı rol vurgulanmakta ve bu süreçlerin daha iyi anlaşılması için öneriler sunulmaktadır.

Sonuç olarak, bu bildiri, travma sonrası büyümenin, zorlukların ardından ortaya çıkan olumlu değişiklikleri nasıl şekillendirdiğini ve bu sürecin bireylerin yaşamlarına nasıl derin bir anlam kattığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. TSB, travmanın yarattığı olumsuz etkilerin ötesinde, bireylerin içsel güçlenme ve yaşamlarına dair yeni perspektifler kazanmalarını sağlayan bir süreç olarak ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Travma, Büyüme, Gelişim

1.GİRİŞ

Travma sonrası büyüme, bireylerin derin ve sarsıcı travmatik olaylar yaşadıktan sonra, bu deneyimlerin etkisiyle içsel bir dönüşüm geçirerek farklı alanlarda olgunlaşma ve gelişim göstermelerini ifade eder. Bu süreçte, kişiler yaşadıkları zorluklar karşısında daha güçlü, dirençli ve anlam arayışında olan bireyler haline gelirler. Travmatik bir olayın kişiyi önceki durumundan daha güçlü hale getirmesi de mümkün olabilmektedir. Travmanın yarattığı yoğun duygusal acı, zamanla bireyleri yaşamlarına yeni bir perspektiften bakmaya, kendilerini ve çevrelerini daha iyi anlamaya ve daha derin bir empati ve şefkat duygusu geliştirmeye yönlendirir. Travma sonrası büyüme, kişinin sadece yaşadığı zorlukları atlatması değil, aynı zamanda bu deneyimlerden güç alarak hayatına yeni bir anlam ve yön kazandırması sürecidir. Travma sonrası ortaya çıkan tepkilerin hepsinin olumsuz olmadığı gözlemlenmektedir. Bu büyüme, bireylerin daha güçlü sosyal ilişkiler kurmalarına, yeni fırsatlar ve hedefler belirlemelerine, hayatın anlamını ve değerini daha derinden takdir etmelerine olanak tanır. Travma sonrası büyüme (TSB) üzerine yapılan araştırmalar literatürde geniş yer bulmuştur. Bu araştırmalar, travmatik olay yaşayan bireylerin psikolojik, sosyal ve ruhsal gelişim süreçlerini, travma sonrası büyümenin pozitif değişimler getirebileceğini ve kişisel gelişimi destekleyebileceğini göstermektedir. Travma yaşayan bireylerin, yakın ilişkilerinde daha derin bağlar geliştirdikleri ve toplumsal destek sistemleriyle daha güçlü bağlar kurdukları gözlemlenmiştir. Bu, sosyal ilişkilerin TSB'de önemli bir rol oynadığını gösterir. TSB yaşayan bireylerin hayatın anlamı ve değeri hakkında daha derin bir anlayış geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu bireyler, yaşamlarını daha anlamlı ve dolu bir şekilde yaşamaya yönelmektedirler. TSB, bireylerin kendilerini ve yaşamlarını daha iyi anlamalarına ve ruhsal açıdan olgunlaşmalarına olanak tanır. Araştırmalar, bu süreçte öz-farkındalığın arttığını ve bireylerin kendi değerleri ve inançlarıyla daha uyumlu bir yaşam sürdüğünü göstermektedir. Literatürde, TSB'nin etkin başa çıkma stratejileri geliştirmede ve bireylerin zorluklara karşı daha dirençli hale gelmelerinde rol oynadığı belirtilmektedir. Bu araştırmalar, TSB'nin bireylerin gelecekteki stresli durumlarla daha etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağladığını ortaya koymaktadır. Bulgular, travma sonrası büyümenin karmaşık ve çok yönlü bir süreç olduğunu ve bireylerin travma sonrası yaşamlarında anlamlı değişiklikler yapma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Başa çıkmaya çalışan birey, sürecin tam merkezindedir. Bu süreç boyunca kişi, çeşitli duygusal, bilişsel, davranışsal ve hatta biyolojik değişimlerden geçer. Zamanla bu değişimler, bireyin TSB (Travma Sonrası Büyüme) sürecini tamamlamasına katkı sağlamaktadır. Bu süreç, kısa bir zaman diliminde gerçekleşmez; aksine, oldukça uzun bir dönemi kapsamaktadır. Her birey bu süreci kendi özgün bakış açısıyla ve deneyimleriyle yaşar, bu da süreci tamamen kişisel bir yolculuk haline getirmektedir. TSB, herkes için farklı zamanlarda ve farklı şekillerde ortaya çıkan bir süreçtir, dolayısıyla her birey bu süreci kendi benzersiz biçimde deneyimlemektedir. Çalışmada, travmanın sadece yıkıcı değil, aynı zamanda kişisel gelişim ve anlam arayışı için bir fırsat olarak nasıl değerlendirilebileceği incelenmiştir.

2.UYGULAMA

Travma sonrasında yaşanan büyüme sürecini çeşitli etkenler şekillendirebilir. Sosyal destek, travma sonrası büyümenin şekillenmesinde hayati bir rol oynar. Aile üyeleri, arkadaşlar ve topluluk, bireyin travmadan sonra toparlanmasına yardımcı olabilir. Bu destek, bireyin duygularını ifade etmesine ve kabul görmesine olanak tanır, ona yalnız olmadığını hissettirir. Ayrıca, sosyal çevre, kişinin günlük yaşamını sürdürebilmesi için gerekli yardımı sağlayarak, travmanın etkilerini hafifletir. Aynı zamanda, bilgi paylaşımı ve rehberlik sunarak, bireyin yaşadığı travmayı anlamlandırmasına ve yeni bir perspektif kazanmasına katkıda bulunur. Tüm bu unsurlar, bireyin travma sonrasında güçlenmesine ve olgunlaşmasına zemin hazırlar. Travmanın birey üzerindeki etkisini belirlemede, bireyin yaşadığı çevrenin ne kadar destekleyici olduğu, sosyal destek kaynaklarının varlığı ve bu kaynaklardan ne derece faydalanabildiği önemli bir rol oynar. Destekleyici bir çevrede bulunan ve bu desteği etkin bir şekilde kullanabilen bireyler, travmanın olumsuz etkilerini daha kolay aşabilir ve bu süreçten daha güçlü bir şekilde çıkabilir. Öte yandan, sosyal destekten yoksun veya bu desteğe erişimi kısıtlı olan bireyler, travmanın etkileriyle başa çıkmada daha fazla zorlanabilir. Derin ve anlamlı ilişkileri olan bireyler, travma sonrası gelişim sürecinde daha fazla ilerleme kaydettiklerini belirtirler. Bu tür ilişkiler, zorlu yaşam olayları karşısında kişiye güçlü bir destek sistemi sunar ve duygusal olarak daha güvende hissetmelerine yardımcı olur. Kişi, sevgi ve güven temelli ilişkilerinde, travmanın etkilerini paylaşarak ve bu etkilerle birlikte başa çıkarak, büyüme ve gelişim sürecini daha etkin bir şekilde yaşayabilir. Derin bağlara sahip olmak, kişinin travmayı yalnızca bir yıkım olarak değil, aynı zamanda içsel güç ve direnç kazanma fırsatı olarak görmesini sağlayabilir. Bu da travmanın ardından daha olumlu bir bakış açısı geliştirmelerine, hayatlarına yeni bir anlam katmalarına ve kişisel gelişimlerini daha ileri bir noktaya taşımalarına olanak tanır.

Başa çıkma stratejileri, travma sonrası büyümenin (TSB) ortaya çıkmasında ve gelişiminde kritik bir rol oynar. Bu stratejiler, bireylerin travmanın olumsuz etkileriyle başa çıkabilmelerine, yaşadıkları zorlukları aşmalarına ve bu süreçten güçlenmiş olarak çıkmalarına yardımcı olur. Problem çözme odaklı başa çıkma, bireyin karşılaştığı zorlukları somut adımlarla ele almasına dayanan bir yaklaşımdır. Bu strateji, bireyin travmadan kaynaklanan sorunları tanımlamasını, bu sorunlara yönelik çözümler geliştirmesini ve bu çözümleri hayata geçirmesini içerir. Örneğin, travma sonrası yaşanan bir kayıp ya da değişimle başa çıkarken, birey bu duruma uyum sağlamak için yeni beceriler geliştirebilir veya hayatında yapıcı değişiklikler yapabilir. Problem çözme, bireyin kontrol duygusunu geri kazanmasına yardımcı olur ve bu da TSB'yi destekleyen bir süreçtir. Duygusal destek arama ise, bireyin zorlu duygusal deneyimlerle başa çıkmak için sosyal çevresinden yardım istemesidir. Bu, bir arkadaşla konuşmak, bir terapistten yardım almak veya destek gruplarına katılmak gibi eylemleri kapsayabilir. Duygusal destek, bireyin yaşadığı duyguları ifade etmesine, bu duyguların kabul gördüğünü hissetmesine ve yalnız olmadığını bilmesine yardımcı olur. Bu süreç, travmanın duygusal yükünü hafifletir ve bireyin daha sağlıklı bir şekilde iyileşmesine katkıda bulunur.

Ayrıca, bilişsel yeniden yapılandırma bireylerin travmatik deneyimlerinden kaynaklanan olumsuz düşünce kalıplarını değiştirmelerine yardımcı olan bir terapötik tekniktir. Bireylerin

travmatik olaylarla ilgili olumsuz düşünce kalıplarını tanımlamalarını içerir. Bireyler, olumsuz düşüncelerini sorgulama ve bu düşüncelerin doğruluğunu test etme sürecinden geçerler. Bu, düşüncelerin ne kadar gerçekçi olduğunu ve olayın diğer açılarını değerlendirme yeteneğini içerir. Olumsuz düşünceler sorgulandıktan sonra, bireyler daha olumlu ve gerçekçi alternatif düşünceler geliştirmeye çalışırlar. Bu, travmanın kişisel etkilerini yeniden değerlendirmeyi ve daha yapıcı bir perspektif oluşturmayı amaçlar. Örneğin, "Bu travma beni yıktı" düşüncesini "Bu travma beni zorladı, ama bu süreçten güçlenmiş olarak çıkıyorum" şeklinde yeniden çerçevelemek, bireyin kendini daha güçlü hissetmesine yardımcı olabilir.

Anlam arayışı da önemli bir başa çıkma stratejisidir. Travmatik olaylara bir anlam kazandırmak, bireyin yaşadığı acıyı daha katlanılabilir hale getirebilir ve bu süreçte kişisel büyümeyi teşvik edebilir. Anlam arayışı, bireyin hayatta yeni bir yön bulmasına, değerlerini yeniden değerlendirmesine ve travma sonrasında hayatında derinlemesine değişiklikler yapmasına yol açabilir. Tüm bu olumlu başa çıkma stratejileri, bireyin travmadan sonra sadece hayatta kalmasına değil, aynı zamanda bu deneyimden güçlenmiş, olgunlaşmış ve daha dayanıklı olarak çıkmasına yardımcı olur. Bu süreçler, TSB'nin temel yapı taşlarını oluşturur ve bireyin zorlu yaşam olaylarından öğrenme ve gelişme potansiyelini maksimize eder. Travma sonrası büyüme ve anlam arayışı genellikle iç içe geçmiş süreçlerdir. Travma sonrası bireyler, yaşadıkları travmayı anlamlandırma sürecinde TSB'yi deneyimleyebilirler. Anlam arayışı, bireylerin travmayı nasıl anlamlandırdığı ve bu sürecin ardından nasıl bir kişisel büyüme yaşadığı ile doğrudan ilişkilidir. Bu süreçler, bireylerin travmanın olumsuz etkilerini aşmalarına ve bu deneyimden daha güçlü ve anlam dolu bir yaşam kurmalarına yardımcı olabilir.

Travma sonrası büyüme (TSB), travmatik bir deneyimden sonra bireyin yaşadığı zorluklarla başa çıkarken kişisel gelişim ve olumlu değişim sağlamasıdır. Klinik uygulamalar açısından TSB'nin teşvik edilmesi ve ruh sağlığı hizmetlerine entegrasyonu hem bireysel hem de toplumsal düzeyde iyileşmeyi destekleyebilir. Bu süreci teşvik etmek, terapötik yaklaşımların yeniden yapılandırılmasını, tedavi süreçlerinde TSB'yi hedefleyen stratejilerin benimsenmesini ve bu stratejilerin bütüncül bir yaklaşımla uygulanmasını gerektirir.

2..1 TSB'nin Klinik Uygulamalarda Teşvik Edilmesi

Bilişsel Davranışçı Terapiler (BDT): Bilişsel yeniden yapılandırma, Travma Sonrası Büyüme (TSB) sürecini desteklemekte etkili bir yöntem olarak öne çıkabilir. Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT), bireylerin travma sonrası ortaya çıkan olumsuz düşünce ve inanç kalıplarını tanımasına ve bunları daha olumlu, yapıcı düşüncelerle değiştirmesine olanak sağlar. Bu süreç, bireyin travmatik deneyimlerine yeni bir perspektiften bakmasını ve bu deneyimlerin anlamını yeniden şekillendirmesini mümkün kılar. Travmanın ardından, bireyin yaşadığı olumsuz düşünceler ve inançlar, zamanla hayatında bir engel oluşturabilir. Ancak BDT, bu engellerin aşılmasına yardımcı olarak, bireyin kendine ve yaşama dair daha olumlu bir bakış açısı geliştirmesine destek verir. Bilişsel yeniden yapılandırma, travmanın neden olduğu olumsuz düşünceleri sorgulama ve yeniden çerçevelendirme sürecini içerir. Bu süreçte, bireyler, travmatik olayların ardından geliştirdikleri negatif düşünce kalıplarını analiz ederek, bu düşüncelerin doğruluğunu sorgular ve daha gerçekçi, olumlu düşüncelerle yer değiştirirler. Bu değişim, bireyin travmayı

sadece olumsuz bir deneyim olarak görmesinin ötesine geçmesine ve travmayı, kişisel gelişim ve değişim için bir fırsat olarak değerlendirmesine yardımcı olur. Bilişsel yeniden yapılandırma, bireylerin travmanın ardından yaşamlarını yeniden anlamlandırmalarını ve bu süreçten güçlenerek çıkmalarını sağlar. Bu da bireylerin kendileri ve çevreleriyle daha sağlıklı ve uyumlu ilişkiler kurmalarına, geleceğe dair umut ve iyimserlik geliştirmelerine katkıda bulunur. Böylece, travmanın olumsuz etkileri azalırken, bireyin yaşamında pozitif değişimlerin gerçekleşmesi mümkün hale gelir.

Anlam Odaklı Terapiler: Anlam arayışı, TSB'nin önemli bir bileşenidir. Klinik uygulamalarda, travma yaşamış bireylerin travmatik deneyimlerine bir anlam kazandırmalarına yardımcı olan terapiler kullanılabilir. Bu terapiler, bireylerin yaşadıkları olayların ardından hayatlarının anlamını yeniden değerlendirmelerini ve yeni bir yaşam amacı oluşturmalarını sağlar. Viktor Frankl'ın logoterapisi, bu süreçte kullanılabilecek bir yaklaşımdır ve bireylerin travma sonrası büyümeyi destekleyen bir anlam yapısı geliştirmelerine yardımcı olabilir. Logoterapi, sosyal hizmet değerleriyle uyumlu bir yaklaşım sergiler ve uygulama alanlarında önemli bir referans niteliği taşır.

Narratif Terapi: Bu terapi türü, bireyin kendi yaşam hikayesini yeniden şekillendirmesine yardımcı olabilir. Bireyler, travmalarını yeni bir perspektifle ele alarak, olumsuz deneyimlerini güçlenme ve olgunlaşma hikayelerine dönüştürebilir. Bireylerin kendi gerçeklikleri olduğunu kabul eder ve bunun ışığında bireylerin kendi bilgisine önem verir. Bu süreç, bireyin kendi yaşam öyküsünde kontrol sahibi olduğunu hissetmesine ve TSB'yi destekleyen bir kişisel anlatı geliştirmesine olanak tanır.

Duygusal İşleme ve İfade: TSB'yi teşvik etmek için, bireylerin duygularını sağlıklı bir şekilde işlemelerine ve ifade etmelerine olanak tanıyan terapötik müdahaleler kullanılabilir. Örneğin, duygu odaklı terapi, bireylerin travmatik deneyimlerle ilişkili duygularını keşfetmelerine ve bu duyguları kabul etmelerine yardımcı olabilir. Bu, bireyin duygusal olarak iyileşmesini ve büyüme için bir zemin hazırlamasını sağlar. Duygu Odaklı Terapi, bireylerin duygusal deneyimlerini anlamaya ve bu duyguları daha sağlıklı bir şekilde işlemelerine odaklanan bir terapi yöntemidir. Son zamanlarda popülerlik kazanmıştır çünkü duyguların, kişinin düşünce ve davranışlarını nasıl şekillendirdiğini anlamayı hedefler.

Grup Terapileri ve Destek Grupları: TSB'yi teşvik eden sosyal destek, grup terapileri ve destek grupları aracılığıyla sağlanabilir. Bu tür ortamlar, bireylerin benzer deneyimlere sahip kişilerle bağlantı kurmalarına, travmatik deneyimlerini paylaşmalarına ve birbirlerinden öğrenmelerine olanak tanır. Grup içindeki paylaşımlar, bireyin kendisini daha az yalnız hissetmesini ve başkalarının yaşadığı büyüme süreçlerinden ilham almasını sağlar. Grup müdahaleleri, travma sonrası yaşanan semptomların normalleştirilmesi ve grup üyeleri arasında güçlü sosyal destek bağlarının kurulması açısından birçok avantaj sunar. Grup terapileri, bireylerin benzer deneyimler yaşamış kişilerle bir araya gelerek ortak bir paylaşım alanı yaratmalarını sağlar. Bu paylaşımlar, bireylerin yaşadıkları travmatik semptomları yalnızca kendilerinin yaşamadığını fark etmelerine ve bu semptomların aslında travmanın doğal bir sonucu olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Grup içerisinde, üyeler birbirlerinin hikayelerini dinlerken empati geliştirir, bu

da yalnızlık ve dışlanmışlık duygularını azaltır. Grup ortamında paylaşılan deneyimler, her bir bireyin duygularını ifade etmesine ve karşılıklı destek almasına olanak tanır. Bu süreçte, bireyler kendi başlarına aşmakta zorlandıkları zorlukları grup dinamiği sayesinde daha kolay bir şekilde aşabilirler. Ayrıca, grup üyeleri birbirlerinden yeni baş etme stratejileri öğrenir ve bu stratejileri kendi yaşamlarına entegre ederek travmayla daha etkili bir şekilde başa çıkabilirler. Grup müdahaleleri, bireylerin yalnız olmadıklarını hissetmelerini sağlayarak, iyileşme süreçlerini hızlandırır ve sosyal bağlılıklarını güçlendirir. Bu tür müdahaleler, yalnızca bireysel iyileşmeyi değil, aynı zamanda grup üyeleri arasında kalıcı ve destekleyici ilişkiler kurulmasını da teşvik eder. Böylece, travma sonrasında yeniden güven duygusunu inşa etmek, dayanıklılığı artırmak ve toplumsal entegrasyonu güçlendirmek açısından da önemli bir rol oynar.

2.2 TSB'nin Ruh Sağlığı Hizmetlerine Entegrasyonu

TSB'yi Tedavi Hedeflerine Dahil Etmek: Klinik müdahaleler, sadece travma sonrası semptomları hafifletmeye odaklanmamalı, aynı zamanda TSB'yi bir tedavi hedefi olarak benimsemelidir. Tedavi planları, bireylerin travmatik deneyimlerinden sonra büyüme ve kişisel gelişim sağlamalarını destekleyecek stratejileri içermelidir.

Eğitim ve Farkındalık: Ruh sağlığı profesyonellerinin TSB konusunda eğitilmesi ve farkındalıklarının artırılması önemlidir. Klinik eğitim programları, terapistlerin TSB'yi tanımalarına, bu süreci destekleyen faktörleri anlamalarına ve bireylerin bu süreçte nasıl yönlendirileceğini öğrenmelerine yardımcı olabilir. Ayrıca, bireylerin de TSB konusunda bilgilendirilmesi, onların bu süreçte aktif bir rol almasını teşvik edebilir.

Kapsamlı Değerlendirme: TSB'nin ruh sağlığı hizmetlerine entegrasyonu için, bireylerin travma sonrası potansiyel büyüme alanlarını değerlendiren kapsamlı bir yaklaşım benimsenmelidir. Bu, bireyin travmatik deneyimlerine nasıl tepki verdiğini, hangi başa çıkma stratejilerini kullandığını ve büyüme için hangi kaynaklara sahip olduğunu anlamak için yapılan bir değerlendirmeyi içerebilir.

Multidisipliner Yaklaşım: TSB'nin desteklenmesi, sadece psikolojik müdahalelerle sınırlı kalmamalıdır. Sağlık hizmetlerinde multidisipliner bir yaklaşım benimsenmeli, bireylerin fiziksel sağlığı, sosyal çevresi ve manevi ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu, bireyin bütünsel bir iyileşme sürecine girmesini ve TSB'nin çeşitli yönlerinin desteklenmesini sağlar.

Toplumsal Destek Sistemlerinin Güçlendirilmesi: TSB'nin ruh sağlığı hizmetlerine entegrasyonu, toplumsal destek sistemlerinin güçlendirilmesini de içerir. Aile, arkadaşlar, topluluk ve kurumlar, bireylerin travma sonrası iyileşme süreçlerinde önemli bir rol oynar. Bu nedenle, bu destek sistemlerinin TSB'yi destekleyen bir şekilde organize edilmesi ve bireylere gerekli sosyal ve duygusal desteğin sağlanması gerekmektedir.

2.3 TSB'nin Uzun Vadeli İzlemi

Ruh sağlığı hizmetlerine entegre edilen TSB'yi destekleyen uygulamalar, uzun vadeli bir izlem ve değerlendirme gerektirir. TSB'nin etkilerini değerlendirmek, bu süreçte yapılan müdahalelerin etkinliğini görmek ve gerektiğinde stratejileri güncellemek için bireylerin düzenli olarak takip edilmesi önemlidir. Bu takip, bireyin travma sonrası yaşamındaki gelişmeleri ve değişimleri değerlendirmek için yapılandırılmış anketler, birebir görüşmeler ve klinik değerlendirmeler aracılığıyla yapılabilir.

3.GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Travma sonrası büyümenin klinik uygulamalarda teşvik edilmesi ve ruh sağlığı hizmetlerine entegrasyonu, bireylerin travmatik deneyimlerinden sonra sadece iyileşmelerini değil, aynı zamanda bu süreçten daha güçlü, dirençli ve olgunlaşmış olarak çıkmalarını sağlayabilir. Bu, terapötik yaklaşımların yeniden şekillendirilmesi, multidisipliner bir yaklaşımın benimsenmesi ve toplumsal destek sistemlerinin güçlendirilmesi yoluyla gerçekleştirilebilir. TSB'yi teşvik eden bu bütüncül yaklaşım, bireylerin travma sonrası yaşamlarını yeniden inşa etmelerine ve yeni bir anlam bulmalarına yardımcı olabilir. Kişiler, kendilikleri ve dünyaya dair temel inançları derinden etkileyen olaylar yaşadıklarında, bu inançları, kendi dayanıklılıklarını, varoluşlarını ve insanlarla olan ilişkilerini yeniden değerlendirme fırsatı bulurlar. Bu süreçte, travmatik olayı bir sıçrama tahtası olarak kullanarak, daha ileriye doğru gelişim ve ilerleme sağlayabilirler. Travmanın sadece yıkıcı bir deneyim olarak kalmak zorunda olmadığı, aynı zamanda bireyin yaşamında derin ve olumlu değişiklikler yaratabilecek bir süreç olarak da görülebileceği vurgulanmaktadır. Her ne kadar travmatik olaylar başlangıçta büyük bir acı ve kaygı kaynağı olsa da bu deneyimlerin ardından yaşanan büyüme süreci, bireyin kendini yeniden keşfetmesine, hayatına yeni bir anlam kazandırmasına ve daha güçlü, dirençli bir kişilik geliştirmesine olanak tanımaktadır.Travma sonrası büyüme, bireyin karşılaştığı zorluklar ve yaşadığı sıkıntılar karşısında nasıl bir dönüşüm geçirdiğini, bu dönüşümün kişisel gelişim üzerindeki etkilerini ve bireyin geleceğe bakışını nasıl değiştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu süreçte kişi, yaşamın kırılganlığını ve geçiciliğini daha derin bir şekilde idrak eder, bu da ona daha anlamlı ve dolu dolu bir hayat yaşama arzusu verir. İlişkilerde derinlik ve samimiyet artar, bireyler başkalarına karşı daha empatik ve anlayışlı hale gelir. Ayrıca, kişinin kendine olan güveni ve yeteneklerine olan inancı güçlenir, böylece gelecekte karşılaşacağı zorluklara daha hazırlıklı olmaktadır.

Sonuç olarak, travma sonrası büyüme, zorlukların ve acıların kişiyi yalnızca kırmadığını, aksine bu zorlukların içsel bir güç kaynağına dönüşebileceğini gösterir. Bu süreç, bireylerin kendi potansiyellerini keşfetmelerine, yaşamda daha derin bir amaç bulmalarına ve nihayetinde daha zengin, anlamlı bir hayat yaşamalarına kapı aralar. Zorluklardan güçlenerek çıkmak, travmanın yıkıcı etkilerinden öte, insan ruhunun yenilenme ve iyileşme kapasitesinin bir kanıtıdır.

KAYNAKÇA

Dursun, P., & Söylemez, İ. (2020). Travma sonrası büyüme: Gözden geçirilmiş son model ile kapsamlı bir değerlendirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *31*(1), 57-68.

Duman, N. (2019). Travma sonrasi büyüme ve gelişim. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, *4*(7), 178-184.

Akcan, G. (2018). Travma sonrasi büyüme: Bir gözden geçirme. Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 3(3), 61-70.

Ezerbolat, M., & Özpolat, A. G. Y. (2016). Travma sonrası büyüme: travmaya iyi yanından bakmak. *Kriz Dergisi*, *24*(1).

Olucak, R. (2023). Antropolojinin Narrative Terapi'ye Katkıları: İnsan Biliminin Narrative Terapi ile Buluşması. *Psikoloji Araştırmaları*, *1*(2), 1-10.

Çelik, G. (2017). Logoterapi: Temel bileşenleri ve terapi teknikleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *28*(2), 70-97.

Canbulat, N., & Dursun, A. (2024). Travma Sürecinde Yeni ve Sistemli Bir Model: Duygu Odaklı Travma Modeli. *Milli Eğitim Dergisi*, *53*(242), 1153-1178.

Çamaş, G., & Anayurt, A. (2022). Travma mağdurlarına yönelik grup müdahaleleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *14*(2), 143-151.

Özen, Y. (2017). Travma sonrası gelişim, büyüme, kimlik gelişimi ve sosyal ilişkiler. *Researcher*, *5*(4), 858-872.

Karaman, Ö., & Tarım, B. (2018). TRAVMA SONRASI BÜYÜME, SOSYAL PROBLEM ÇÖZME VE İYİMSERLİK ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 190-198.

TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU TEDAVİSİNDE BİLİŞSEL DAVRANIŞÇI TERAPİ YAKLAŞIMLARI

Öğr.Gör. Abdulkadir Ilgaz
Karabük Üniversitesi, 0000-0003-0031-7203
Prof.Dr. Oğuzhan Zengin
Karabük Üniversitesi, 0000-0002-2682-0870

ÖZET

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), bireylerin travmatik bir olay sonrasında yaşadığı kaygı, depresyon, kabuslar ve kaçınma gibi semptomlarla karakterize edilen ciddi bir psikolojik rahatsızlıktır. Bu çalışmada, TSSB tedavisinde Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT) yaklaşımları ve bu yaklaşımların etkinliği kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Araştırmalar, BDT'nin TSSB tedavisinde etkili bir yöntem olduğunu ve bireylerin travmatik deneyimlerden kaynaklanan olumsuz düşünce ve inançlarını yeniden yapılandırarak iyileşme süreçlerini hızlandırdığını göstermektedir. Bu bağlamda, BDT'nin travmatik anıların yeniden işlenmesi, olumsuz düşünce kalıplarının değiştirilmesi ve başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi gibi temel bileşenleri incelenmektedir.

Ayrıca, maruz bırakma terapisi, bilişsel yeniden yapılandırma ve stresle başa çıkma eğitimi gibi farklı BDT yöntemlerinin TSSB semptomlarını azaltmadaki etkinliği karşılaştırılmakta ve bu yöntemlerin klinik uygulamalarda nasıl kullanılabileceği tartışılmaktadır. Klinik uygulamalar, BDT'nin değerlendirme ve tanı, terapi hedeflerinin belirlenmesi, bilişsel yeniden yapılandırma, maruz bırakma teknikleri, davranışsal deneyler ve beceri eğitimi gibi belirli adımlar çerçevesinde nasıl yapılandırıldığını kapsamlı bir şekilde açıklamaktadır.

Çalışma ayrıca, BDT'nin TSSB tedavisinde diğer terapi yöntemleriyle kombinasyonunun potansiyel faydalarını da ele almaktadır. Örneğin, BDT'nin ilaç tedavisi, göz hareketleriyle duyarsızlaştırma ve yeniden işleme (EMDR), diyalektik davranış terapisi ve grup terapisi gibi yöntemlerle birlikte kullanılması, tedavi sürecinin etkinliğini artırabilir. Bu kombinasyonlar, bireylerin farklı ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik daha kapsamlı bir tedavi yaklaşımı sunmakta ve uzun vadede yaşam kalitelerini iyileştirmektedir. Bu bağlamda, BDT'nin TSSB tedavisindeki rolü, klinik uygulamalar ve kombinasyon tedavilerinin etkinliği üzerine derinlemesine bir inceleme sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Bilişsel Davranışçı Terapi, Tedavi

1.GİRİŞ

Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), DSM-IV'e göre; kişinin gerçek bir ölüm ya da ölüm tehdidi, ciddi yaralanma veya fiziksel bütünlüğünü tehdit eden bir durumla karşılaşması ya da böyle bir duruma tanık olması gibi ağır travmatik olayların ardından ortaya çıkabilen ve özgül semptomlarla kendini gösteren bir tablo olarak tanımlanır. Semptomlar üç aydan kısa sürdüğünde "akut", daha uzun sürdüğünde ise "kronik" TSSB olarak adlandırılır. Klinik açıdan önemli bir diğer özellik, travmatik deneyimden 6 aydan uzun bir süre sonra ortaya çıkan tiplerdir; bu tür durumlar "gecikmeli başlangıçlı" olarak bilinir. Her insanın genetik yapısı, fiziksel özellikleri, geçmiş yaşantıları ve stresle başa çıkma yöntemleri birbirinden farklıdır. Bu çeşitlilik, TSSB'nin bireyler arasında farklı oranlarda görülmesine yol açar. Genellikle, TSSB'ye daha yatkın olan gruplar; genç yetişkinler, bekar, boşanmış veya dul bireyler, ekonomik zorluklar yaşayanlar ya da toplumsal olarak izole olan kişilerdir. Risk altında bulunan bireylerde, savaş, çatışma, cinayet veya doğal afet gibi olaylar yaşandığında, TSSB oranı %58'e kadar yükselebilmektedir. İnsan kaynaklı travmaların, doğal afetlere kıyasla daha fazla TSSB'ye yol açtığı da bilinmektedir. Travma sonrası stres bozukluğunda (TSSB) belirtiler, travmatik bir olayın ardından veya uzun yıllar sonra ortaya çıkabilir. Travmatik belirtilerin görülme sıklığı %7,8 bir başka araştırmada ise %10 olarak bulunmuştur. Psikolojik travmaya maruz kalan kişilerde, yaşamın sürekliliğine ve düzenine olan inanç zedelenir.

Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT), travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tedavisinde etkili bir yöntem olarak kabul edilmektedir. BDT, bireylerin travmatik deneyimlerden kaynaklanan olumsuz düşünce ve inançlarını hedef alır. Travmatik olaylar sonrası insanlar, genellikle kendileri, diğerleri ve dünya hakkındaki düşüncelerini olumsuz yönde değiştirirler. Bu olumsuz düşünceler ve inançlar, TSSB'nin semptomlarını daha da kötüleştirebilir ve iyileşme sürecini zorlaştırabilir. BDT, bu olumsuz düşünce ve inançları belirleyip sorgulamanın yanı sıra, bu düşünceleri daha sağlıklı ve gerçekçi bir şekilde yeniden yapılandırmaya çalışır. Terapide, bireyler travmatik olayları daha objektif bir bakış açısıyla değerlendirmeyi öğrenirler ve bu sayede olumsuz düşüncelerinin etkisini azaltarak daha olumlu bir düşünce yapısına sahip olurlar. Ayrıca, BDT, stres ve anksiyete ile başa çıkma stratejileri geliştirmeye de odaklanır. Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT), kişinin geçmişte yaşadığı travmatik anıları yeniden işleyerek zihinsel ve duygusal yükünü hafifletmeyi hedefleyen bir yaklaşımdır. Bu süreç, bireyin yaşadığı olumsuz deneyimlerin zihin üzerindeki etkilerini yeniden yapılandırmayı içerir. Ayrıca, BDT, bireyin günlük yaşamında karşılaştığı zorluklarla başa çıkma becerilerini geliştirmeye yönelik bir eğitim sunar. Bu, bireyin olumsuz düşünce kalıplarını tanımasını ve bunları daha sağlıklı, pozitif düşüncelerle değiştirmesini sağlar. Dolayısıyla, BDT'nin temel bileşenleri, travmatik anıların etkisizleştirilmesi, olumsuz düşünce süreçlerinin dönüşümü ve kişinin zorluklarla daha yapıcı bir şekilde başa çıkabilme kapasitesinin artırılması etrafında şekillenir.

2.UYGULAMALAR

2.1 Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT) kapsamında kullanılan çeşitli uygulamalar

Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) semptomlarını hafifletme üzerindeki etkileri kapsamlı bir şekilde incelenmektedir. Bu yöntemler arasında, kişinin korku ve kaygı uyandıran durumlarla güvenli bir ortamda, kontrollü bir şekilde yüzleşmesini sağlayan maruz bırakma terapisi, kişinin gerçekçi olmayan ya da zararlı düşüncelerini tespit edip bunları daha sağlıklı ve yapıcı inançlarla değiştirmesine yardımcı olan bilişsel yeniden yapılandırma ve bireyin stresli durumlarla daha etkili bir şekilde başa çıkabilmesi için gerekli stratejilerin öğretildiği stresle başa çıkma eğitimi yer almaktadır.

Maruz bırakma tekniği, kişinin korktuğu veya kaygı duyduğu durumlarla kontrollü bir şekilde yüzleşmesini sağlar. TSSB hastalarında uygulanan BDT yöntemlerinden biri, öncelikle kaygı yatışıncaya kadar travma ile ilgili korkutucu uyarımlarla yüzleşmeye odaklı maruz bırakma tekniğidir. Bu süreçte, önce korkutucu durumlar arasında bir sıralama yapılır ve kişi en az korkutucu olanlarla başlayarak adım adım daha zorlu durumlara geçer. Her adımda, kişi güvenli bir ortamda bu durumlarla yüzleşir ve kaygıyı nasıl yönetebileceğini öğrenir. Terapist, kişinin duygusal tepkilerini nasıl kontrol edeceğini öğretir ve her aşamada kişinin başarısı ödüllendirilir. Bu yöntem, zamanla korkuların azalmasına ve kaygı ile başa çıkma becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.

Bilişsel yeniden yapılandırma, bireylerin olumsuz düşünce kalıplarını tanıyıp, bunları daha gerçekçi ve olumlu düşüncelerle değiştirmeyi hedefleyen bir terapi tekniğidir. İlk olarak, birey mevcut olumsuz düşüncelerini belirler ve bu düşüncelerin ne kadar geçerli olduğunu sorgular. Bu süreçte, düşüncelerin mantıklılığını ve doğruluğunu test etmek için çeşitli stratejiler kullanılır. Ardından, bu olumsuz düşüncelerin yerine daha dengeli ve yapıcı alternatif düşünceler geliştirilir. Son olarak, bu yeniden yapılandırılmış düşünceler günlük yaşamda uygulanır ve gerçek dünya koşullarında test edilir. Araştırmalar, bilişsel yeniden yapılandırmanın anksiyete, depresyon ve diğer psikolojik sorunların tedavisinde etkili olduğunu göstermektedir.

Stresle başa çıkma eğitimi, danışanın stresle başa çıkma, problem çözme, iletişim kurma ve öfke yönetimi gibi alanlarda kendini geliştirmesini sağlar. BDT'nin bu yapılandırılmış adımları, terapinin hem etkin hem de sürdürülebilir olmasını sağlamak amacıyla dikkatle planlanır ve danışanın bireysel ihtiyaçlarına göre uyarlanır. Bireylerin stresli durumlarla daha etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağlamak için çeşitli teknikler içerir. Bu eğitim, kişilere rahatlama yöntemlerini öğretir, böylece stresin fiziksel etkilerini azaltabilirler. Aynı zamanda, bireylerin sorunları analiz etmeyi ve çözüm geliştirmeyi öğrenmelerine yardımcı olur, bu da sorunlarla başa çıkma becerilerini güçlendirir. Zaman yönetimi stratejileri, kişilerin daha organize olmalarını ve önceliklerini belirlemelerini sağlar, bu da stresin azalmasına katkıda bulunur. Duygusal düzenleme, bireylerin duygusal tepkilerini kontrol etmelerine ve yönetmelerine yardımcı olur. Ayrıca, bilişsel yeniden yapılandırma teknikleri, olumsuz düşünceleri daha dengeli ve olumlu düşüncelerle değiştirmeyi hedefler. Sosyal destek sistemleri de önemli bir

rol oynar, çünkü arkadaşlar ve aileyle etkileşim, stresle başa çıkmayı kolaylaştırır. Bu eğitim, bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini geliştirmelerine ve genel yaşam kalitelerini artırmalarına yardımcı olur. Bu içerik travma sonrası stres bozukluğuna (TSSB) yönelik tasarlandığında, bireylere travmanın ve birey üzerindeki etkilerinin kapsamlı bir şekilde açıklanması sağlanır. Birey, travmanın neden olduğu olumsuz tepkilerin ve semptomların nasıl şiddetlendirdiği hakkında bilgi sahibi olur. Bu bilgi, TSSB geliştirmiş bireylerin yaşadıkları olaylar karşısında verdikleri tepkilerin, aslında normal ancak işlevsel olmayan tepkiler olduğunu anlamalarına yardımcı olur. Bu süreç, bireyin bu tepkileri kabul edip, daha sağlıklı başa çıkma stratejileri geliştirmesi için bir temel oluşturur.

Maruz bırakma terapisi genellikle travmatik anılara doğrudan maruz kalma yoluyla kaygıyı azaltmada etkili olurken, bilişsel yeniden yapılandırma, travmatik olaylarla ilgili olumsuz düşünceleri değiştirerek kişinin algısını ve duygusal tepkilerini iyileştirir. Stresle başa çıkma eğitimi ise genel olarak stresle başa çıkma becerilerini geliştirmeye ve duygusal düzenlemeyi artırmaya odaklanır. Bu yöntemlerin her biri, TSSB semptomlarını farklı açılardan ele alır ve bireysel ihtiyaçlara tedavi sürecinde daha kapsamlı bir iyileşme sağlayabilir.

Bu çalışma, Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT) yönteminin, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) tedavisinde, diğer terapi yaklaşımlarıyla entegre edildiğinde elde edilebilecek potansiyel faydaları kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. TSSB, karmaşık ve derinlemesine etkiler yaratabilen bir bozukluk olduğundan, tek bir tedavi yönteminin her zaman yeterli olmaması mümkündür. Bu nedenle,

2.2 BDT'nin diğer terapötik yaklaşımlarla bir arada kullanılması

Örneğin, ilaç tedavisi ile BDT'nin birleştirilmesi, tedavi sürecinde önemli bir sinerji yaratabilir. İlaç tedavisi, özellikle semptomların başlangıç aşamasında, anksiyete ve depresyon gibi eşlik eden belirtilerin yönetilmesine yardımcı olabilir. Bu farmakolojik destek, BDT'nin daha derinlemesine etkili olabilmesi için danışanın zihin ve bedenini terapiye daha açık hale getirebilir. Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB), depresyon, anksiyete bozuklukları ve diğer psikiyatrik durumların tedavisinde etkili bir yaklaşım olarak kabul edilir. Bu iki yöntem birbirini tamamlayıcı özelliklere sahiptir ve birlikte kullanıldıklarında hastanın tedavi sürecinde daha bütüncül ve güçlü bir iyileşme sağlayabilirler. İlaçlar psikiyatrik bozuklukların semptomlarını hafifletmek ve biyolojik faktörleri düzenlemek amacıyla kullanılır. Bu tedavi, beyindeki kimyasal dengesizlikleri düzeltmeye yönelik antidepresanlar, anksiyolitikler, antipsikotikler ve diğer farmakolojik ajanları içerir. İlaçlar, genellikle semptomları hızlı bir şekilde hafifletmek için kullanılır ve hastanın zihinsel durumunu stabilize eder. Örneğin, antidepresanlar, depresyon ve anksiyete semptomlarını azaltmak için nörotransmitter seviyelerini düzenlerken, anksiyolitikler hastanın aşırı kaygı ve panik ataklarını kontrol altına alır. Bu, hastanın günlük yaşamında daha işlevsel olmasına ve terapiden daha fazla yarar sağlamasına olanak tanır. İlaç tedavisi ve BDT'nin bir arada kullanılması**,** hastanın hem kısa hem de uzun vadede daha etkili bir tedavi süreci geçirmesini sağlar. İlaç tedavisi, semptomların akut aşamasında hızlı bir rahatlama sunarken, BDT uzun vadeli davranış ve düşünce değişikliklerini teşvik eder. Örneğin, depresyon tedavisinde, ilaçlar hastanın enerji seviyelerini

artırabilir, uyku düzenini iyileştirebilir ve motivasyonunu artırabilir, bu da hastanın BDT seanslarına daha aktif ve etkili bir şekilde katılmasını sağlar. Benzer şekilde, anksiyete bozukluklarında, ilaçlar kaygıyı azaltarak hastanın terapide kaygı uyandıran durumlarla yüzleşmesini kolaylaştırabilir. Ayrıca, ilaç tedavisi ve BDT'nin kombinasyonu, tedavi sürecinde farklı seviyelerde etkileşimde bulunur. İlaçlar, beyin kimyasını düzenleyerek hastanın duygu durumunu stabilize ederken, BDT bu stabilize edilmiş durumda zihinsel süreçleri yeniden yapılandırır. Bu sinerji, hastanın hem biyolojik hem de psikolojik olarak iyileşmesine katkıda bulunur. İlaç tedavisi sayesinde semptomlar hafiflediğinde, BDT hastanın bu yeni kazanılmış zihinsel dengeyi sürdürmesine ve geliştirmesine yardımcı olur. BDT ayrıca, hastanın ilaca bağımlı hale gelmeden semptomları yönetmeyi öğrenmesini sağlar, bu da uzun vadeli iyileşme için önemlidir. Ancak, ilaç tedavisi ve BDT'nin birlikte kullanılması her zaman gerekli veya uygun olmayabilir. Hastanın bireysel durumu, semptomların şiddeti, yan etki riski ve kişisel tercihler gibi faktörler göz önünde bulundurularak tedavi planı belirlenir. Bazı hastalar yalnızca BDT ile etkili sonuçlar alabilirken, diğerleri için ilaç tedavisi zorunlu hale gelebilir. İlaçların yan etkileri, etkileşimleri ve kontraendikasyonları göz önüne alındığında, psikoterapi, ilaç tedavisi veya her ikisinin kombinasyonu arasından seçim yapma kararı hastaya bırakılmalıdır. Ayrıca, maliyetler, bekleme süreleri ve tedavi süresi gibi pratik faktörler de dikkate alınmalıdır. Bu, bireyin tedavi sürecinde en uygun ve kişiselleştirilmiş seçeneği belirlemesine yardımcı olur.

Bir diğer önemli kombinasyon, BDT'nin Göz Hareketleriyle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR) ile kullanılmasıdır. EMDR, özellikle travmatik anıların işlenmesi konusunda etkili bir terapi yöntemidir. BDT'nin bilişsel yeniden yapılandırma ve davranışsal teknikleri ile EMDR'nin travmatik anılara yönelik duyarsızlaştırma ve yeniden işleme süreçlerinin birleştirilmesi, danışanın travmatik olaylarla ilgili rahatsız edici düşünce ve duygularını daha kapsamlı bir şekilde ele almasına olanak tanır. Bu iki yöntem, travma sonrası gelişen olumsuz düşünce kalıplarını daha hızlı ve etkili bir şekilde dönüştürmeye yardımcı olabilir. BDT'nin Göz Hareketleriyle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme (EMDR) ile birlikte kullanılması, özellikle travmaya bağlı rahatsız edici anılarla başa çıkmada daha kapsamlı bir tedavi yaklaşımı sunar. BDT, bireyin olumsuz düşünce kalıplarını tanıması, bunları sorgulaması ve daha sağlıklı düşüncelerle değiştirmesi üzerine yoğunlaşır. Ancak, travmatik anılar, yalnızca bilişsel düzeyde değil, aynı zamanda duygusal ve fiziksel düzeylerde de yoğun bir etki yaratabilir. EMDR**,** travmatik anıların beynin işlenmemiş bir şekilde kalmasına neden olan blokajları çözmeyi hedefleyen bir terapidir. Bu terapi, kişinin travmatik bir olayı hatırlarken, belirli göz hareketleri yapmasını ya da diğer iki taraflı uyarımları (örneğin, sesler ya da dokunma) takip etmesini içerir. Bu süreç, beynin bu rahatsız edici anıları yeniden işlemesine ve daha az rahatsız edici hale getirmesine yardımcı olur. Kısacası, EMDR, travmatik anıların duygusal yükünü hafifletir ve kişinin bu anılara karşı duyarsızlaşmasını sağlar.BDT ile EMDR'nin birlikte kullanılması, bu iki güçlü yöntemin birbirini tamamlaması anlamına gelir. EMDR, travmatik anıların yoğun duygusal etkilerini azaltırken, BDT bu anılarla ilgili düşünce kalıplarını değiştirir. BDT, kişinin bu anılarla ilgili geliştirdiği olumsuz ve çarpıtılmış düşünceleri yeniden yapılandırarak, bu düşüncelerin yerine daha gerçekçi ve sağlıklı inançlar yerleştirir. Bu süreç, hastanın travmatik deneyimlere karşı daha sağlam bir zihinsel dayanıklılık geliştirmesine olanak tanır. Bu

kombinasyon, travmatik anılara karşı hem duygusal hem de bilişsel düzeyde çok yönlü bir müdahale sağlar. EMDR, anıların duygusal yükünü hafifletirken, BDT bu yükün günlük hayatta yol açabileceği işlevsiz davranış ve düşünce kalıplarını dönüştürmeye odaklanır. Böylece, hasta hem geçmişin yükünden kurtulmaya başlar hem de gelecekte benzer durumlarla karşılaştığında daha güçlü başa çıkma stratejileri geliştirebilir. Bu iki yaklaşımın birlikte kullanılması, özellikle TSSB gibi karmaşık ve derinlemesine etki yaratan bozuklukların tedavisinde daha etkili sonuçlar elde edilmesini sağlar. EMDR TSSB'de etkili ve kolay uygulanabilir bir tedavidir.

Diyalektik Davranış Terapisi (DBT) de, BDT ile birleştirildiğinde, Diyalektik Davranış Terapisi ilk olarak kronik intihar davranışı sorunlarının tedavisinde geliştirilmiş kanıta dayalı bir terapi yaklaşımıdır. BDT ve DBT'nin birlikte kullanılması, özellikle duygusal regülasyon sorunları olan bireyler için oldukça faydalı olabilir. BDT, bireyin işlevsiz düşünce kalıplarını değiştirmesine odaklanırken, DBT bu değişimin duygusal düzeyde de gerçekleşmesini sağlar. Örneğin, bir kişi BDT sırasında olumsuz bir düşünceyi fark edip bu düşünceyi daha gerçekçi bir şekilde yeniden yapılandırmayı öğrenebilir, ancak bu düşüncenin yol açtığı yoğun duygusal tepkilerle başa çıkmakta zorlanabilir. Bu noktada, DBT'nin duygusal düzenleme teknikleri devreye girer ve bireyin bu duygusal tepkileri daha sağlıklı bir şekilde yönetmesine yardımcı olur. Diyalektik Davranış Terapisi, BDT'nin daha bilişsel odaklı yaklaşımını destekleyici stratejiler sunar. Örneğin, DBT'nin sıkıntı toleransı becerileri, bireyin kriz anlarında BDT'de öğrendiği teknikleri uygulayabilmesini sağlar. Kişilerarası etkinlik becerileri ise, bireyin BDT'de öğrendiği problem çözme ve iletişim stratejilerini gerçek hayatta kullanmasına yardımcı olur. Bu nedenle, DBT ve BDT'nin kombinasyonu, bireyin hem zihinsel hem de duygusal düzeyde daha kapsamlı bir iyileşme süreci yaşamasını sağlar.

Grup terapisi**,** ise bireylerin benzer deneyimler ve zorluklarla başa çıkan diğer kişilerle bir araya gelerek, karşılıklı destek ve paylaşım içinde tedavi sürecine katılmalarını sağlar. Grup terapisi, üyelerin kendilerini yalnız hissetmemelerini, benzer sorunu yaşayan kişilerle birlikte olmanın grup üyelerinin sorunlarını normalleştirmelerine yardımcı olmasını sağlar. Bu tür bir ortamda, bireyler birbirlerinden öğrenir, ortak deneyimleri paylaşır ve destekleyici bir topluluk içinde iyileşme süreçlerini ilerletir. Grup terapisi, bireylerin iletişim becerilerini geliştirmelerine, empati kurmalarına ve sosyal becerilerini artırmalarına yardımcı olur.BDT ve grup terapisinin birlikte uygulanması**,** bu iki yaklaşımın güçlü yönlerini bir araya getirir ve bireylerin tedavi sürecine daha derinlemesine katılmalarını sağlar. BDT'nin bireysel teknikleri, grup terapisinin sağladığı sosyal destekle pekiştirilir. Bu kombinasyon, bireylerin öğrendikleri BDT becerilerini grup ortamında uygulamalarına olanak tanır. Örneğin, bir birey BDT sırasında belirli bir olumsuz düşünceyi yeniden yapılandırmayı öğrenmişse, grup terapisinde bu düşünceyi tartışabilir ve diğer grup üyelerinin geri bildirimlerini alabilir. Bu geri bildirimler, bireyin kendi düşünce süreçlerini daha geniş bir perspektiften değerlendirmesine yardımcı olabilir. Grup terapisi ayrıca, bireylerin BDT'de öğrendikleri başa çıkma stratejilerini pratik etmeleri için bir alan sağlar. Grup içinde, üyeler birbirlerine nasıl başa çıktıklarını, hangi stratejilerin işe yaradığını ve hangi durumlarda zorlandıklarını anlatabilirler. Bu tür bir paylaşım, bireylerin farklı başa çıkma yollarını öğrenmelerine ve kendi stratejilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, grup üyelerinin birbirine verdiği destek, tedavi sürecine devam etme motivasyonunu

artırabilir.BDT ve grup terapisi kombinasyonu, özellikle sosyal kaygı bozukluğu, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve madde bağımlılığı gibi durumlarda etkili olabilir. Bu tür bozukluklar, bireyin kendini izole hissetmesine veya sosyal etkileşimlerden kaçınmasına neden olabilir. Grup terapisi, bireylerin bu izolasyonu kırmasına ve başkalarıyla güvenli bir ortamda etkileşim kurmasına yardımcı olur. BDT'nin bireysel odaklı teknikleri ise, bu sosyal etkileşimlerin daha sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlar.

3.SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Sonuç olarak, Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT), Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) tedavisinde son derece etkili bir yöntem olarak kullanılır. Bu terapi yaklaşımı, bireylerin travmanın neden olduğu olumsuz düşünce ve davranış kalıplarını tanımalarına ve bunları daha sağlıklı alternatiflerle değiştirmelerine olanak tanır. BDT, travmatik olayların zihin üzerindeki olumsuz etkilerini hafifletmekle kalmaz, aynı zamanda bireylerin bu deneyimlerle başa çıkma becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olur. BDT'nin TSSB tedavisindeki en büyük katkılarından biri, iyileşme sürecini hızlandırmasıdır. Travma sonrası bireyler sıklıkla yaşadıkları olumsuz duygular ve düşüncelerle başa çıkmakta zorlanırlar. BDT, bu süreçte bireylerin yaşadıkları travmayı daha sağlıklı bir şekilde işlemesine, anlamlandırmasına ve bu travmanın gelecekteki yaşamlarını nasıl etkileyeceğine dair yeni bir perspektif geliştirmesine yardımcı olur. BDT ayrıca, bireylerin travmaya bağlı olarak geliştirdikleri işlevsiz inançları yeniden yapılandırmayı hedefler. Travma yaşayan kişilerde, dünya ve yaşamla ilgili temel inançlar sarsılabilir; güvende hissetme, yaşamın sürekliliği ve düzenine olan inanç kaybolabilir. BDT, bu inançların yeniden inşa edilmesine, bireyin kendine ve çevresine olan güvenini geri kazanmasına katkı sağlar.

KAYNAKÇA

Özgen, F., & Aydın, H. (1999). Travma sonrası stres bozukluğu. *Klinik Psikiyatri*, *1*(34-41).

Kessler RC, Sonnega A, Bromet E, Hughes M, Nelson CB (1995) Posttraumatic Stress Disorder in the national comorbidity survey. Arch Gen Psychiatry, 52:1048-1060. Makale)

Çelebi, E. (2017). Diyalektik davranış terapisi. *Psikoterapi Yöntemleri: Kuramlar ve Uygulama (Eds E Köroğlu, H. Türkçapar (Ed.). Ankara, HYB*.

Sütcü, S. T. (2016). Bilişsel davranışçı grup terapileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *8*(1), 1-2.

İlayda, Y. A. Ş. A. (2023). Travma Sonrası Stres Bozukluğu Olan Kişilerde BDT Kullanılması Üzerine Sistematik Derleme. *ISPEC International Journal of Social Sciences & Humanities*, *7*(3), 703-712. Van der Kolk, B.A. & Streeck-Fischer, A. (2003). Trauma and

Violence in children and adolescents: a developmental perspective. In Heitmeyer, W. & Hagan, J. (Eds.) International Handbook of Violence Research. (p. 818). Dordrecht: Springer.

Bozukluğunun, T. S. S. (2015). Psikoterapisi. Turkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics, 8(1), 44-52.

Çıtak, S. (2018). Anksiyete bozukluklarında tedavi yaklaşımları: Psikoterapi ve farmakoterapi. *Turkiye Klinikleri Family Medicine-Special Topics*, *9*(3), 141-149.

İzci, F., & Ünveren, G. (2017). Travma sonrası stres bozukluğunda bilişsel davranışçı terapi ve göz hareketleri ile duyarsızlaştırma ve yeniden işleme. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, *6*(1), 31-38.

Kavakçı, Ö., Yıldırım, O., & Kuğu, N. (2010). Travma sonrası stres bozukluğu ve sınav kaygısı için EMDR: Olgu sunumu. *Klinik Psikiyatri*, *13*, 42-47.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA UYGULANAN MİNDFULNESS TEMELLİ PROGRAMLARIN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİ İNCELEYEN ÇALIŞMALARIN SİSTEMATİK GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Uzman Sosyolog, PINAR BENEK

pinarbeneksosyolog@hotmail.com - 0009-0002-7906-9811

ÖZET

Mindfulness'ın kökleri Budist felsefeye dayanmaktadır. İlk bilimsel çalışmaları yapan John Kabat Zinn tarafından 1979 yılında, Mindfulness Temelli Stres Azaltma programı kullanılmıştır. Mindfulness, zihnin bilinçli bir şekilde, nazikçe bulunduğu ana getirilmesidir. Mindfulness uygulamaları, dikkati ve zihinsel sağlığı geliştirerek, kişinin duygularının farkına varıp olduğu gibi kabul etmesine, stresi ve duygularını yönetme becerisini geliştirmesine yardımcı olmaktadır. Bu uygulamaların hem yetişkinlikler hem de çocuklar için benzer olduğu düşünülmekte ve çocukların ihtiyaçlarına göre de uyarlanmaktadır. Çocukların iyi oluş hallerini desteklemek amacıyla yaş gruplarına göre bilinçli farkındalık programları geliştirilmiştir. Mindfulness uygulamaları sayesinde çocuklar duygularının farkına varabilmekte ve kendilerini ifade etme becerilerini geliştirebilmektedir. Dikkatlerinin odağını bilinçli bir şekilde yönlendirebilmeyi öğrenen çocuklar, yeri geldiğinde dikkatlerini bedenine yönlendirerek zihinlerini yavaşlatabilmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan mindfulness temelli programların okul öncesi çocuklar üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemleri başlığı altında yer alan sistematik derleme yöntemiyle okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan mindfulness temelli programların, okul öncesi çocuklar üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar analiz edilmiştir. Sistematik derleme, alanında uzman kişiler tarafından elde edilebilir en iyi araştırma kanıtını belirlemek için benzer yöntemler ile yapılmış, çok sayıdaki araştırmanın yapılandırılmış ve kapsamlı bir sentezidir. Google Akademik ve Yök Tez Tarama veri tabanlarında "Mindfulness", "Bilinçli farkındalık" ve "Okul öncesi" anahtar kelimeleri kullanılarak alan yazın taraması yapılmıştır. Yapılan alan yazın taraması sonucunda seçim kriterlerine uygun bulunan 2018 2023 yılları arasında yayınlanmış 5 yüksek lisans tezi, 2 doktora tezi çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. İncelenen araştırmalarda okul öncesi dönem

çocuklarına uygulanan mindfulness temelli programların okul öncesi çocuklar üzerinde olumlu bir etki bıraktığı ve olumlu yönde anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mindfulness, Bilinçli farkındalık, Okul öncesi

1. GİRİŞ

Mindfulness 2.500 yıllık Budist felsefesine dayanan bir gelenektir (Aydın, 2023). Mindfulness pratikleri Budist geleneklerinden olan meditasyon, nefes alma ve hareket geleneklerine dayanmaktadır (Karaağaç, 2020). Fakat günümüzdeki mindfulness'ın herhangi bir dini inanış ile bağlantısı bulunmamaktadır. İlk olarak 1979 yılında John Kabat Zinn tarafından Mindfulness Temelli Stres Azaltma programı olarak (MBRS) kullanılmıştır (Güney Uygun, 2023). Mindfulness uygulamalarının psikoterapide kullanılmasıyla, akademik alanda yapılan çalışmalarla bu uygulamaların geçerliliği test edilmiştir (Akbıyık, 2022).

Bilinçli farkındalık olarak tanımlanan Mindfulness'in sati kelimesinin tercümesi olduğu düşünülmektedir (Yıldızhan, 2019). "Sati kelimesinin anlamı farkındalık, dikkat ve hatırlamadır. Hatırlamak; farkında ve dikkatli olmayı sürekli olarak hatırlamak anlamına gelmektedir (Baydar Hasırcı, 2024). Mindfulness pratikleri ile zihin nazikçe bilinçli bir şekilde, şimdiki ana getirilir (Yıldızhan, 2019). Fakat Mindfulness yalnızca an'ın farkında olmak ve an'da yaşamak değildir, aynı zamanda tüm fark edilenleri karşılama biçimidir (Baydar Hasırcı, 2024).

Mindfulness ile kişi bulunduğu an içinde olanları ve bunları karşılama şeklini fark eder (Gülden, 2022). Mindfulness'ın üç önemli adımı vardır. Bunlar; dikkati odaklamak, hoşa giden veya gitmeyen her ne varsa fark etmeye niyet etmek ve fark ettiklerini nasıl bir tutumla karşılayacağıdır (Aydın, 2023). Minfulness nefesi odaklanma aracı olarak kullanıp, dikkati yaşadığı anda bedenindeki duyumsamalara, düşüncelere ve duygulara yargılamadan bakabilme becerisidir (Yurdakul, 2022).

Günlük yaşamda mindfulness pratiklerini uygulamak, rutin faaliyetlerimiz ile meşgulken bile her zaman dikkatimizin nereye odaklandığının farkında olma hali olarak açıklanmaktadır. Bu durum, kişinin kendisiyle ilişkisini geliştirmesine de yardımcı olmaktadır (Yıldırım, 2022). Mindfulness pratikleri kişilerin yaşadıkları anı yargılamadan kabul etmelerini sağladığı için önem taşımaktadır, ayrıca kriz anlarını yönetmede yardımcı olmaktadır (Gülden, 2022).

İnsanın doğasında olan farkındalık becerileri ilerleyen yaşlarda bilişsel seviyenin değişmesi ile kaybedilebilmektedir. Bu nedenle mindfulness pratiklerinin yaşamın erken dönemlerinde beceriye dönüştürülmesi çok önemlidir (Yurdakul, 2022).

Okul öncesi dönemde edinilen kazanımların yaşamın ilerleyen dönemlerinde belirleyici nitelikte olduğu belirtilmektedir, ayrıca bu dönem çocukların gelişiminin en hızlı olduğu dönem olarak da nitelendirilmektedir (Akbıyık, 2022).

Mindfulness uygulamaları çocukların öz düzenleme, bilişsel, sosyal ve yaşamsal becerilerinin gelişimlerine fayda sağlamaktadır. Çocuklar için mindfulness uygulamaları geliştirilirken, çocukların büyük bir hayal gücü olduğundan çizgi film ve kitaplardan faydalanmak, çocukların yaşlarına, gelişim özelliklerine uygun uygulamalar yapmanın faydalı olacağı belirtilmiştir (Erten, 2022).

Mindfulness pratikleri ile çocuklar nefeslerinin farkında olarak şimdiki anda olmayı, durabilmeyi ve duygularını tanımlamayı öğrenmektedir. Bu sayede çocuklar otomatik pilottan çıkarak, nahoş durumları da kabul edebilmeyi, düşüncelerini fark etmeyi, şefkat duymayı öğrenmektedirler (Yurdakul, 2022).

Çocukların ilk sosyalleşmelerinde, öğrenilmiş tepkiler değişim sürecindedir. Büyüme, gelişme ve çevrenin etkisiyle bu davranışlar şekillenir. Mindfulness uygulamalarının çocukların duygularını, davranışlarını düzenleme becerilerinin gelişimine katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Erken çocukluk döneminde bu uygulamaların kullanılması otomatik tepkilerinin farkında olarak kontrol edebilmelerine olanak sağlamaktadır. Pratikler şefkatli ve sağlıklı gelişim gösteren bireyler olmalarının temel basamağını oluşturacaktır (Erten, 2022).

Dikkat kontrolü ile ilgili olan öz düzenlemenin çocukların okula hazırbulunuşluk durumlarını etkilediği belirtilmektedir. Okul öncesi dönemde öz düzenleme mekanizmalarını anlamak, gelişimsel sorunların önlenmesinde, olumluya çevrilmesinde kritik bir öneme sahiptir (Türkkent, 2023).

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan mindfulness temelli programların okul öncesi çocuklar üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır: Okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan mindfulness temelli programların çocuklar üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarda;

1- Araştırmanın amacı nedir?
2- Araştırma modelleri ve araştırma grupları nasıldır?

3- Mindfulness temelli programların uygulama süreleri nasıldır?
4- Veri toplama araçları nelerdir?
5- Ulaşılan sonuçlar nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu çalışma, okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan mindfulness temelli programların okul öncesi çocuklar üzerindeki etkisini inceleyen sistematik bir gözden geçirmedir. Literatür taraması veri tabanlarında, 2018-2023 yılları arasındaki çalışmalardan mindfulness, bilinçli farkındalık, okul öncesi terimleri üzerinden yapılmıştır. Yapılan alan yazın taraması sonucunda seçim kriterlerine uygun bulunan 5 yüksek lisans tezi, 2 doktora tezi çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Araştırma Amaçları

Çollak (2018) araştırması okul öncesi dönem çocuklarına yönelik mindfulness programı oluşturmak ve programın çocuklar üzerindeki dikkatli olma, sakin olma, öz denetimli davranma kendini kabul ve sevme, başkalarına karşı ilgili ve yardımsever olmalarına olan etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yıldırım (2022) araştırması okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkilerini geliştirmek ve olumlu sosyal davranışları kazandırmaya yönelik mindfulness temelli akran ilişkisi programının tasarlanması amacıyla yapılmıştır.

Erten (2022) araştırması okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranış gelişimlerinde mindfulness uygulamalarının etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır

Yurdakul (2022) araştırması mindfulness temelli okul uygulamalarının okul öncesi dönem yaş grubundaki çocuklarının öz düzenleme becerisine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Akbıyık (2022) araştırması mindfulness temelli psikoeğitim programının okul öncesi dönem çocuklarında öz düzenleme becerileri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Türkkent (2023) araştırması mindfulness temelli sosyal duygusal öğrenme programının okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerisine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Aydın (2023) araştırması mindfulness programının okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zeka benlik algısı ve yönetici işlev düzeylerine etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

3.2. Araştırma Modelleri ve Araştırma Grupları

Çollak (2018) çalışmasında, betimsel araştırmalardan tarama modeli kullanılmış ve boylamsal tarama yapılmıştır. Farklı zamanlarda aynı gruba ölçümler yapılmıştır ve bu ölçümler ile zamana bağlı değişimler saptanmıştır.

Yıldırım (2022) çalışmasında, nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Erten (2022) çalışmasında, nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma araştırma yönteminden yarı deneysel desen kullanılmıştır.

Yurdakul (2022) çalışması, ön test son test modelinin kullanıldığı deneysel bir araştırmadır.

Akbıyık (2022) çalışması, kontrol grupsuz ön test son test modelinin kullanıldığı deneysel bir araştırmadır.

Türkkent (2023) çalışmasında, nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel boyutta yarı deneysel desen nitel boyutta durum çalışması deseni kullanılmıştır. Ön test ölçek, mindfulness uygulama programı, son test ölçek uygulanmıştır.

Aydın (2023) çalışmasında, açık uçlu sorular kullanılarak nitel verilerin toplandığı, ölçekler kullanarak nicel verilerin toplandığı karma araştırma modeli kullanılmıştır. Nicel boyutta ön test son test deney ve kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Nitel boyutta deney grubu öğretmeninin eğitim programına ilişkin görüşlerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu ile durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Çollak (2018) çalışması, İstanbul ili ümraniye ilçesindeki özel bir anaokulundaki 60-72 aylık 20 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırma grubu, 9 erkek 11 kız öğrenciden oluşmaktadır.

Yıldırım (2022) çalışması, Çanakkale 18 mart üniversitesi erken çocukluk eğitimi merkezinde eğitimine devam eden 48-66 aylık 15 çocukla yapılmıştır.

Erten (2022) çalışması, Şanlıurfa ilindeki iki farklı devlet okulunun 60-72 aylık 30 anasınıfı öğrencileri ile yapılmıştır. Deney grubunda 13 kontrol grubunda 17 öğrenci yer almıştır.

Yurdakul (2022) çalışması, İstanbul ilindeki 60-72 aylık 8 öğrenci ile yapılmıştır.

Akbıyık (2022) çalışması, Bursa ilindeki zincir bir okulun okul öncesi dönemine devam eden 60-72 aylık 18 öğrenci ile yapılmıştır.

Türkkent (2023) çalışması, İzmir ili Bornova ilçesindeki bir ilkokulun 60-72 aylık 52 anasınıfı öğrencileri ile yapılmıştır. Deney grubunda 26, kontrol grubunda 26 öğrenci yer almıştır.

Aydın (2023) çalışması, Burdur ilindeki iki farklı anaokuluna devam eden 60-72 aylık 35 çocuk ile yapılmıştır. Deney grubunda 19 kontrol grubunda 16 çocuk yer almıştır.

3.3. Mindfulness Temelli Programların Uygulama Süreleri

Çollak (2018) araştırmasında Mindfulness temelli program toplam 8 hafta, haftada 2 gün şeklinde uygulanmıştır.

Yıldırım (2022) araştırmasında Mindfulness temelli program toplam 8 hafta, haftada 2 gün şeklinde uygulanmıştır.

Erten (2022) araştırmasında Mindfulness temelli program toplam 10 hafta, haftada 2 gün şeklinde uygulanmıştır.

Yurdakul (2022) araştırmasında Mindfulness temelli program toplam 8 hafta, haftada 1 gün 1 ders saati şeklinde uygulanmıştır.

Akbıyık (2022) araştırmasında Mindfulness temelli program toplam 6 hafta, haftada 2 oturum şeklinde uygulanmıştır.

Türkkent (2023) araştırmasında Mindfulness temelli program deney grubundaki çocuklara toplam 8 hafta, haftada 2 gün şeklinde uygulanmıştır.

Aydın (2023) araştırmasında Mindfulness temelli program deney grubundaki çocuklara toplam 8 hafta, haftada 3 gün şeklinde uygulanmıştır

3.4. Veri Toplama Araçları

Çollak (2018), araştırmacı tarafından geliştirilen sınıf öğretmeni değerlendirme ve gözlem formu şeklinde bilgi toplama araçları kullanılmıştır.

Yıldırım (2022), çocukların sosyal davranışlarının değerlendirilmesi için okul öncesi sosyal davranış ölçeği, sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmek için 48-72 aylık çocuklara yönelik sosyal problem çözme becerileri ölçeği kullanılmıştır.

Erten (2022), okul öncesi sosyal davranış ölçeği öğretmen formu deney ve kontrol grubundaki her çocuk için uygulama öncesinde ve sonrasında kullanılmıştır. Çocukların deneyimlerini yansıtan gözlem formu görüşme soruları ve anekdot kayıtlarından faydalanılmıştır.

Yurdakul (2022), 4-6 yas çocuklarına yönelik öz düzenleme becerileri değerlendirme ölçeği anne formu ve öğretmen formu kullanılmıştır.

Akbıyık (2022), okul öncesi öz düzenleme ölçeği ve sınıf öğretmeni gözlem formu kullanılmıştır.

Türkkent (2023), çalışmanın bütününde nicel veri toplama araçları olarak anket formu ve ölçek, nitel veri toplama araçları olarak görüşmelerden yararlanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarından veri toplamak amacıyla okul öncesi öz düzenleme ölçeği kullanılmıştır.

Aydın (2023), çocuklar için benlik algısı ölçeği, duygusal zekâ ölçeği, öz düzenleme becerileri ölçeği, öğretmen görüşme formu kullanılmıştır

3.5. **Ulaşılan Sonuçlar**

Çollak (2018), araştırma sonucu elde edilen dikkatli olma, sakin olma, öz denetimli davranma, kendini kabul ve sevme başkalarına karşı ilgili ve yardımsever olma düzeylerinin tümünde olumlu yönde bir artış görülmüştür. Çocukların tutum ve davranışlarında olumlu bir farklılık gözlemlenmiştir. Çocukların okul içerisinde daha hassas davrandıkları ve farkındalık düzeylerinde artış olduğu görülmüştür.

Yıldırım (2022), bilinçli farkındalık temelli okul öncesi etkinliklerinin çocuklarda olumlu etkiye sebep olduğu görülmüştür. Ortaya çıkan bulgular doğrultusunda çocukların başkalarına karşı ilgili ve yardımsever olma, kendini kabul ve öz şefkat davranışlarında olumlu yönde gelişme görülmüştür.

Erten (2022), deney grubunda başlangıçta kontrol grubuna oranla daha fazla görülen ilişkisel saldırganlığın, uygulama sonrasında kontrol grubu ile aynı düzeye gerilediği tespit edilmiştir.

Mindfulness programının erken çocukluk döneminde ortaya çıkabilecek olumsuz davranışları önleme ve olumlu davranış gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yurdakul (2022), deney grubunun annelerine ve sınıf öğretmenine çocukları değerlendirecekleri ön test son test değerlendirme formları uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların öz düzenleme becerileri, öz düzenlemeye katkı sağlayan yürütücü işlevlerin dikkat ve çalışma belleği bileşenleri üzerinde etkili olduğunu görülmüştür. Bulgular, birinci hafta ile sekizinci hafta arasında çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde olumlu yönde anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir.

Akbıyık (2022), araştırma grubuna uygulanan ön test ve son test sonuçlarına göre mindfulness programının çocukların öz düzenleme becerilerini anlamlı derecede arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türkkent (2023), uygulama öncesi deney ve kontrol gruplarına uygulanan ölçek sonuçlarının birbirine yakın olduğu, uygulama sonrasında ise deney ve kontrol grubunun son testleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular, deney grubuna uygulanan programın çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğunu ve öz düzenleme beceri düzeylerinin yükseldiğini göstermiştir.

Aydın (2023), araştırmada uygulanan mindfulness eğitim programının okul öncesi çocukların duygusal zekâ benlik algısı ve yönetici işlev düzeylerine olumlu ve anlamlı etki sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

4. SONUÇLAR VE DEĞERLENDİRME

Okul öncesi dönem çocuklarına uygulanan mindfulness temelli programların çocuklar üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalarda;

Çollak (2018), Mindfulness programının çocukların tutum ve davranışları üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yıldırım (2022), Mindfulness programının çocukların davranışları üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Erten (2022), Mindfulness programının çocukların olumlu davranış gelişimine katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Yurdakul (2022), Mindfulness programının çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Akbıyık (2022), Mindfulness programının çocukların öz düzenleme becerilerini yükselttiği sonucuna ulaşmıştır.

Türkkent (2023), Mindfulness programının çocukların öz düzenleme becerilerini artırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Aydın (2023), Mindfulness programının çocukların duygusal zekâ ve benlik algısı düzeylerine olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Mindfulness pratiklerini uygulayarak farkında olan insanlar, olumsuzluklarla karşılaştığında duygu ve düşüncelerinin yoğunluğuna kapılmayarak, önyargı da bulunmamakta ve kendilerini anlamaya çaba göstermektedirler (Çollak, 2018). Mindfulness'ın amacı neyin doğru ya da yanlış olduğunu sorgulamak değil, bireyin neye ihtiyaç duyduğunu fark etmesi için yardımcı olmaktır (Karaağaç, 2020).

Okul öncesi dönemde eğitim gören çocuklar ile yapılan çalışmalarda mindfulness pratiklerinin öz düzenleme becerilerini, dikkatlerini arttırdığı belirtilmektedir. Ayrıca yine aynı dönem çocuklarda yapılan başka bir araştırma da da bakış açısı geliştirme alanında da artış görülmüştür (Akbıyık, 2022).

KAYNAKÇA

Akbıyık, S., *Mindfulness (Fark'andalık) Temelli Psikoeğitim Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Öz Düzenleme Becerileri Üzerindeki Etkisi: Pilot Çalışma,* Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2022.

Aydın, A., *Farkandalık (Mindfulness) Eğitim Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duygusal Zeka, Benlik Algısı ve Yönetici İşlev Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi,* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2023.

Baydar Hasırcı, H., *Mindfulness (Bilinçli Farkındalık) Temelli Akran Zorbalığını Azaltma Programının Çocukların Mindfulness ve Akran Zorbalığı Düzeylerine Etkisi,* Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2024.

Çollak, N., *Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik 8 Haftalık Mindfulness (Bilinçli Farkındalık) Programı ve Programın Çocuklar Üzerindeki Etkileri,* Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2018.

Erten, C., *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranış Gelişimlerinde Farkındalık Uygulamalarının Etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin, 2022.

Gülden, Ç., *Farkındalık Temelli Psikoeğitim Programının Ergenlerin Dikkat Kontrol ve Farkındalık Düzeylerine Etkisi,* Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2022.

Güney Uygun, E., *Ebeveynlerin Bilinçli Farkındalıkları ile Çocukların Duygu Düzenlemeleri Arasındaki İlişkide Evlilikte Bilinçli Farkındalık ve Ebeveynlikte Bilinçli Farkındalığın Aracılık Rolleri,* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2023.

Işık, E., *Bilinçli Farkındalık Aile Eğitim Programının Ebeveynlerin Bilinçli Farkındalıkları, Yetkinlik Algıları ve İletişim Düzeyleri ile Çocukların Davranış Sorunları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi,* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2020.

Türkkent, E., *Bilinçli Farkındalık Temelli Sosyal Duygusal Öğrenme Programının Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Düzenleme Becerilerine Etkisi,* Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eskişehir, 2023.

Yıldırım, M., *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 48-66 Aylık Çocuklara Yönelik Bilinçli Farkındalık (Mindfulness) Temelli Akran İlişkisi Programı Önerisi,* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale, 2022.

Yıldızhan, Ö., *Mindfulness Temelli Öfke Yönetim Programının Çocuklarda Mindfulness ve Öfke Yönetim Becerilerine Etkisi,* Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2019.

Yurdakul, B.N., *Mindfulness (Fark'andalık) Temelli Okul Uygulamalarının Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Öz Düzenleme Becerileri Üzerindeki Etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2022.

TÜRKİYE'DE AİLE DANIŞMANLIĞI ÜZERİNE YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Arş. Gör. MUSTAFA EMİN AKÇİN

Karabük Üniversitesi, mustafaakcin@karabuk.edu.tr- 0000-0002-7750-3138

ÖZET

Bireyden topluma doğru genişleyen çerçevede aile sağlıklı bireylerin toplumsal yaşama kazandırılmasında otoritelerin en büyük destekçisi konumundadır. Bu nedenle dünya çapında ailenin desteklenmesi ve güçlendirilmesi üzerine yapılmış birçok araştırma ve uygulama bulunmaktadır. Son yılların popüler aile destek modellerinden biri de aile danışmanlığıdır. Aile danışmanlığı, aile içi iletişimin geliştirilmesi, yaşanan çatışmaların önlenmesi, ailenin var olan kaynaklarının farkına varabilmesi ve bu kaynakları kullanarak güçlenebilmesi gibi birçok konuda ailelere yardımcı olan bir psikolojik danışmanlık türüdür. Son yıllarda Türkiye'de mevcut politikalar aile kurumunun güçlendirilmesi üzerine sıklıkla vurgu yapmakta, kalkınma planlarında ve oluşturulan hizmet modellerinde aile kavramına özel başlıklar açılmaktadır. Bu nedenle aile danışmanlığı popüler danışmanlık türleri arasında yer almış ve üzerine farklı disiplinden araştırmacılar, çalışmalar yapmıştır. Bu bağlamda bu araştırma Türkiye'de aile danışmanlığı üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesini ve mevcut durumun analiz edilmesini amaçlamıştır. Araştırma Ulusal Tez Merkezi veri tabanı kullanılarak elde edilen tezlerin sistematik olarak analiz edilmesi ile gerçekleştirilmiştir. Analiz sürecinde tezlerin yazıldığı anabilim dalı, yöntem, katılımcı grubu ve bulgular gibi temel unsurlar incelenmiştir. Elde edilen bulguların aile danışmanlığının daha yaygın ve etkin bir hizmet modeli haline gelebilmesi adına konu üzerine çalışacak araştırmacılara yol gösterebilmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aile Danışmanlığı, Lisansüstü Tezler, Türkiye.

1. GİRİŞ

Özne olarak aileyi kabul ederek bu öznenin işleyişinde sorun ortaya çıkaran her türlü etkileşim ve iletişim örüntüsünü düzenlemeyi, bu sayede aile üyelerinin sosyal işlevselliğini artırmayı ve aile içi sorunların çözümünde etkili ve sağlıklı başa çıkma yöntemlerinin kazanımını amaçlayan süreç aile danışmanlığı olarak adlandırılabilmektedir (Fenell ve Weinhold, 1989). Aile danışmanlığı uygulamaları, geniş bir yelpazede hizmet sunduğundan danışmanlık süreçlerinde birçok farklı disiplinden ve bilgi birikiminden yararlanılabilmektedir (Demirbilek, 2016).

Aile danışmanlığı kavramı bir çatı kavram olarak da kullanılabilmekte ve evlilik danışmanlığı, evlilik öncesi danışmanlık, ebeveyn danışmanlığı ve boşanma sürecinde sunulan danışmanlık gibi danışmanlık hizmetlerini kapsamaktadır. Aile danışmanlığında iki temel yaklaşımın bulunduğu söylenebilmektedir. Bunlardan birincisi tanı ve tedaviye yoğunlaşan hasta ya da tanı koyulmuş ailelerle çalışılan alanlardır. Bu alanda çalışan profesyonellere genel olarak hiperaktif

çocuk ve ailesi, kumar bağımlısı birey ve ailesi, cinsel işlev bozukluğu bulunan birey ve ailesi gibi aileler başvurmakta ve daha çok tedavi odaklı çalışılmaktadır. İkinci yaklaşımda ise gelişimsel ve koruyucu-önleyici çalışmalara yoğunlaşılmaktadır. Ülkemizde 2000'li yılların başlarından itibaren hızla değişen toplumsal yapı ile ailelerin gereksinimleri artmış, sosyal hizmet uzmanı (sosyal çalışmacı), psikolojik danışman (PDR mezunu) ve psikolog gibi farklı disiplinlerden meslek elemanları ile yürütülen aile danışmanlığı uygulamalarına ihtiyaç duyulmaya başlamıştır (Nazlı, 2018).

Resmî Gazetede yayınlanan 04.09.2012 tarihli yönetmeliğin 14.maddesinde aile danışmanlığı unvanı alınması ile ilgili öncelikle "*Sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, tıp, hemşirelik ve çocuk gelişimi*" alanlarından bir lisans mezuniyetine sahip olma şartı getirilmiş ve ek olarak " *Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu veya üniversitelerden, biri tarafından uygun görülen en az üç yüz saati teorik ve en az otuz saati süpervizyon eşliğinde olmak üzere yüz elli saati uygulamalı toplam dört yüz elli saatlik aile danışmanlığı alanında bir eğitim programını başarıyla tamamladıktan sonra sertifika alanlar*" ifadesi ile de gerekli koşullara uyan sertifikalı bir eğitim programını başarılı olarak tamamlama şartı getirilmiştir. Ayrıca aynı maddede ön koşul olarak sunulan lisans programlarından herhangi birinden mezun olup aile danışmanlığı alanında yüksek lisans ya da doktora eğitimini tamamlayanlarında aile danışmanı unvanını kullanılabileceği ve sertifika şartı aranmayacağı belirtilmiştir.

Türkiye'de aile ile ilgili uygulamalardan bahsettiğimizde akıllara ilk olarak ailelere yönelik geniş bir uygulama yelpazesi bulunan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gelmektedir. Sosyal hizmetlerin ücretsiz, kesintisiz ve karşılıksız sunulması ve müracaatçılar ile buluşturulması sürecinde görev yapan yetkin meslek elemanlarının istihdamı büyük oranda kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılmaktadır. Bu bağlamda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının aile danışmanlığı uygulamalarında da başat aktör, hizmet sağlayıcı ve istihdam edici olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bakanlık web sitesinde yer alan "*Aile bütünlüğünü korumak ve güçlendirmek, aile içi ilişkileri düzenlemek, evliliğin işleyişinde yaşanan ya da yaşanması muhtemel sorunların çözümüne destek olmak amacıyla*" Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 81 ilde bulunan Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığı ile ücretsiz olarak uzman personeller tarafından aile danışmanlığı hizmetini müracaatçılar ile buluşturmaktadır. Ancak bu noktada bakanlığın "aile danışmanı" adı altında bir kadro da meslek elemanı istihdam etmediğini belirtmekte de yarar vardır. Sertifika ya da lisansüstü eğitim alarak aile danışmanı unvanını alan meslek elemanları özel aile danışmanlık merkezlerinde bu unvanı kullanarak çalışabilmektedirler (ASHB, 2024). Son günlerde her aileye bir aile danışmanı düşüncesinden hareketle aile danışmanlığı uygulamaları bakanlığın gündeminde yer almaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı verdiği röportajda, her haneye aile danışmanlığı hizmeti verebilmek için çalışmaların yapılacağını ve aileler için koruyucu, önleyici ve eğitici çalışmalar için yeni hazırlıkların başladığını ifade etmiştir (NTV, 2024).

Aile ve ailenin güçlendirilmesine yönelik uygulamalara On İkinci Kalkınma Planı'nda (2024-2028) da değinilmiş ve mevcut politikalarda aile kurumuna yönelik uygulamalara önem verileceği açıkça ifade edilmiştir. Kalkınma planında *Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum* başlığı altında bulunan *Aile* alt başlığında, milli ve manevi değerlerin temel taşı olan aileyi her türlü olumsuz etkiden korumak, sağlıklı nesillerin büyümesini teşvik etmek ve istikrarlı ve dinamik bir nüfus yapısının kalkınmaya

elverişli olmasını sağlamak amacıyla ailelere yönelik eğitim ve danışmanlık hizmetlerinde uzmanlaşmaya odaklanılacağı ; ayrıca her aile üyesinin ihtiyaçlarına göre uyarlanmış, çalışma saatleriyle uyumlu önleyici ve koruyucu tedbirlere vurgu yapan evlilik öncesi eğitim programlarını içeren aile eğitimi ve danışmanlığı için bir çerçeve oluşturulacağı ifade edilmiştir (SBB, 2023).

Türkiye İstatistik Kurumunun 2024 yılında yayınladığı veriler de aile danışmanlığı konusunun akademik ve politik otoriteler tarafından bütüncül olarak ele alınması gerekliliğini akıllara getirmektedir. Veriler incelendiğinde ilk olarak doğurganlık hızında büyük bir düşüşün yaşandığı görülmektedir. Toplam doğurganlık hızı 2001 yılında 2,38 çocuk iken 2023 yılında 1,51 çocuğa gerilerek neredeyse yarı yarıya düşmüştür. Tek başına yaşayan ve bir aile kurmamış tek kişilik hanehalkı oranı 2015 yılında %14,4 iken 2023 yılında %19,7 yükselmiştir. Ayrıca, 171 bin 881 çift boşanmış, bu boşanmanın sonuçlarından 171 bin 213 çocuk etkilenmiştir (TÜİK, 2024). Yayınlanan istatistiki verilerden de görülmekte olduğu gibi aile ve aile danışmanlığına yönelik teorik ve uygulamalı çalışmaların yapılarak nitelikli çalışmaların literatüre kazandırılması gündeme alınması gereken önemli konular arasında gelmektedir.

2. YÖNTEM

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığının Ulusal Tez Merkezi sisteminin arama motoru kullanılarak Türkiye'deki tüm anabilim dallarında yazılan aile danışmanlığı ile ilişkili lisansüstü tezler incelenmiş ve bu kapsamda 22'si yüksek lisans, 5'i doktora tezi olmak üzere toplam 27 lisansüstü tez doküman incelemesi tekniği ile incelenmiştir.

Görsel 1: Tarama Ekran Görüntüsü

Aile danışmanlığı "tez adı" filtresi ile aratılmış ve 28 tane teze ulaşılmıştır. Tezlerden biri adında aile danışmanlığı geçmesine rağmen aile danışmanlığını konu edinmediği (…… Aile Danışmanlığı Merkezi Örneği gibi) için araştırmaya dahil edilmemiştir. 27 lisansüstü tez incelenmiştir.

2.1. Bulgular

Çizelge 1: Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans (n)	Doktora (n)	Toplam
2023	4	2	**6**
2020	3	1	**4**
2019	4	-	**4**
2017	4	-	**4**
2015	2	1	**3**
2021	1	1	**2**
2018	1	-	**1**
2016	1	-	**1**
2014	1	-	**1**
2010	1	-	**1**

Toplam	22	5	**27**

Toplam 22 yüksek lisans tezi yazılmışken, 5 Doktora tezi yazıldığı görülmektedir. Konu üzerine çalışmaların yapıldığı ilk yıllarda çalışmaların yüksek lisans düzeyinde yoğunlaştığı, son yıllarda doktora düzeyinde de çalışılmaya başlandığı söylenebilmektedir.

Çizelge 2: Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Yüksek Lisans ABD	Doktora ABD	Yüksek Lisans (n)	Doktora (n)	Toplam
Hacettepe Üni.	Sosyal Hizmet(n=2)	-	2	-	2
Ankara Üni.	Sosyal Hizmet	Sosyal Hizmet	1	1	2
Yalova Üni.	Sosyal Hizmet	Sosyal Hizmet	1	1	2
İstanbul Ticaret Üni.	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi (n=2)	-	2	-	2
Marmara Üni.	Felsefe ve Din Bilimleri	Felsefe ve Din Bilimleri	1	1	2
İstanbul Sabahattin Zaim Üni.	Aile Danışmanlığı ve Eğitimi (n=2)	-	2	-	2
İstanbul Üni.	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	1	1	2
İstanbul Aydın Üni.	Aile Danışmanlığı	Sağlık Bilimleri	2	-	2
KTO Karatay Üni.	Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı (n=2)	-	2	-	2
Muğla Sıtkı Koçman Üni.	Eğitim Bilimleri	-	1	-	1
Atatürk Üni.	-	Aile Hekimliği	-	1	1
Bahçeşehir Üni.	Aile Danışmanlığı	-	1	-	1
Sakarya Üni.	Sosyal Hizmet	-	1	-	1
Dokuz Eylül Üni.	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı	-	1	-	1
İstanbul Üni.-Cerrahpaşa	Eğitim Bilimleri	-	1	-	1
Erciyes Üni.	Sosyoloji	-	1	-	1

Maltepe Üni.	Eğitim Bilimleri	-	1	-	1
Ankara Hacı Bayram Veli Üni.	Kadın ve Aile Çalışmaları	-	1	-	1

Yazılan tezlerin hangi üniversitelerde ve bu üniversitelerin hangi ana bilim dalında yazıldığı Çizelge 2' de gösterilmiştir. Dağılımda net bir fark olmamakla birlikte dokuz üniversitede 2 tezin çalışıldığı, dokuz üniversitede de birer çalışma yazıldığı görülmüştür.

Çizelge 3: Lisansüstü Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Ana Bilim Dalı	Yüksek Lisans (n)	Doktora (n)	Toplam
Aile Danışmanlığı ve Eğitimi (Disiplinlerarası Aile Danışmanlığı, Aile Danışmanlığı)	9	-	9
Sosyal Hizmet	5	2	7
Eğitim Bilimleri	3	-	3
Felsefe ve Din Bilimleri	1	1	2
Çalışma Ekonomisi ve İlişkileri	-	1	1
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	1	-	1
Sağlık Bilimleri	-	1	1
Aile Hekimliği	-	1	1
Sosyoloji	1	-	1
Kadın ve Aile Çalışmaları	1	-	1
Toplam			27

En çok aile danışmanlığı ve eğitimi, disiplinlerarası aile danışmanlığı, aile danışmanlığı, aile eğitimi ve danışmanlığı gibi Aile Danışmanlığı temelli ana bilim dallarında konunun çalışıldığı görülmektedir. İkinci sırada ise sosyal hizmet ana bilim dalı (n=7) gelmektedir.

Çizelge 4: Lisansüstü Tezlerin Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Yöntem	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
Nicel	10	-	10
Nitel	8	2	10
Deneysel (Nicel)	4	3	7

Yazılan tezler yöntemine göre de incelenmiş ve Çizelge 4'te gösterilmiştir. Nitel ve nicel çalışmaların eşit sayıda olduğu görülmektedir. Tabloda yıllara göre bir sınıflandırma olmasa da son yıllarda nitel çalışmaların daha yoğunlaştığı analiz edilirken dikkat çekmiştir.

Bazı kaynaklara göre deneysel ya da yarı deneysel çalışmalar da nicel yöntem olarak kabul edilirken bu araştırmada ayrı incelenmiştir. Çünkü aile danışmanlığı bir müdahale yöntemidir ve uygulamalı bir alandır. Bu nedenle müdahale yöntemi olarak uygulandığı ve etkilerinin test edildiği çalışmaların sayısı uygulama pratiğinin ve niteliğinin geliştirilmesi açısından önem arz ettiği düşünülmektedir.

Çizelge 5: Lisansüstü Tezlerin Araştırma Amaçları

Araştırmanın Amacı	Yıl
Aile Danışmanlığından yararlanmak isteyen kadınların niteliklerini belirlemek	2010
Okul Aile Danışmanlığı konusunda bir farkındalık oluşturmak	2014
Aile Danışmanlığı uygulamasına hakemlik uygulamaları ekleyerek model geliştirmek	2015
Çözüm Odaklı Kısa Terapiye dayalı Aile Danışmanlığının evlilik uyumuna etkisini test etmek	2015
Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Annelere uygulanan Aile Danışmanlığının depresyon ve stres düzeylerine etkisini test etmek	2015
Evli bireylerin hangi sorunlar için aile danışmanlığına gitmeyi tercih ettiklerini ve aile danışmanlığına dair beklentilerini belirlemek	2016
Aile Danışmanlarının Türkiye'de uygulanan Aile Danışmanlığı uygulamalarına dair görüşlerini belirlemek	2017
Aile Danışmanlığının kavramsallaştırılması ve nitel araştırma çerçevesinde incelemek	2017
Aile Danışmanlığı almayı reddeden ve kabul eden çiftlerin sosyo-demografik özelliklerini incelemek	2017
Aile Danışmanlığına başvuran kişilerin kaygı düzeylerini bazı bağımsız değişkenler açısından incelemek	2017
Aile Danışmanlığına maneviyat, şükür, sabır, anlam ve mutluluk gibi kavramları entegre edebilmek ve önemine değinmek	2018
Aile Danışmanlığı uygulamalarının dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu üzerinde etkisini incelemek	2019
Aile Danışmanlığına ihtiyaç duyan evli bireylerin evliliğe ilişkin algılarını metaforlar aracılığı ile analiz etmek	2019
Bilişsel Davranışçı psikoterapi temelli Aile Danışmanlığının sınav kaygısı ve iyi oluş düzeylerine etkisini incelemek	2019
Aile Danışmanlığı sisteminin iyileştirilmesine katkıda bulunmak	2019
Türkiye'de Aile Danışmanlığının gelişimi belirlemek, Aile Danışmanlarının mesleğe dair görüşlerini belirlemek	2020
Evlilik öncesi uygulanan Aile Danışmanlığının evliliğe olan katkısını incelemek	2020
Yeniden yapılanan ailelerde ebeveyn çocuk ilişkilerini analiz ederek Aile Danışmanlığı bağlamında yeni bir model önermek	2020
Hemodiyaliz hastalarının aile danışmanlığına olan ihtiyaçlarını ortaya çıkarmak	2020
Maneviyatın Aile Danışmanlığına eklendiği bir model geliştirmek ve modelin etkisini test etmek	2021

Özel Gereksinimli çocuğa sahip ailelere uygulanan Aile Danışmanlığının aile işlevselliklerine etkisini incelemek	2021
Uzaktan (Online) Aile Danışmanlığı hizmetini araştırmak	2023
Yeni evli çiftlerin uyum süreçleri ve evlilikte yaşadıkları sorunları Aile Danışmanlığı kapsamında incelemek	2023
Aile Danışmanlığı uygulamasının sosyal politika sistemine katkısını araştırmak	2023
Aile Danışmanlığı bakış açısıyla çocukların problemli medya kullanımını incelemek	2023
Çözüm Odaklı Aile Danışmalığı müdahalesinin evli bireylerin psikolojik iyi oluş ve aile yaşam doyumlarına olan etkisini incelemek	2023
Türk aile yapısına uygun aile danışmanlığı üzerine çalışmak	2023

Lisansüstü tezlerde araştırma amacı, araştırmacının belirli hedeflere ve amaçlara odaklanmasını sağlayarak çalışmanın genel yönünü yönlendirdiği için yazılacak tez için kıymetlidir. Araştırma sorununu açıklığa kavuşturur, bağlam sağlar ve incelenen konunun neden önemli olduğunu açıklar. Bu, akademik alana katkısını veya bilgi boşluğunu nasıl giderdiğini göstererek araştırmanın literatürdeki konumunu da belirler. Ek olarak, araştırma amacı metodolojiyi şekillendirir ve çalışmanın nitel, nicel veya karma yöntemli bir yaklaşım benimseyip benimsemediğini etkiler. Ayrıca okuyuculara araştırmanın arkasındaki motivasyon hakkında bilgi vererek araştırmacının neyi keşfetmeyi amaçladığını anlamalarına yardımcı olmaktadır. Tüm bu nedenlerle incelenen 27 tezin amaç cümleleri ve hangi yılarda bu amaçla yapıldığı Çizelge 5'te verilmiştir. Ayrıca amaç cümlelerine dair kelime bulutu (Görsel 2) oluşturulmuştur. Aile danışmanlığı ile ilgili araştırma yapmak isteyen bir araştırmacının mevcut literatürü araştırırken araştırma amaçlarını inceleyerek kendi araştırmasını tasarlamasının araştırmanın özgünlüğü açısından önem arz edeceği düşünülmektedir.

Görsel 2: Lisansüstü Tezlerin Araştırma Amaçlarından Oluşturulan Kelime Bulutu

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmaya konu edilen aile danışmanlığı ilgili yazılmış tezler arasında, son yıllarda doktora düzeyinde çalışmalar yazılmış olsa da yüksek oranda yüksek lisans düzeyinde yazılmış olduğu, son yıllarda konuyla ilgili çalışmalarda artış gözlemlendiği, çeşitli üniversitelerde ve farklı ana bilim dallarının konuya ilgi gösterdiği görülmektedir. Bu çeşitlilik, son yıllarda konuya olan ilgi artışı pozitif veriler olsa da gerek çalışmaların niceliğinin gerekse niteliğinin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Aile danışmanlığı alanı Türkiye'de nispeten genç bir alan olduğu söylenebilmektedir. Bu nedenle özellikle deneysel, yarı deneysel araştırmaların yapılması, farklı ana bilim dallarında farklı üniversitedeki akademisyenlerin bilgi birikimleri ile konunun çalışılması ve doktora düzeyinde daha çok çalışmanın yapılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, aile danışmanlığı alanında yapılan çalışmaların uygulama süreçlerine entegrasyonu da büyük önem taşımaktadır. Teorik bilgilerin sahada pratik uygulamalarla desteklenmesi, bu alandaki uzmanların daha donanımlı hale gelmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB). (2024). Aile danışmanlığı. Erişim adresi: https://www.aile.gov.tr/sss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/aile-danismanligi/

Demirbilek, M. (2016). Aile danışmanlığı: Bir uygulama örneği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 10*(2), 109-120.

Fenell, D. L., & Weinhold, B. (1989). *Counseling families: An introduction to marriage and family therapy*. Denver: Love Publishing Co.

Nazlı, S. (2018). *Aile danışmanlığı uygulamaları* (2. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

NTV. (2024). Aile Bakanı Göktaş NTV'de açıkladı: Her haneye aile danışmanlığı için çalışmalar başladı. Erişim adresi: https://www.ntv.com.tr/turkiye/aile-bakani-goktas-ntvde-acikladi-her-haneyeaile-danismanligi-icin-calismalar-basladi,VtMgDab61ESf8JGJldmKZg

Resmî Gazete. (2012). Gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca açılacak aile danışma merkezleri yönetmeliği. *Resmî Gazete*, (28401).

Sosyal Güvenlik ve Bütçe Bakanlığı (SBB). (2023). *On ikinci kalkınma planı (2024-2028)*. Erişim adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). *Doğum istatistikleri, 2023*.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). *İstatistiklerle aile, 2023.*

TÜRKİYE'DE LOGOTERAPİ UYGULAMALARI: LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Arş. Gör. MUSTAFA EMİN AKÇİN

Karabük Üniversitesi, - 0000-0002-7750-3138

ÖZET

Logoterapi, varoluşsal sancılar ve benlik arayışı, bağımlılık, hayata dair anlamsızlık, intihar düşüncesi, yaşamdan keyif alamama, depresyon gibi modern dünyanın popüler ruhsal ve psikososyal sorunlarının çözümünde kullanılan bir varoluşçu psikoterapi tekniğidir. Türkiye'de birçok farklı disiplinden araştırmacı tarafından konu üzerine yoğunlaşılmış ve geniş bir literatür yelpazesinde çalışılmış olsa da logoterapinin etkinliği ve etkililiği üzerine yapılan çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir. Logoterapi, maneviyata yaptığı vurgu, bireye olan bakış açısı ve anlam arayışına verdiği önem sayesinde geleneksel norm ve değerleri ön planda tutan toplumlarda uygulanabilirliği hayli yüksek bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu teknik kullanılarak yapılacak araştırmalara katkı sağlaması adına bu araştırma Türkiye'de yazılan lisansüstü tezler arasında yönteminde logoterapi müdahalesi bulunanları incelemeyi amaçlamıştır. Ulusal Tez Merkezi veri tabanı kullanılarak logoterapi tekniği müdahale yöntemi olarak kullanılmış tezler derlenmiş ve bu tezlerin içeriği analiz edilmiştir. Analiz sürecinde, tezlerin yazıldığı anabilim dalı, yöntem, katılımcı grubu ve bulgular gibi temel unsurlar incelenmiştir. Elde edilen bulguların, logoterapiyi Türkiye'deki terapi uygulamalarında daha etkin ve yaygın hale getirmesi, konu üzerine çalışacak araştırmacılara yol gösterici olabilmesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Logoterapi, Lisansüstü Tezler, Türkiye.

1. GİRİŞ

Logoterapi, Nazilerin toplama kamplarında esir edilmiş ve uzun süren esirlik dönemi ardından kamplardan sağ kurtulmuş Yahudi psikiyatr ve nörolog Viktor Emil Frankl (1905-1997) tarafından oluşturulmuş bir psikoterapi yaklaşımıdır. Victor Frankl düşünceleri, yayınları ve yenilikleri ile varoluşsal terapinin ve insancıl psikolojinin önde gelen isimleri arasında yer almaktadır (Redsand, 2006). Toplama kamplarında eşini, anne babasını ve kardeşini kaybetmesinin ardından Frankl yaşadıklarına karşı güçlü durabilmesinin temel nedenini kaybettiği ve yarım bırakmak zorunda kaldığı çalışmalarını tamamlama arzusu olarak tanımlamıştır. "İnsanın *Anlam Arayışı*" adlı eserinde anlattığı toplama kampı anılarında gördüğü işkencelere ve insanlık dışı muameleye rağmen ruhsal gücün ve yaşama atfedilen anlamın bütün acılara karşı dayanma gücü geliştirdiğini aktarmaktadır (Pattakos, 2007).

Frankl, Türkçede "*anlam*" kelimesine karşılık gelen Yunanca "logos" kelimesinden esinlenerek yaklaşımına Logoterapi (Logotherapy ya da Logotherapie) ismini vermiştir. Yaklaşımı, Üçüncü

Viyana Psikoterapi Okulu" olarak adlandıranlar ve Türkçeye "Anlam Terapi" olarak çevirenlerde bulunmaktadır. Logoterapinin ileri sürdüğü temel düşünceler arasında, insanların yaşam amaçları arasında hayatında bir anlam oluşturmanın ve bu anlamın uğruna yaşamayı sürdürmenin başat bir rolü olduğu yer almaktadır. İnsan varoluşunun önemi ve varoluşun özünde aranan anlam arayış süreci terapinin felsefesi temellerinde büyük bir önem taşımaktadır (Frankl, 2018).

Freudyen ekolün temel inanışı olan haz ilkesi ve insanın haz arayışı içinde yaşamını sürdürdüğü düşüncesi ile Adlerci psikolojinin üstünlük ve güç kavramına verdiği büyük önemin aksine logoterapi, insanın haz ya da üstünlük arayışı için güdülenmediğini bütün bu arayışların sebebinin aslında anlam arayışı olduğunu savunmaktadır. Anlam temelli kurulan bu ilke, logoterapi temelli psikoterapi uygulayan uzmanları, danışanları yaşamın anlamını keşfetmek için teşvik etmeye yönlendirmektedir. Ayrıca psikanalize göre daha az geçmişle ilgili olan logoterapinin felsefi temellerinde kader, acı, hüzün ve ölüm ile ilgili derin bir kavrayış bulunmaktadır. Logoterapiye göre ölüm, acı, hüzün ya da keder yaşam sürecinin olağan, yaşanması gereken mutluluk ve haz kadar gerekli bir silinmez bir parçasıdır (Frankl, 2018).

Logoterapi felsefe, psikoloji ve antropoloji gibi farklı disiplinlerle ve deneyimlerle desteklenmiş bir terapi yaklaşımıdır (Çelik, 2017). Özellikle felsefede Frankl stoacı felsefi öğretilerden etkilenmiştir (Erdem, 2022). Stoacı felsefe, başımıza hangi olay gelirse gelsin ona karşı sergilediğimiz tutum ve duyguların bizim inisiyatifimizde ve sorumluğumuzda olduğunu ileri sürmektedir. Bazı insanlar iyi ya da kötü talihe karşı hissettikleri duyguların kendi kontrollerinde olabileceğinin farkında olamazlar ve yaşananlar karşısında felsefi bir tutum içerisinde bulunamazlar. Örneğin tam dışarı çıkarken yağan yağmurun canınızı sıkması gereksizdir çünkü ne kadar üzülürseniz üzülün yağan yağmura şemsiye alıp dışarı çıkmaktan başka yapabileceğiniz bir şey yoktur (Warburton. 2023). Logoterapinin danışanların fark etmesini istediği kavrayış da buna benzerdir. Yaşam süreci yaşanan sorunlarla ve karşımıza çıkan talihsizliklerle geçen bir süreçtir. Logoterapiye göre, hangi talihsizliği yaşarsak yaşayalım buna yönelik tutum ve hislerimizi kontrol edebilmeyi ve hayatımıza yüklediğimiz anlama yoğunlaşarak yaşananları ufak sıyrıklarla atlatabilmeyi öğrenmek önemli bir baş etme stratejisidir.

Frankl, yaşam amacının, yaşama ve geleceğe dair umudun önemini esir kampında yaşadığı bir anısı ile aktarır. Esirlerden biri mart ayının başlarında ayın sonuna doğru savaşın biteceğine kamptan kurtulacağına dair bir rüya görür ve Frankl ile bu durumu paylaşır. Ay sonuna kadar rüyasının gerçekleşeceğine inanan ve umut dolu olan bu kişinin ay sonunda kampa ulaşan savaş haberleri özgürlüğüne kavuşma umudunu yitirmesine neden olur ve çok geçmeden ateşlenerek vefat eder. Frankl bu durumu, her ne kadar ölüm nedeni dışarıdan tifüs olarak görülse de ruhsal durumun bağışıklık sisteminde hayati bir önemi olduğu vurgulayarak cesaretin ve umudun kaybının ölümcül etkileri olarak yorumlamaktadır (Frankl, 2018). Görrüldüğü gibi Frankl'ın logoterapiyi kavramsallaştırma sürecinde toplama kamplarının ve II. Dünya savaşının etkisi büyüktür ancak Frankl logoterapiyi 1920-1930 yıllarında geliştirmiştir. Toplama kampları geliştirdiği teoriyi test etmesini, düşüncelerini gözlemlemesini ve bizzat deneyimlemesini sağlamıştır (Fabry, 1988).

2. YÖNTEM

Bu çalışma, Türkiye'de logoterapi müdahale tekniği olarak kullanılmış lisansüstü tezleri incelemek amacıyla yazılan tezlerin sistematik bir şekilde incelenmesi ve analiz edilmesi için gerçekleştirilmiştir. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığının Ulusal Tez Merkezi sisteminin arama motoru kullanılarak Türkiye'deki tüm anabilim dallarında yazılan logoterapi uygulamasını müdahale yöntemi olarak kullanılmış lisansüstü tezler taranmıştır. Bu kapsamda 3'ü yüksek lisans, 9'u doktora tezi olmak üzere toplam 12 lisansüstü tez doküman incelemesi tekniği ile değerlendirilmiştir.

Görsel 1: Tarama Ekran Görüntüsü

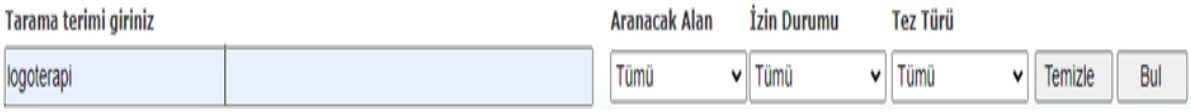

Arama motorunda söz konusu tezler aranırken maksimum teze ulaşabilmek için 'Aranacak Alan' filtresi tümü seçilmiştir. Tarama sonucunda 23 teze ulaşılmıştır. Ulaşılan tezlerin tamamı incelenmiş ve sadece logoterapinin müdahale yöntemi olarak kullanıldığı tezler (n=12) bu araştırmaya konu edilmiştir.

2.1. Bulgular

Çizelge 1: Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Yüksek Lisans (n)	Doktora (n)	Toplam
2010	2	-	2
2014	-	1	1
2015	-	1	1
2016	-	2	2
2020	-	1	1
2021	1	-	1
2022	-	2	2
2023	-	2	2
Toplam	3	9	12

Toplam 3 yüksek lisans tezi yazılmışken, 9 Doktora tezi yazılmıştır. Çalışmaların çoğunlukla doktora tezi düzeyinde yapıldığı, ilk yıllara yapılan çalışmaların yüksek lisans düzeyinde olduğu son yıllarda ise doktora düzeyinde çalışmaların sıklaştığı görülmektedir.

Çizelge 2: Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Ana Bilim Dalı	Yüksek Lisans (n)	Doktora (n)	Toplam
Sakarya Üniversitesi	Eğitim Bilimleri	2	2	4
İstanbul Üniversitesi	Eğitim Bilimleri	-	1	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Eğitim Bilimleri	-	1	1
Akdeniz Üniversitesi	Hemşirelik	-	1	1

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Eğitim Bilimleri	1	-	1
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği	-	1	1
Yalova Üniversitesi	Sosyal Hizmet	-	1	1
Başkent Üniversitesi	Hemşirelik		1	1
Ege Üniversitesi	Psikiyatri Hemşireliği	-	1	1
Toplam		3	9	12

Yazılan tezlerin hangi üniversitelerde ve bu üniversitelerin hangi ana bilim dallarında yazıldığı incelendiğinde en çok Sakarya Üniversitesinin Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında 2 yüksek lisans, 2 doktora teziyle toplam 4 tezin çalışıldığı görülmektedir. Sakarya Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa ve Yalova Üniversitesinde konu üzerine sadece birer tez çalışıldığı görülmektedir.

Çizelge 3: Lisansüstü Tezlerin Ana Bilim Dallarına Göre Dağılımı

Ana Bilim Dalı	Yüksek Lisans (n)	Doktora (n)	Toplam
Eğitim Bilimleri	3	4	7
Hemşirelik (Ruh Sağlığı ve Psikiyatri, Psikiyatri Hemşireliği)	-	4	4
Sosyal Hizmet	-	1	1
Toplam	3	9	12

Hangi ana bilim dalında ne kadar sıklıkla tezlerin yazıldığı incelendiğinde ise Eğitim Bilimleri (n=7) ana bilim dalının konu üzerinde bir çoğunluğa sahip olduğu görülmektedir. Yine hemşirelik temelli ana bilim dalları da logoterapi üzerine çalışmalar yapmıştır. Sosyal Hizmet ana bilim dalında ise sadece bir çalışmaya rastlanılmıştır. Logoterapi gibi köklü ve kendini kanıtlamış bir psikoterapi türü üzerine yapılan 12 çalışmanın sadece 3 farklı ana bilim dalı ile çalışılmış olması şaşırtıcı bir veridir.

Çizelge 4: Lisansüstü Tezlerin Müdahale Düzeyine Göre Dağılımı

Müdahale Düzeyi	Yüksek Lisans (n)	Doktora (n)	Toplam
Grup	2	4	6
Birey	1	5	6
Toplam	3	9	12

Müdahale düzeylerini diğer bir deyişle tez için uygulanan logoterapi uygulamalarının kimler ile yürütüldüğünü incelediğimizde 6 tezin grup ile çalışma, 6 tezin ise birey ile çalışma şeklinde

gerçekleştirildiği görülmektedir. Yapılan analize göre, son yıllara yapılan 4 çalışmanın birey ile gerçekleştirildiği, ilk yıllarda yapılan çalışmaların ise daha çok grup ile gerçekleştirildiği dikkat çekmektedir.

Çizelge 5: Lisansüstü Tezlerin Müdahale Oturum Sayısına Göre Dağılımı

Oturum Sayısı	Grup Çalışması (n)	Bireyle Çalışma(n)	Toplam
8 Oturum	3	3	6
9 Oturum	2	-	2
11 Oturum	1	1	2
7 Oturum	-	1	1
13 Oturum	-	1	1
Toplam	6	6	12

Logoterapi uygulaması için kaç oturum uygulama tercih edildiği incelendiğinde ise, 12 tezin yarısında 8 oturum logoterapi uygulandığı görülmüştür. 9 oturum ve 11 oturum uygulama yapılan çalışmalarda ikişer çalışma ile en çok tercih edilen ikinci oturum sayıları olmuştur. Birkaç çalışma net oturum sayısı vermemekle birlikte ortalama rakamlar vermiş analiz edilirken ortalama verdikleri sayı kullanılmıştır.

Çizelge 6: Lisansüstü Tezlerde Uygulanan Müdahalenin Test Edildiği Konular

Test Edildiği Konu	Grup Çalışması	Bireyle Çalışma	Toplam
Depresyon Tanılı Hastaların **Depresif Belirtiler, Psikolojik Acı ve Yaşamın Anlamına** Etkisi			
Palyatif Bakım Hastalarının **Kronik Keder, İtibar Duygusu ve Yaşam Anlamı** Üzerindeki Etkisi			
İntihar Riski Olan Öğrencilerin **Anlam Arayışına Etkisi**			
Öğrencilerin **Hayatın Anlamı ve Yaşam Doyumu Üzerine Etkisi**			
Eş Kaybı Yaşayan Suriyeli Sığınmacı Kadınların **İyi Olma Hali Üzerindeki Etkisi**			
Jinekolojik Kanser Hastalarında **Travma Sonrası Gelişim, Yaşamda Anlam Bulma ve Spiritüel İyi Oluşluk** Düzeylerine Etkisi			
Ergenlerin **Sağlıklı Bir Kimlik Algısı Oluşturmasına** Etkisi			

Ergenlere **Hayat Amacı Kazandırmada** Etkililiği			
Üniversite Öğrencilerinde **Travma Sonrası Hayata Küsme Bozukluğu** Üzerindeki Etkisi			
Üniversite Öğrencilerinde **Affetme Esnekliği Kazandırmada** Etkililiği			
Öğrencilerde **Sosyal Fobi Üzerindeki** Etkisi			
Konuşma Bozukluğu Bulunan Bireylerde **Kekemelik Üzerindeki** Etkisi			

Araştırmaya konu edilen söz konusu 12 tez seçilirken logoterapinin müdahale yöntemi olarak uygulandığı ve test edildiği deneysel çalışmalar özellikle seçilmiştir. Kavramsal ve kuramsal çalışmaların yanında bu tip uygulamalı yöntem ve tekniklerin test edildiği araştırmaların içeriği, hangi olgu üzerinde denendiği ve nasıl çalışıldığı gelecekte yapılacak çalışmalar için önem arz etmektedir. Çizelge 6'da bu 12 tezin tamamında logoterapinin etkililiğinin ölçüldüğü konuları içermektedir. Depresyon tanılı hastalar, palyatif bakım hastaları, intihar riski olan öğrenciler, eş kaybı yaşayan sığınmacı kadınlar, jinekolojik kanser hastaları, ergenler, öğrenciler ve konuşma bozukluğu bulunan bireyler gibi birçok farklı katılımcı ile çeşitli testlerle farklı olgular üzerinde logoterapinin etkililiğinin test edildiği görülmüştür.

Ayrıca, tezlerin hepsinin Türkçe olarak yazıldığı. Tezlerin tamamına yakınının yüz yüze gerçekleştirildiği, sadece iki çalışmanın online olarak yürütüldüğü söylenebilmektedir. Araştırma yöntemi tercihleri ise tamamının ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel uygulama modeli ile yapıldığı görülmüş sadece deneysel modelin desenlerinde farklılaştığı görülmüştür.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çoğunluğu doktora düzeyinde olmak üzere logoterapi tekniği son yıllarda lisansüstü çalışmalarda kısıtlı da tercih edilmeye başlanmıştır. Farklı ana bilim dallarının ve farklı üniversitelerin konuya ilgi gösterdiği görülmüştür. Ancak terapi ve danışmanlık alanında başat disiplinlerin konuya daha fazla yoğunlaşması gerektiği düşünülmektedir. Genellikle terapi oturumları 8 seans olarak uygulanmıştır. İncelenen tezlerin araştırma yöntemi olarak çoğunlukla ön test, son test, kontrol grubu deney (müdahale) grubu kullanılmıştır.

Logoterapi uygulamasının sınandığı çalışmaların sınırlı sayıda olduğu düşünülmektedir. Sadece uygulama bulunan çalışmalar değil ek olarak logoterapi ile ilişkili tüm tezlerin de 23 tez ile sınırlı kalması da ayrı bir tartışma konusu olabilir. Ruh sağlığı alanında yapılan psikoterapi uygulamalarında ve sunulan bütün hizmetlerde kültürel boyutun kritik olduğu söylenebilmektedir. İnsan ve insana dair kavrayış, his ve duygular ile ilişkili bütün mesleki girişimlerde sağlıklı sonuçlar alınabilmesi için o insanların kültürel normlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Logoterapinin maneviyata verdiği büyük önem, kadere olan bakış açısı ve yaşam sürecine atfettiği derin anlam Türk toplumsal yapısı ve kültürel değerleri ile uyum içinde görünmektedir. Türk kültüründe maneviyatın, kadere inancın ve yaşamın

anlamının derin bir yeri olduğu düşünüldüğünde, logoterapinin bu kültüre özgü değerlerle örtüşen bir terapi yaklaşımı sunduğu söylenebilir. Bu uyum, logoterapinin Türkiye'de ruh sağlığı alanında daha fazla araştırılması ve uygulanması gereken bir yöntem olduğunu düşündürmektedir. Ancak, bu potansiyel uyumun hayata geçirilmesi için, logoterapinin Türkiye'de daha geniş çapta tanınması ve benimsenmesi gerekmektedir. Bu süreç hem akademik dünyada hem de klinik uygulamalarda logoterapinin etkisinin ve uygulanabilirliğinin daha fazla araştırılması ve test edilmesiyle hızlandırılabilir. Ayrıca, logoterapi eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve ruh sağlığı profesyonelleri tarafından etkin bir şekilde kullanılması, toplumda bu yöntemin kabul görmesi ve yaygınlaşması için kritik bir adım olabilir.

KAYNAKÇA

Fabry, J. (1988). Dilemmas of today: Logotherapy proposals. *International Forum for Logotherapy*, *1*(11), 5-12.

Redsand, A. (2006). *Viktor Frankl: A life worth living*. Houghton Mifflin Harcourt.

Frankl, V. E. (2018). *İnsanın anlam arayışı* (S. Budak, Çev.). 41. basım. Ankara: Okuyan Us Yayınevi.

Pattakos, A. (2010). *Prisoners of our thoughts: Viktor Frankl's principles for discovering meaning in life and work*. Berrett-Koehler Publishers.

Erdem, M. (2022). *İntihar riski olan bireylerde anlam arayışı ve logoterapinin etkililiği*. (Doktora tezi). Yalova Üniversitesi.

Warburton, N. (2023). *Felsefenin kısa tarihi* (İ. Taşçıoğlu, Çev.). 58. basım. İstanbul: Alfa Yayınları.

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. (2024). *Ulusal Tez Merkezi*. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

DİNAMİK PSİKOTERAPİ ANAMNEZ FORMU IŞIĞINDA BİR VAKANIN SUNUMU, FORMÜLASYONU VE PSİKOTERAPİ SÜRECİ

Dr. Öğr. Üyesi GİZEM TURGUT
İstanbul Arel Üniversitesi, - 0000-0002-3338-5555

ÖZET

Vaka formülsayonu, danışana ait birtakım bilgileri temel alınan kuramla ilişkilendirerek anlamlı bir bütün oluşturacak şekle getirme süreci olarak tanımlanabilir. Vaka formülasyonu yalnızca danışanın yaşadığı belirtilerin nedenlerini ve sonuçlarını anlamamızı ve danışanın yaşamakta olduğu problemin seyrini anlamamızı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda aynı zamanda terapistin bir tedavi planı oluşturarak danışanla birlikte sistemli ve zaman ve maliyet açısından da ekonomik olarak çalışmasını sağlayacak bir yol haritası hazırlamasına yardımcı olur [1]. Psikoterapi ise danışanın kendisini ve çevresini nasıl algıladığını anladıktan sonra psikolojik yaşantılarını yeni bir çerçeve içine koyma süreci olarak tanımlanabilir [2]. Psikoterapinin tarihine bakacak olursak yazılı olarak ele alınabilen, değerlendirilebilen ve eleştirilebilen en eski veri Freud'un yazınlarıdır. Freud'la birlikte başlayan klasik psikanaliz bildiği yolda devam ederken özellikle Kohut'un "Kendilik Psikolojisi" kuramı ve Klein'ında "Nesne İlişkileri" kuramıyla hem gelişmiş hem de kendi içinde gruplara ayrılmıştır [3]. Kendi içinde gruplara ayrılan psikanalitik terapilerden biri de Dinamik Psikoterapi'dir. Vaka formülasyonuna ve Dinamik Psikoterapi'ye bir bütün olarak bakmak adına; bu çalışmada "Dinamik Psikoterapi Anamnez Formu"ndaki sorular ışığında bir vakanın sunumu, formülasyonu yapılacak olup sonrasında da vaka ile çalışılırken terapi görüşmelerinde kullanılan Destekleyici Dinamik Psikoterapi sürecinin nasıl yürütüldüğüne değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Vaka Sunumu, Vaka Formülasyonu, (Destekleyici) Dinamik Psikoterapi

1. GİRİŞ

Psikoterapi, danışanın kendisini ve çevresini nasıl algıladığını anladıktan sonra psikolojik yaşantılarını yeni bir çerçeve içine koyma süreci olarak tanımlanabilir [2]. Bir terapistin hangi yönelimle çalışmayı tercih etmesinden bağımsız olarak bütün terapistlerin çalışmayı tercih ettiği terapi yönelimine göre çeşitlilik gösterebilen temel olarak yararlandığı 3 çeşit terapötik araç vardır ve bunlar; vaka formülasyonu yapma, terapi hedeflerini oluşturma ve danışana psiko-eğitim vermedir [4]. Bu araçların içinde en önemlisi vaka formülasyonu yapmaktır çünkü vaka formülsayonu, danışana ait birtakım bilgileri temel alınan kuramla ilişkilendirerek anlamlı bir bütün oluşturacak şekle getirme süreci olarak tanımlanabilir ve vaka formülasyonu yalnızca danışanın yaşadığı belirtilerin nedenlerini ve sonuçlarını anlamamızı ve danışanın yaşamakta olduğu problemin seyrini anlamamızı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda aynı zamanda terapistin bir tedavi planı oluşturarak danışanla birlikte sistemli ve zaman ve maliyet açısından da ekonomik olarak çalışmasını sağlayacak bir yol haritası hazırlamasına yardımcı olur [1]. Terapist danışanla ilk görüştüğü andan itibaren gerek danışanın ses tonu, gerek danışanın görünümü, vs. aracılığı ile danışan hakkında bilgi edinmeye başladığı için terapist ve danışanın ilk görüşmesi nerede başladıysa (telefonda, seans odasında, vb.) vaka formülasyonu da orada başlamaktadır ve terapist ile danışanın kurmuş olduğu terapötik ilişki sonlanana kadar vaka formülasyona her görüşme sonunda yeni bilgiler eklenebileceği için vaka formülasyonu terapist ile danışanın son seansına kadar güncellenerek sürmektedir.

Psikoterapinin tarihine bakacak olursak yazılı olarak ele alınabilen, değerlendirilebilen ve eleştirilebilen en eski veri Freud'un yazınlarıdır. Tarihsel süreç içerisinde kanıta dayalı tıbbın ve bilimsel paradigmanın içinde bulunulan çağın getirilerine uygun bir şekilde üniversitelerde yer almaya başlamasına paralel olarak psikoterapiler farklı iki kulvarda gelişmeye devam etmiştir. Bunlardan biri Freud'un Klasik Psikanalizi iken diğeri de davranışçılıkla başlayan psikoterapi akımlarıdır. Davranışçı psikoterapi akımının etkililiği kısa sürede gözlemlenebildiği için üniversiteler davranışçı psikoterapi akımları üzerinde yoğunlaşmayı daha çok tercih ederken klasik psikanaliz bildiği yolda devam ederken özellikle Kohut'un "Kendilik Psikolojisi" kuramı ve Klein'ında "Nesne İlişkileri" kuramıyla hem gelişmiş hem de kendi içinde gruplara ayrılmıştır [3]. Kendi içinde gruplara ayrılan psikanalitik terapilerden biri de Dinamik Psikoterapi'dir. Psikodinamik psikoterapi, danışanın benlik saygısını arttırmak, süperegosunu düzenleyerek egosunu güçlendirmeyi ve geliştirmeyi ve danışanın içsel nesne ilişkilerini değiştirerek danışana profesyonel olarak destek olmak için birtakım teknikler kullanan bir psikoterapi yönelimidir [5]. Psikodinamik psikoterapi'ye vaka sunumu ve vaka

formülasyonu açısından bakıldığında bir vaka takdim edilirken danışanın kimlik bilgileri, yakınması ve yakınmalarının öyküsü, dekompanse edici faktörler, danışanın terapist tarafından gözlemlenen görünümü ve tutumu, premorbid kişilik özellikleri, psikiyatrik özgeçmişi, tıbbi özgeçmişi, psikiyatrik soygeçmişi, tıbbi soygeçmişi, ruhsal durum muayenesine ilişkin bilgiler, yaşam öyküsü, cinsel gelişim öyküsü ve cinsel yaşamı, kişilik özellikleri, aile içi ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, yakın ilişkileri, çocukluk anısı, rüyaları ve fantazileri ve tedaviden beklentileri hakkında bilgi verilmelidir. Vaka formülasyonu yaparken de kimlik bütünlüğü (kendilik tasarımı ve nesne tasarımı), savunma mekanizmaları, gerçeği değerlendirme yetisi, süperegosu, nesne ilişkileri (görünen/baskın ve bilinçten uzak tutulan) ve fiksasyonları yazılarak danışanın Borderline düzeyde mi yoksa Nevrotik düzeyde mi olduğu saptanır. Ardından Borderline düzeyde bir danışan ise danışanda hangi kişilik bozukluğunun olduğu nevrotik düzeydeyse de hangi karakter örüntüsünün olduğu yazılır. Devamında baskın nesne ilişkileri görünen/defansif ve gizlenen olarak yazılır. Son olarak da bütün bunların genetik ve psikososyal nedenleri yazılır [1]. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak bu çalışmada; doktora düzeyinde klinik psikoloji eğitimi görmekte olan araştırmacının 2020 – 2021 Akademik Yılı'nın Güz Dönemi'nde almakta olduğu derste dersi veren öğretim elemanı tarafından paylaşılan "Dinamik Psikoterapi Anamnez Formu"ndaki sorular ışığında bir vakanın sunumu ve vakanın formülasyonu yapılacaktır.

2. YÖNTEM

2.1. İşlem

Vaka, İstanbul'da özel bir üniversitenin psikoloji bölümünde doktora seviyesinde eğitim görmekte olan görüşmecinin kendisine 2008 yılından beri gelen bir vakadır. Araştırmacı terapi sürecinin başlarında vakaya ilişkin aldığı bilgileri yaklaşık 1,5 sene evvel aldığı dersin ödevi olarak Dinamik Psikoterapi Anamnez Soruları ışığında sunmuş, literatür taraması kapsamında edindiği bilgilerle formüle etmiş ve vaka ile yaptığı psikoterapi sürecine değinmiştir. Araştırmacı, olgu ile terapi sürecine başladığı ilk gün olgudan kendisinin kimlik bilgilerini ifşa etmeden durumunu ve terapi sürecini eğitim amaçlı tartışmak için yazılı onamı alınmıştır. Bu yüzden bu araştırma kapsamında vaka sunulurken vakanın kimliğini belli edecek tüm bilgiler ayıklanmıştır.

2.2. Olgu

M hanım 18/09/1986'da Ankara'da doğmuş ve özel bir üniversitenin P bölümünde öğrenim gördüğü lisans eğitimini bitirene kadar Ankara'da yaşamış, 34 yaşında bekar bir kadındır. Şu anda aile üyeleri ile birlikte İstanbul'da ikamet etmekte olup bulunduğu şehirde özel bir üniversitede almış olduğu lisans eğitiminin bulunduğu anabilim dalına bağlı bir bilim dalında doktora eğitimini sürdürmektedir ve pandemi koşullarından dolayı online psikoterapi yaparak ve ufak bir gruba online olarak mesleki sertifika programı eğitimi vererek geçimini sürdürmektedir. Kendi ifadesi ile aylık gelirini "Yağmasa da damlıyor." olarak ifade etmektedir.

2019 yılının Mart ayından beri hiçbir şey yapmak istememe, hiçbir şeyden zevk alamama, ailesi, yakın akrabaları ve aile dostları dışında hiçbir sosyal çevresinin olmaması, geceleri deliksiz uyuyamadığı için gün içinde zaman zaman kendini yorgun ve uykusuz hissetme, özellikle gün içinde çalışmalarını bitirdikten sonra sıkıntı basması nedeniyle "Bıktım, usandım. Canımdan bezdim valla." deme şikayetleriyle gelmiştir. Gün içinde iş yaparken kendini akışta hissettiğinden şikayetlerinin etkisinin daha çok akşam üstü ve akşam saatlerinde etkisini göstermeye başladığını, yakınmalarının şiddetinin 0 "hiç şiddetli değil" – 10 "öyle şiddetli ki artık başa çıkamıyorum." skalasında 7'ye koymaktadır. Şikayetlerinin daha çok yorgunlukla birlikte arttığını ifade etmiştir.

İlk olarak 2019 yılının Mart ayının sonlarına doğru birlikte iş yaptığı kişilerle iş ilişkisinin bozulmaya başlaması sonrasında da 2019 yılının Mayıs ayının sonunda birlikte iş yaptığı kişilerle iş ilişkisi dışında bütün ilişkisinin sonlanmasıyla birlikte ailesi, yakın akrabaları ve aile dostları dışında hiçbir sosyal çevresinin olmaması belirtisiyle başlamıştır şikayetleri. Daha sonra sağ böbreğinin sağ alt polünde lezyon ve safra kesesinde de taş gözlemlenmesi nedeniyle 30/07/2019'da geçirdiği ameliyattan sonra da hiçbir şey yapmak istememe, hiçbir şeyden zevk alamama, geceleri deliksiz uyuyamadığı için gün içinde zaman zaman kendini yorgun ve uykusuz hissetme ve gün içinde birkaç defa "Bıktım, usandım. Canımdan bezdim valla." söylemleri başlamıştır. Şikayetleri devam etmekle birlikte şikayetlerinin şiddeti azalmıştır.

Şikayetleri başlamadan önce birlikte iş yaptığı kişilerle arası kademeli olarak bozulmuş ve hemen sonrasında da sağ böbreğinin sağ alt polünde lezyon ve safra kesesinde taş gözlemlenmesi sebebiyle kilolu da olduğu için derin bir kesiği olan ağır bir ameliyat geçirmiştir. 1.50 metre boyunda 100 – 105 kilo arasında bir kişidir. Saçı arkadan toka ile tutturulmuş bir halde, kıyafeti ise günlük, yuvarlak yaka kırmızı renkli bir uzun kollu bir bulüzdür. Evde olduğu

için pantolonu eşofmanı andıran tarzdadır. Gene evde olduğu için ayağında terlik bulunmaktadır. Özetle yaşına uygun, temiz, sade, kilosuyla uyumlu, toplum ve kültür yapısı ile uyumlu bir giyimi olduğu söylenebilir. Pasif ve çekingen bir duruş sergileyen, kendine çok fazla güvenen bir duruşa sahip olmayan, görüşmeye istekli bir yapısı vardır ancak görüşmeciyi etkilemeye yönelik herhangi bir tutumu yoktur. Danışanın dış görünüşünü ve giyimini çeşitli kuramlar ve kişilik özelliklerini yansıtması açısından ele alacak olursak; Marx'a rağmen toplumu sınıflara ayıran görüşlerin hakim olduğunu ve bu görüş ışığında da toplumun öncelikle üretim araçlarına sahip olanlar ve olmayanlar yani bir başka deyişle iktisadi sermayeye sahip olanlar ve olmayalar olarak ikiye ayrıldığını ve daha sonra bu ikiye ayırmalarda ve toplumu sınıflamalarda iktisadi sermayeye ek olarak kültürel sermayeye, sembolik sermayeye sahip olma ve olmama gibi başka sermaye türlerinin de ortaya çıktığını ve Catherina Hakim'in bu ayrıma – daha çok kadınları ilgilendiren – bir ayrım daha ekleyerek adına da "erotik sermaye" dediği [6] sermaye türü bağlamında ele almak iyi bir başlangıç olacaktır. M hanım'ın dış görünüşünü ve giyimini erotik sermaye açısından değerlendirmeden önce erotik sermaye kavramını tanımlayacak olursak; toplumda diğer bireylerin bakış açısına göre estetik, görsel, bedensel, sosyal ve cinsel açılardan ne derece sahip olduğumuzla ilgili bir kavramdır ve bu kavramın bileşenleri de güzellik, cinsel olarak çekici olma, sosyal özellikler, zindelik, sosyal sunum ve cinselliğin kendisidir [6]. Genel olarak boyun kısa, kilonun fazla olması estetik açıdan bireyin çekiciliğini azalttığından M hanım'ın etkileyiciliğini kullanarak performans göstermesi gereken konularda bazı kişilerce pasif kaldığı algılanmaktadır. Ancak bazı kişiler de kilolu insanların daha güleryüzlü olduğunu düşünmektedir ve onları daha sempatik bulmaktadır. İşte bu noktada M hanım bazı kişilerce de sempatik olarak algılanmaktadır. Bu durum M hanım'ın kimlik bütünlüğü oluşturmasına engel bir durumdur. Zaten M hanım'ın arkadaşlık ilişkileri ele alındığında kendisini sempatik bulan kişilerle daha samimi ilişkiler kurduğunu, bu kişilerle ilişkisini uzun süre devam ettirebildiğini ve bu kişilerin yanında zaman zaman zayıf yönlerini açığa çıkarsa da bu kişilere karşı genel olarak akıl hocalığı yaptığını ifade etmiş ancak etkileyiciliğini kullanarak performans göstermesi gereken konularda kendisini yeterli bulmayan kişilerle ilişki kurabilmek için karşı tarafın adım atmasını beklediğini ve ilişki kurduktan sonra da bu kişilerle ilişkisini sürdürebilmek adına Man'ın 2017 yılında yazmış olduğu makalesinde değindiği sermaye türlerinden beşeri sermayesini yani bir başka deyişle aklını, eğitimini ve kariyerine adanmışlığını ön plana çıkardığını, bu süreçte beşeri sermayesini düşünmeden ve adeta bu kişilerce kullanılma boyutunda harcadığını ve beşeri sermayesi tükendiğinde de ya da bu kişilerin M hanım'ın beşeri sermayesine ihtiyaçları kalmadığında da bu kişilerle ilişkisinin

bittiğini ifade etmiştir. Tüm bunları bir arada değerlendirdiğimizde M hanım'ın kendilik tasarımının [7] yani kendi hakkındaki fikirlerinin zaman zaman güçlü ve mantıklı, zaman zaman zayıf ve zaman zaman da entellektüelitesini ön plana çıkarak şekilde olduğunu söyleyebiliriz. M hanım'ın nesne ilişkilerini [7] ele alacak olursak da tutarlı bir nesne arayışı içinde olmadığını ancak nesnenin ihtiyaçlarını anlayıp nesne ile empati kurabildiğini söyleyebiliriz. Bu çıkarımlara göre de M hanım'ın tam olarak kimlik bütünlüğünün olmadığı sonucuna varabiliriz.

İlk kez 11 yaşında psikiyatriste giden M hanım'ın kişilik özelliklerini yakınmaları başlamadan önce ve yakınmaları başladıktan sonra diye ikiye ayıracak olursak M hanım, yakınmaları başlamadan önce kurallara uyulması gereken yerlerde (okul, arkadaş çevresi, vs.) çekingen ancak kendi aile ve sosyal çevresinde girişken, kendini ve başkalarını mutlu etmeyi bilen, inatçı, hayal dünyası geniş olan, yardımsever, sevgi dolu, merhametli, vefalı bir kişidir. Ancak M hanım'ın yakınmaları başladıktan sonra çekingenliği ve girişkenliği, başkalarını mutlu etmeye çalışması, yardımseverliği, sevgi dolu oluşu, merhametliliği ve vefalı oluşu değişmeden devam etse de inatçılığı artmış olup daha depresif, kaygılı bir kişi olmuştur. Ayrıca geniş olan hayal dünyasının da yerini zaman zaman yalancı olmaya bıraktığı M hanım tarafından ifade edilmiştir. M hanım'ın yakınmaları başlamadan önceki kişilik özelliklerine baktığımızda kişilik özellikleri zamana, yere ve kimlerle birlikte olduğuna göre değiştiği için tutarlı olmadığı söylenebilir. Buna ek olarak yakınmaları başladıktan sonra da tutarlı olmayan bu kişilik özelliklerine bir de dürtüsel davranışların eklendiği söylenebilir.

İlk kez 11 (1997) yaşında psikiyatriste "Eve hırsız girecek" korkusundan dolayı geceleri tek başına uyumak istememe şikayetiyle Ankara'da bir üniversite hastanesinin çocuk – ergen psikiyatrisi bölümüne babası eşliğinde başvuran olgu o dönem yaklaşık 2 yıl hem psikoterapi hem de ilaç (Atarax, Prozac ve Buspon) tedavisi görmüştür. Terapistiyle iyi bir ilişkisi olan olgunun çevresel faktörleri değişmediği için zaman zaman nüksler olmuştur. Çocuk – ergen psikiyatrisine gitmesi zamanla gitmeye gereksinim duymamasıyla birlikte kademeli olarak sonlanmıştır. Daha sonra olgu, 17 (2003) yaşında üniversite sınavına hazırlanırken yoğun bir sınav kaygısı yaşadığı ve bu yüzden de deneme sınavlarında performansının düştüğü gerekçesiyle aynı hastanenin çocuk – ergen psikiyatrisi bölümünde başka bir doktora gitmiştir ve ona düzenli olarak 1,5 ay devam etmiştir ve o dönem sınavlara girmeden önce içeceği şekilde ilaç tedavisi (Dideral) düzenlenmiştir. Daha sonra üniversiteye başlayan olgunun, üniversiteye başlamadan önce yaz tatilinde gittiği sürücü kursundaki direksiyon eğitmeni ile üniversiteye başladıktan sonra yakın duygusal ilişkiye başlaması ve bu sebepten de İngilizce hazırlık

sınıfındaki derslerinin kötü etkilenmesi nedeniyle aynı hastanenin erişkin psikiyatrisi (2004 Aralık) bölümüne başvurmuştur. O dönem 3,5 yıl hem psikoterapi hem de ilaç (Prozac) tedavisi görmüş, tedavi gördüğü dönemde üniversite sınavına tekrardan hazırlanma sürecinde gittiği dershanedeki Coğrafya öğretmenine ilgi duyması ve onunla yakın duygusal ilişkiye başlamak için fazla ısrarcı davranması sonucunda öğretmeninin kendisini ailesine şikayet etmesi sebebiyle ilaç içerek intihar girişiminde (2008 Mart) bulunması ile 8 hafta hastaneye yatışı olmuştur ve hastane yatışından sonra da aynı hastanede erişkin psikiyatrisi bölümünde çalışan başka bir psikiyatrist ile hem psikoterapi hem de ilaç tedavisine devam etmiştir. Hastane yatışından sonra gittiği ve hala devam ettiği psikiyatriste ilk gittiği tarihten itibaren ilaç tedavisi 2 yıl süre ile Efexor ve Seroquel (2010 Mayıs) ile devam etmiş, ilgi duyduğu Coğrafya öğretmeninin evlendiğini öğrendikten sonra ilaç içerek intihar girişiminde (2011 Mayıs) bulunduktan sonra 6 ay süre ile Seroquel'e dozu azaltılarak devam etmiştir. Daha sonra 4 ay sadece psikoterapi tedavisi ile devam ederken ağabeyi gibi sevdiği kuzeninin askere gideceği dönemde kendisini hafif depresif hissettiğinden psikoterapi tedavisine ilaç olarak Selectra (2012 Mart) eklenerek devam etmiştir. Daha sonra yüksek lisans eğitimi ile aralığı açılan psikoterapisine ek olarak ilaç tedavisine 8 ay kadar Seroquel (2012 Eylül) ile devam etmiştir. Daha sonra 2013 Mart ayında duygusal istismar yolu ile dolandırılmaya başlanan olgunun dolandırıldığı 2013 Mayıs ayında ailesi tarafından öğrenilince ilaç içerek intihar girişiminde bulunmuştur. 6 ay boyunca psikoterapi aralığı sıklaşan olgu ilaç tedavisi olarak gene 1,5 yıl süre ile Seroquel (2013 Mayıs) ile devam etmiştir. Daha sonra hem birlikte iş kurmayı planladığı arkadaşıyla ilişkisi bozulan hem de peşi sıra yakın duygusal ilişki yaşadığı kişiyle ilişkisi biten olgu 1 gün süre ile evden kaçıp arkasından da ilaç içerek intihar girişiminde (2014 Ekim) bulunması ile 7 hafta hastaneye yatışı olmuştur ve hastane yatışından sonra hem psikoterapi tedavisi devam etmiş hem de ilaç tedavisine de 9 ay kadar Risperdal (2015 Eylül) ile devam edilmiştir. Bu süreçte İstanbul'da özel bir üniversitede psikoloji alanında doktora eğitimine başlayan olguyu okula çoğunlukla babası ya da babasının olmadığı zamanlarda da annesi getirmekte ve olguyu ders bitiminde de okuldan almışlardır. Risperdal'ın parkinson etkisi yapmasından sonra ilaç tedavisine yaklaşık 4 ay Seroquel ile devam etmiş. Bu süreçte hem annesinin meme CA olduğunu öğrenen ve annesinin tedavi sürecinde yaşadığı yoğun kaygıdan dolayı hem de dolandırıldığı dönemde savcılığa şikayette bulunduğu için mahkeme sürecinin başlamasından dolayı yoğun bir öfke nöbeti geçirmiş ve 2 hafta (2015 Aralık) hastane yatışı olmuştur. O dönemden sonra da psikoterapi tedavisine ek olarak Eylül 2019'a kadar ilaç tedavisine Seroquel ve Lamictal ile devam etmiştir. Eylül 2019'dan bu yana da psikoterapi

tedavisine ek olarak Seroquel, Lamictal ve Selectra ile devam etmektedir. Olgunun psikiyatrik özgeçmişine baktığımzıda ise göze çarpan noktalar; olgunun psikolojik sıkıntılarının başlangıcı beklenti anksiyetesi ile başlamıştır ve olgu, bu anksiyete ile baş edebilmek için çeşitli yaşam dönemlerinde başarmak zorunda olduğu görevleri başarı ile yerine getirebilen kişilere karşı duygusal yakınlık beslemiş, onları idealize etmiş ve zaman zaman onları idealize etmesi erotomanik hezeyana [8] dönüşmüş ve hezeyan yaşadığı dönemlerde entelektüel özelliklerinin etkisi ile tam olarak gerçeklikle bağı kopmadığından idealize ettiği kişilere kendisini beğendirebilmek için kendisini kullandırmış ve sonrasında bu durum çevresi tarafından fark edilir olunca da aniden depresif epizoda geçip özkıyım davranışında bulunmuş ve labil duruma geldiğinde de idealize ettiği kişileri değersizleştirme eğiliminde olmuştur.

Olgu, ilkokula giderken 1992 – 1994 yılları arasında kendisinden 3 yaş büyük olan ancak sınıf tekrarı yaptığı için aynı sınıfta olduğu bir kız arkadaşı tarafından ara sıra dudağından öpülerek teneffüslerde de masaj yapma bahanesiyle okul tuvaletinde arkadan sürtünülerek cinsel tacize uğramış olduğunu belirtmektedir. Ayrıca 1997 yılında kendisinden 6 yaş büyük olmasına rağmen ilgi duyduğu yazlık komşuları ve onun arkadaşları (olgunun kuzenleri) tarafından psikolojik ve duygusal şiddete maruz kalmıştır. Son olarak da 2013 yılının Mart ayında tanıştığı ve duygusal istismar yolu ile dolandırıldığı kişi tarafınca hem duygusal açıdan istismar edilmiş hem de zaman zaman psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Olgunun duygusal açıdan travmatik özgeçmişini yorumlayacak olursak da olgunun dönem dönem fiziksel ve duygusal açıdan kötüye kullanıldığını söyleyebiliriz.

Olgunun psikiyatrik özgeçmiş ve travmatik yaşantılarına ek olarak inisülin direnci, sınırda kansızlığı ve tiroit tembelliği vardır. Bunlar için Glifor, Santafer ve Euthyrox içmektedir. Ayrıca olgu 2012 yılının Ekim ayında kalçasındaki pilonidal sinüs yüzünden epidural anestezi altında ameliyat olmuştur daha sonra 2014 yılının Şubat ayında genel anestezi altında estetik amaçlı abdominoplasti ameliyatı olmuştur ve son olarak 30/07/2019 tarihinde de sağ böbreğinin sağ alt polündeki lezyonu ve safra kesesindeki taş yüzünden safra kesesini aldırmak için genel anestezi altında kilolu olduğu için derin bir kesi atılarak ağır bir ameliyat geçirmiştir.

Olgunun tıbbi ve psikiyatrik soy geçmişi sorgulandığında babasının annesi kalp hastası olup 36 yaşında vefat etmiş, babasının babası ise hem kalp hem de şeker hastası olduğundan 59 yaşında vefat etmiştir. Olgunun annesinin babası ise mide rahatsızlığı sebebiyle hastaneye yatmış ve son zamanlarına doğru lösemi olduğu anlaşılmış ve 59 yaşında vefat etmiştir. Olgunun dayısı 2011 yılında mesane CA geçirmiştir ve bunun yanı sıra inisülin direnci ve yüksek tansiyondan dolayı da ilaç kullanmaktadır. Olgunun annesi de 2015 yılında meme CA geçirmiştir ve ilaç

tedavisine devam etmektedir. Olgunun babasında da yüksek tansiyon, kolesterol, reflü ve prostat büyümesi vardır ve ilaç kullanmaktadır. Olgunun halasında da yüksek tansiyon ve kolesterol vardır ve ilaç kullanmaktadır. Olgunun teyzesinin büyük oğlunda mental reterdasyon vardır ve epilepsi ilacı kullanmaktadır. Olgunun teyzesi panik bozukluk teşhisi ile bir dönem tedavi görmüş olup psikiyatrist tarafından verilen ilacı ihtiyaç hissettikçe içmektedir. Olgunun dayısının oğlunda ise duygu durum bozukluğu ve buna bağlı olarak dikkat eksikliği vardır. Bu yüzden risperdal ve ritalin kullanmaktadır. Olgunun tıbbi soy geçmişini yorumlayacak olursak da olgunun hem anne hem baba tarafından hormon kaynaklı tıbbi sorunlara hem de anne tarafından akıl ve ruh sağlığı ile ilgili bozukluklara genetik olarak yatkınlığı olduğu söylenebilir.

Olgunun konuşmasında biçim ve içerik olarak bir bozulma yoktur ancak konuşma hızı alışıldık normal insan hızından biraz yavaştır. Ayrıca konuşması yumuşak ve sessizdir. Duygu durumu yani mizacı hafif depresif ve anksiyöz bir tarzdadır. Kendi duygu durumunun farkında olup çevreden gelen uyarıcıları da anlamakta güçlük çekmemektedir. Motor hareketlerinde belirgin herhangi bir yavaşlama olmamasına rağmen kilosundan ve kendine olan güvensizliğinden dolayı motor hareketleri biraz yavaşlamış olarak algılanabilir. Herhangi bir hallüsinasyon görme durumu ve hezeyanları mevcut değildir. Kendisinden ve çevresinden haberdardır, bilincinde, yöneliminde ve dikkat ve konsantrasyonunda ve uzun ve kısa süreli belleğinde, herhangi bir bozulma ve zeka geriliği mevcut değildir. Duygu durumuyla da uyumlu olarak yalnız kalmak, terk edilmek, engellenmek en büyük korkularındandır. Sorunlarının ve sorunlarının kaynağının bilincinde ve bunun için destek de almaya devam etmektedir. Olgunun hali hazırdaki ruhsal durum muayene bulgularını yorumlayacak olursak olgunun içgörüsü bozulmamıştır yani olgu; psikolojik sorunlarının olduğunu kabullenmekte, psikolojik sorunlarının nedenleri hakkında bilgi sahibidir ve psikolojik sorunları ile baş edebilmek için profesyonel bir destek alması gerektiğinin farkındadır ve terapistle iş birliği kurma konusunda isteklidir. Tüm bunlara ek olarak olgu; diğer insanların da sahip olduğu zihinsel süreçleri, inançları ve niyetleri anlama kapasitesi olarak yeterli düzeydedir [9].

Olgunun yaşam öyküsüne baktığımızda; aynı devlet dairesinde annesi memur, babası da mühendis olarak çalışan olgunun anne ve babası ortak arkadaş grubunda tanışmışlar. Sonrasında arkadaşlıkları yakın duygusal ilişkiye dönüm 1985 yılının Eylül ayında evlenmişler. Olgunun annesi olguya hamile kaldığında büyükşehirde 3 oda 1 salon olan bir evde çekirdek aile olarak yaşıyorlarmış. Planlı değil ancak istenen bir hamilelikmiş. Olgunun annesi hamilelik döneminde her ay 1 kilo alırken hamileliğinin 7. ayında eşiyle ve eşinin bir erkek arkadaşıyla

birlikte 10 günlük bir tatile gitmiş ve tatil süresince tüm yeme alışkanlığı değişince 10 günlük tatilden 5 kilo alarak dönmüş. Onun dışında olgunun annesinin hamilelik fazla uykusunun gelmesi haricinde süreci genel olarak problemsiz geçmiş. Olgu doğmadan önce anne karnında dışkı etmiştir ve bu durum dışkısını yemeden fark edildiği için hem annesini hem de kendini zehirlemekten son anda kurtulmuş olup hastanede vakum yardımı ile doğmuştur. İsmini annesi ve olgunun dayısının oğlu kız çocuk isimleri ve anlamları kitapçığından bularak koymuşlar. Olgu kendisine konulan ismi sevmesine rağmen kimi zaman annesinin "Keşke senin adını M koymak yerine Şeffaf koysaydım o zaman bu kadar gizli saklı iş yapmazdın." ve "Aslında ben senin adını Hazal koyacaktım ama hamileliğimde babanın bir akrabasının evine gittik. Onların torununun adı Hazal'dı. Onlardan kopya çekmiş gibi olmamak için adını Hazal koymaktan vazgeçtim." şeklinde söylemlerine maruz kaldığı için bazen "Acaba ismim Hazal olsaydı aynı psikolojik problemleri yaşar mıydım?" şeklinde düşündüğünü ifade etmektedir. Olgu, 3 aylıkken rutin doktor kontrolleri esnasında kalça çıkığı olduğu gözlemlenmiş ve annesi bunu öğrendiğinde çok ağladığından sütü kesilmiş. Bu yüzden olgu, anne memesini 3 ay emebilmiş. Daha sonra katı gıdaya geçene kadar 1 yıl biberon ile hazır mamayla beslenmiştir. Yalancı emziği de 2,5 yaşına kadar kullanmıştır. Yalancı emzikten vazgeçirmek için çok uğraşmışlar. Bir gün yalancı emziği lazımlığına atmak istemiş annesi de "Atarsan almam yenisini." demiş. Olgu da inat yapıp atınca yalancı emziği bırakmış olmuş. Olgu, bebeklik dönemi ile ilgili olarak kendisine genellikle huzurlu bir bebek olduğunun söylendiğini belirtmiştir. Olgu, okul öncesi dönemde annesi de babası da çalıştığı için hafta içi anneannesinin, dedesinin, dayısının, yengesinin ve kuzeninin birlikte oturduğu bir evde; hafta sonları ise anne ve babasıyla birlikte kendi evlerinde kalmış. Hafta içi kendisiyle genellikle yengesi ve anneannesi ilgilenirmiş. Olgu, hafta içleri camın önüne geçip "Nunayım, Oktayım" diyerek anne ve babasının adını sayıklarmış ancak akşam iş çıkışı anne ve babası eve gitmeden uğrayınca da tepkisini onların yüzüne bakmayarak belli edermiş. Olgu 9 aylıkken arkasına yastık konularak oturmaya başlamış, 1 yaşında emeklemiş, 1,5 yaşında yürümüş ve 2,5 yaşında da konuşmaya başlamış. Tuvalet eğitimi 2,5 yaşında verilmiş olup serbest bir tutum ile verilmiştir. Tuvalet eğitimi verildikten sonra tepkisel (yengesi temizlik yaparken kendisiyle ilgilenmedi diye koltuğun üzerine işeme, kreşte öğretmeni kucağına almadı diye bütün gün giydiği her temiz çamaşıra bir damla kaçırma, güldüğü zaman altına etme) alt ıslatmaları ve her gece olmamakla birlikte bazı geceler alt ıslatmaları olmuş. 1 yaşından önce anne ve babasının odasında kendi beşiğinde yatan olgu 1 yaşından sonra kendi odasında yatmaya başlamış. Kendi odasında yatmaya başladıktan sonra ortaokul çağına kadar geceleri bir – iki defa uyanıp babasının yanına gidip "Baba üstüm

açıldı, üstümü örter misin?" diyerek babasını uyandırdığı olurmuş. Ayrıca çok nadir olarak gece uyurken oyuncak bebek veya pelüş ayıcıkla birlikte uyuduğu dönemler olmuş. Olguya, okul öncesi dönemiyle ilgili olarak genel olarak inatçı ve ilgiyi üstüne çekmek isteyen bir çocuk olduğu söylenirmiş. Okul öncesi dönemde olgu, 2,5 yaşında kreşe başlamış olup 7 yaşına kadar (1992 Eylül) toplam 4 farklı kreşe gitmiştir. İlk kreşi evlerine yakın olup kreşin yöneticileri çok ilgililermiş. Onlar kreşlerini başka bir semte taşıyınca küçük yaşta kreşe servisle gidip gelmesin diye evlerinin yakınında başka bir kreşe başlamış. Orada, öğretmenler küçük yaş gruplarındaki öğrencilerin yanında daha dikkatsiz davrandıkları için olgu, bir süre sonra daha önce evde hiç yapmadığı davranışları yapmaya başlamış. Bu durumla ilgili olarak annesi kreşteki öğretmenlerle ve yöneticilerle konuşunca olguyu, olgudan 1 yaş büyük olan sınıfa geçirmeyi teklif etmişler. Daha sonra annesi bunu kabul etmeyip olguyu kreşten alıp bir tanıdıkları aracılığıyla bir vakfın kreşine vermiş. Oraya 1 sene devam eden olgu, 5 ve 6 yaşlarında babasının dairesinin kreşinde eğitim görmeye devam etmiş. Kreşte de genellikle arkadaşlarından çekinen, daha çok yalnız oynayan, arkadaşlarıyla birlikte oynadığında genellikle kendine verilen rolü oynamayı kabul eden, inatçı ve zaman zaman da geniş hayal gücünün etkisiyle hikayeleri sanki kendi başına gelmiş gibi anlatan bir çocukmuş. Olgu, evdeyken oyun oynarken de ya babasıyla birlikte lego ve inşa oyunları oynarmış ya da annesiyle birlikte öğretmencilik oynayıp öğretmen rolünü üstlenirmiş. Olgunun doğum öncesi, doğum süreci, bebeklik ve erken çocukluk dönemlerini yorumlayacak olursak; olgunun annesinin olguya olan hamileliği her ne kadar planlı bir gebelik olmasa da istenen bir gebelik olduğu için; olgunun annesinin, olgunun bugününe etki edecek olumsuz bir hamilelik süreci yaşantısının olmadığı söykenebilir. Olguya konulan ismin kararlaştırılma sürecinin yorumlanmasına gelince; bir bebeğe konulacak olan isme genel olarak anne – babanın birlikte karar vermesi gerekirken bu konuda babanın edilgen bir tutum sergilemesi olgunun babasının, annenin hamilelik sürecinde eşine karşı kopuk ve ilgisiz kaldığını düşündürmektedir. Ancak olgunun ismi S. Demirbaş ve Gençöz'ün 2020 yılında yayımladıkları "İsim Ne Söyler: Nitel Bir Araştırma" başlıklı çalışmaları baz alınarak yorumlanacak olursa; olguya, olgunun doğumundan önce ölen bir aile büyüğünün ismi veya yaşamakta olan bir aile büyüğünün ismi verilmediğinden olguya gerçekleştirmesi gereken bir misyon ya da yük yüklenmemiştir. Ayrıca olguya ağır isimler konulmadığı için, örneğin; Yılmaz, Korkmaz, Mutlu, vb., olgunun omuzlarına bir yük yüklenmemiştir. Buna ek olarak olguya dini bir anlam taşıyan bir isim de konulmadığından olguya siyasi ya da dini anlamda herhangi bir baskı yapılmadığı da düşünülmektedir [10]. Ancak olgunun annesinin zaman zaman olguya, olgunun ismi hakkında

söylediği sözlerin, olgunun da dile getirdiği gibi, olgunun, annesinin hayallerini tam olarak yerine getiremediğini düşünmesine sebebiyet vermiştir. Olgunun doğum sürecini yorumlamaya geldiğimizde ise olgu, doğmadan hemen önce dış dünyada yapılması gereken şeyi yani büyük tuvaletini anne karnında yaparak bir anlamda anne karnında yaşamını sürdürmeyi sabote etmiş ancak doğumu da vakum yardımı ile olduğu için bir anlamda da anne karnından çıkmayı istememiştir. Bu durum, kişiliğin genlerden gelen yanı olan mizaç kavramı ile açıklanacak olursa olgunun mizacının; konfor arayan tip olduğu söylenebilir ve bu tipler stres anında tepkisel ve inatçı olurken aynı zamanda da rahatlarının daha fazla bozulmasından kaçınmak için de edilgen bir tutum sergilerler. Özetle, olgunun genlerle birlikte gelen kişiliğinin pasif – agresif kişilik olduğu söylenebilir [11]. Olgunun doğumundan 3 ay sonra yapılan muayenede olguda kalça çıkığı olduğu fark edildiğinde annesinin üzüntüden sütü kesildiği için olgu anne memesini 3 ay emebilmiştir. Bu yüzden; Freud'un gelişim dönemlerine göre oral dönemdeyken oral dönemin haz kaynağı olan ağız bölgesi yeteri kadar doyurulmadığından olgunun oral dönemde saplanıp kaldığı düşünülmektedir [12]. Olgunun yalancı emziği hem bırakmak istememesi hem de annesine inat olarak yalancı emziğini lazımlığına atması yukarıda da değinildiği gibi olgunun pasif – agresif bir mizacının olduğunu göstermektedir. Olgunun, anne – babasının iş yerinde olduğu zaman gündüzleri pencerenin önünde anne – babasının isimlerini sayıklaması ve kendisiyle ilgilenilmediği veya istediği yapılmadığı zamanlarda tepkisel olarak altını ıslatması olgunun erken çocukluk döneminde ihmal edildiğini düşündürmektedir. Ayrıca olgu, görüşmeler esnasında her ne kadar katı bir tuvalet eğitimi almadığını dile getirmiş olsa da olgunun tepkisel olarak altını ıslatması; olgunun altını ıslattığı zaman karşısındaki kişinin kendisine kızacağını bildiğini düşündürmüştür ve bu yüzden de olgunun katı bir tuvalet eğitimi aldığını göstermektedir. Tuvalet eğitimi genellikle Freud'un gelişim dönemlerine göre anal dönemde verildiğinden tuvalet eğitiminin katı verilmesi anal dönemdeki haz kaynağının gereğinden fazla doyurulduğunu göstermektedir ve gereğinden fazla doyurulması da gereğinden az doyurulmasıyla aynı etkiyi yaptığı için olgunun anal döneme de saplandığını göstermektedir [12]. Ayrıca bu dönem; Freud'un yapısal modeline göre süperego'nun da geliştiği bir dönem olduğundan [13] olgunun katı bir süperegosunun olduğu da söylenebilir. Olgunun erken çocukluk döneminde tepkisel olarak altını ıslatması ve gece yatarken bilinçli olarak üzerini açıp babasının yanına gidip üzerini örtmesi için babasını uyandırması olgunun erken çocukluk döneminde hem ihmal edildiğini hem de manipülatif davranışlarının olduğunu göstermektedir. Son olarak olgunun okul öncesi dönemde 4 defa kreş değiştirmesi; olgunun, nesne sürekliliği kazanması için nesneyi tam olarak içselleştirecek zamanı bulamadığını

göstermektedir [14] ve olgunun okul öncesi dönemde bu kadar çok kreş değiştirmesi aynı zamanda olgunun arkadaşları tarafından dışlanarak akran zorbalığına uğradığını yani bir başka deyişle akranları tarafından duygusal olarak kötüye kullanıldığını göstermektedir.

Olgunun eğitim hayatına geldiğimizde ise; Eylül 1992'de 7 yaşındayken ilkokula başlayan olgu, babasının iş yerinin yakınında bir devlet okuluna gitmiştir. Daha önceden kreşe giden olgu, okula gitmeyle ilgili hiçbir kaygı ya da korku yaşamamıştır. Okulun ilk günü okula anne ve babasıyla gitmiş olup bayrak töreninin bitiminde anne ve babası iş yerlerine gitmiştir. Okulun ilk günü okul müdürü konuşmasını bitirdikten sonra "Bütün kız öğrenciler bu şekilde okula gelecek." diyerek olguyu örnek öğrenci olarak göstermiştir. Okula uyum konusunda zorluk çekmeyen olgunun gittiği sınıfın mevcudu çok kalabalık olduğundan olgu ev ödevlerini öğretmeni kontrol etmediği için yapmak istemezmiş. Öğretmeni, eskiden çok iyi bir öğretmen olduğu için onun sınıfının mevcudu diğer sınıflardan daha kalabalıkmış ancak olgu okula başlamasıyla paralel olarak olgunun öğretmeninin oğlu madde bağımlısı olduğu ortaya çıkınca olgunun öğretmeninin performansı düşmüş ve bu da bütün sınıfa yansımış. Sınıfta iki tane M olduğu için öğretmen veli toplantısında iki M'yi karıştırarak olgunun velisine derslerinin iyi olduğunu söylemiş. Olgu, ilk başlarda teneffüslerde okuldaki arkadaşlarıyla gezip oyunlar oynarken bir gün beden eğitimi dersinde beden eğitimi öğretmeni "Sen kilolusun, takla atarsan boynun kırılır." dediği için olgu, o günden sonra arkadaşlarıyla oynadığı oyunlarda yaşıtları gibi aktif oynayamayacağını düşünüp arkadaşlarının kendisiyle alay etmemesi için teneffüslerde gerekmedikçe yerinden kalkmayan birine dönüşmüş. Genel olarak sınıftaki arkadaşlarıyla arasında bir sorun olmayan olgunun bir tane çok yakın bir arkadaşı varmış. O da kendisinden 3 yaş büyük olup sınıf tekrarı yaptığı için aynı sınıfta okudukları bir kızmış. Arkadaşı uzun boylu olduğundan olgu, derslerde genellikle arkadaşıyla birlikte en arka sıralarda otururmuş. Olgunun ilkokul 1. ve 2. sınıfta dersleri çok iyi olmadığından 3. sınıfta sınıf mevcudu 8 kişi olan özel bir okula yazdırmış ailesi. Yeni yazdırıldığı okulun sahipleri de ilk gittiği kreşin sahipleriymiş. Orada çok iyi, idealist ve ilgili bir öğretmene denk gelmiş ve öğretmeni okul çıkışlarında olgu ile birebir ekstra ders yaparak olguyu 3 – 4 ay içinde sınıf arkadaşlarıyla aynı düzeye getirmiş. Yeni yazdırıldığı okulda sınıf mevcudunun az olması sebebiyle sınıf arkadaşları önceden birbirlerini tanıdıkları ve birbirlerine çok sargın oldukları için olgunun, yeni yazdırıldığı okulda kimseyle yakın arkadaşlığı olmamış. 3. ve 4. sınıfı burada okuyan olgu, okulun ortaokul kısmının olmaması sebebiyle 5. sınıfta farklı bir özel okula yazdırılmıştır babası tarafından. Yeni yazdırıldığı okulda da sınıf arkadaşlarının önceden birbirlerini tanıyor olması gerekçesiyle, çok fazla arkadaşı olmayan olgunun sınıfında kendisi

gibi okula o sene kaydolmuş bir kız arkadaşı varmış ve onunla çok samimi olmuş. Ortaokulda da aynı okulun ortaokuluna devam eden olgu, ortaokulun ilk senesinde hazırlık okuduğu için sınıfında bazı arkadaşları aynı kalmakla birlikte sınıfa yeni gelen arkadaşları da olmuştur. Özellikle sınıfa yeni gelen arkadaşlarıyla daha yakın ilişkisi olan olgunun çok yakın diye nitelendirilecek arkadaşı yokmuş. Olgu, genellikle teneffüslerde sırasında oturur ancak bir arkadaşı yanına gelirse ya da birlikte vakit geçirmeyi teklif ederse yerinden kalkarmış. Olgunun arkadaşlarıyla hiçbir kavgası olmamasına rağmen çekingen yapısından dolayı çok fazla akran zorbalığına maruz kalmış. Ortaokulda genel olarak ortalama bir öğrenci olan olgunun öğretmenleriyle ilişkisi çok iyi olup hala görüştüğü öğretmenleri de varmış. Lisede de aynı okulun lise kısmına devam eden olgunun çoğu sınıf arkadaşı aynı kalmakla birlikte sınıfına yeni gelen arkadaşları da olmuş. Genel olarak arkadaşlarıyla arası iyi olan olgunun teneffüslerdeki tutumu ve çekingen davranışları aynı kalmış. Ortaokulda dersine giren öğretmenlerinin çoğunluğu aynı olup birkaç tane yeni branş öğretmeni olmuş. Lisede ortalamanın üstünde bir öğrenci olan olgunun öğretmenleriyle ilişkisi çok iyi olup hala görüştüğü öğretmenleri de varmış. Olgu ortaokul 2. ve 3., ve lise 1. ve 2. sınıfta yarıyıl tatilinde okul gezilerine katılıp orada hem sınıfından arkadaşlarıyla hem de kendisinden 1 dönem üstte veya altta olan arkadaşlarıyla çok iyi zaman geçirirmiş. Ortaokulun 3. sınıfında gazetecilik kulübünde olan olgu lise 1. ve 2. sınıfta okulun fotoğrafçılık kulübünde yer almış ve açılan fotoğraf sergisinde de fotoğrafları çok beğenilmiş. Bunların yanı sıra olgu, lisedeyken öğretmen, psikolog ya da avukat olmak istekleri arasında gidip gelmekteymiş. Üniversite sınavına ilk kez 2004 Haziran'ında giren olgu, puanı düşük olduğu için puanından yüksek olan H bölümlerini üst sıralara koymuş, mühendis olan babasıyla ortak iş yapabileceğini düşünüp araya doğup büyüdüğü şehirde özel bir üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki bir bölümü yazmış sonrasındaki tercihlerine de Akdeniz Bölgesi'ndeki bir üniversitenin P Bölümü başta olmak üzere özel okulların P bölümlerini yazmış ve doğup büyüdüğü şehirde özel bir üniversitenin Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki bir bölümü kazanmış. Okulun ilk iki senesinde hazırlık okuyan olgu, son kura gelmesine rağmen hazırlık sınavını geçememiş ve okulda 1 yıl içinde yapılacak olan 3 tane hazırlık atlama sınavına dışarıdan girme hakkı ile okuldan atılmış. Sonrasında tekrar üniversite sınavına hazırlanan olgu, 2007 Eylül'de gene aynı üniversitenin P Bölümü'nü kazanmış. Daha sonra yapılan hazırlık atlama sınavında geçer not alarak bölüme başlamış. Sınıfında bir – iki tane yakın arkadaşı olan olgunun diğer arkadaşlarıyla arası genel olarak iyiymiş. Hazırlıktan beri tanıdığı bir tane çok yakın arkadaşı varmış ve genellikle zamanlarını birlikte geçirirlermiş. Akademik olarak orta düzeyde başarısı olan olgunun bölümündeki

öğretim elemanlarıyla da arası çok iyi olup özellikle bölüm başkanlarının ve bölümündeki diğer öğretim elemanlarının çok desteğini görmüş. Lisans eğitiminden sonra Marmara Bölgesi'nde bulunan İ şehrinde özel bir üniversitede lisans eğitimi aldığı anabilim dalının alt bir bilim dalında yüksek lisans eğitimine başlayan olgunun lisansüstü eğitimi akademik başarı ve arkadaşlık ilişkileri bakımından çok iyi geçmiş. Yüksek lisans eğitimini bitirdikten sonra gene aynı şehirde başka bir özel üniversitede lisans eğitimi aldığı anabilim dalının alt bir bilim dalında ve yüksek lisans eğitimine paralel bir eğitim içeriği olan doktora programına başlamış ve aldığı dersleri başarı ile vererek yeterlilik sınavına girmeye hak kazanmış. Ders dönemi bitip yeterlilik sınavına hazırlanma sürecinde aynı üniversitenin ve lisans eğitimi aldığı anabilim dalının başka bir bilim dalında ikinci bir yüksek lisans eğitimine başlamış ve buradaki eğitimini bitirmiş. Şu anda da doktora programında tez döneminde olan olgu aynı zamanda da ekstradan doktora düzeyinde ikinci yüksek lisansıyla aynı doğrultuda dersler alarak eğitimine devam etmektedir. Olgunun yüksek lisans ve doktora eğitimi akademik başarı ve arkadaşlık ilişkileri bakımından çok daha iyidir. Olgunun eğitim hayatıyla ilgili edinilen bilgiler doğrultusunda çıkarımlara gelindiğinde; olgunun, ilköğretimin ilk günü okul müdürü tarafından giyiminin örnek gösterilmesi; olgunun da ilerleyen seanslarda belirttiği gibi olguda "Örnek öğrenci olmalıyım." düşüncesinin yerleşmesine neden olmuş. Bu durum, Freud'un yapısal kuramı bağlamında ele alındığında olgunun tıpkı tuvalet eğitiminde olduğu gibi katı bir süperegonun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Olgunun ilköğretimde 3 defa okul değiştirmesi olgunun tıpkı okul öncesi dönemde 4 defa kreş değiştirmesi gibi tam olarak nesne sürekliliği geliştirememesine neden olan bir durumdur. Olgunun ilköğretimde beden eğitimi öğretmeninin "Sen kilolusun, takla atma, yoksa boynun kırılır." demesi ve bunun üzerine de olgunun "Ben arkadaşlarımın yaptığı hareketleri yapamadığımda rezil olurum." düşüncesi ile teneffüslerde bile yerinden kalkmaması nedeniyle ilköğretim, ortaöğretim ve lisede arkadaşları tarafından dışlanması, ilköğretimin ilk 2 yılında bir sınıf arkadaşı tarafından sistematik bir şekilde cinsel tacize uğraması, özellikle ortaöğretim ve lisede akran zorbalığına maruz kalması nedeniyle olgunun fiziksel, cinsel ve duygusal olarak tacize ve kötü muameleye uğradığı söylenebilir. Olgunun lisans ve lisansüstü eğitimi esnasında arkadaşlarıyla genel olarak arasının iyi olmasının ve daha önceki eğitim aşamalarında yaşadığı kötü muamelelere maruz kalmamasının nedeni; lisans ve lisansüstü eğitim mesleğe yönelik olduğundan aynı meslek mensuplarının öğrenmek ve gelişmek için birbirlerine karşı destekleyici bir tutum içerisinde olduğundan kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Olgu, ilk kez 2013 yılının Ekim ayında MEB'e bağlı bir devlet okulunda sözleşmeli öğretmen olarak işe başlamış olup orada 3 ay çalışmıştır. Aynı sınıfta öğretmenlik yaptığı kadrolu olan öğretmen arkadaşı alkolik olduğu için 8:30'da başlayan derse en erken 11:00'da gelirmiş ve veliler bu durumdan hiç memnun değilmiş. Olgu da velilerin yanında yer aldığı için kadrolu öğretmene bir şey yapamayan okul idaresiyle karşı karşıya gelmiş ve okul idaresi olgunun görevlendirmesini kaldırtarak işine son vermiş. Daha sonra yüksek lisanstan tanıdığı bir arkadaşıyla danışmanlık vermek için kendine şahıs şirketi açmıştır ancak arkadaşıyla ilişkisi bozulan olgu, doktora programına kabul edilince açtığı şirketini kapatıp kendini akademik olarak geliştirmeye yoğunlaştırmıştır. İkinci yüksek lisans programından tanıdığı öğretim elemanının İstanbul'da çalışmakta olduğu özel bir hastanede öğretim elemanını asiste etmek için staja başlayan olgunun performansı öğretim elemanının dikkatini çekmiş olup öğretim elemanı ve öğretim elemanının ortağı, olguya işletmelere danışmanlık hizmeti vermek için birlikte çalışmayı teklif etmiştir. Daha sonra aynı öğretim elemanı, İstanbul'da özel bir üniversitede koordinatörü olduğu yüksek lisans ve doktora programında olgunun yüksek lisans seviyesinde verebileceği dersleri olgunun üzerine açtırarak olguyu 1 yıl süre ile istihdam etmiştir. Ancak her iki taraf da süreci iyi yönetemediğinden olgu, danışmanlık yapmayı planladıkları şirketlerin kendileriyle anlaşmasını sağlayamayınca iş ilişkileri bozulmuştur. Şu anda da olgu, 2020 yılının Kasım ayından beri online olarak danışmanlık hizmeti veren bir kuruluş aracılığıyla online olarak danışmanlık vermektedir. Buna paralel olarak az katılımcıdan oluşan bir gruba da online olarak eğitim vermektedir. Olgunun çalışma hayatını genel olarak yorumlayacak olursak; olgunun dönemsel olarak iş yaptığı ve uzun süreli iş ilişkilerini sürdürmekte zorlandığı söylenebilir. Bu da yukarıda değinildiği gibi olgunun nesne sürekliliğinin tam olarak gelişmediğini doğrulamaktadır.

Olgunun cinsel gelişim öyküsü, yakın duygusal ilişkileri ve cinsel yaşamına baktığımızda; olgu ilk defa 11 yaşında (1997) adet görmüştür. Daha önceden annesi tarafından bildiği için iç çamaşırında kan lekesini görünce telaşlanmadan annesine söylemiş annesi de temiz iç çamaşırına nasıl ped takılacağını göstermiştir. Annesi eşitlikçi olduğundan annesi erkeklere sünnet düğünü yapılmasından esinlenerek kızı için en azından bir pasta alarak kutlamak istemiş. Olgu o zaman kendini biraz utanmış hissetmiş. Diğer kadınsı özelliklerinin ortaya çıkmasında ne hissettiğini hatırlamayan olgu ortaokul 1. sınıfta (1999) okulun organizasyonu ile İçanadolu Bölgesi'nde K'ye gittiklerinde otel odasında üzerini değiştirirken oda arkadaşının ve odaya beraberinde getirdiği başka bir kız arkadaşının odaya girdiklerinde kendisini sütyenli görmelerinden dolayı utandığını hissetmiş. Ayrıca gene aynı tatilde anne – babasına hediye

almak için girdikleri seramikten ürünler yapıp onların satışını yapan bir mağazada satıştan sorumlu bir erkeğin kendisine ürün hakkında bilgi verme bahanesiyle yanına yaklaşıp konuşurken hafifçe göğüsüne ellediğini farketmiştir. Ancak o zaman bu durumun fiziksel taciz olduğunu bilmeyen olgu daha sonra bu durumun fiziksel taciz olduğunu anladığında hem utanmış hem de öfke hissetmiştir. Olgunun yakın duygusal ilişkilerine geldiğimizde de ilk defa 11 yaşında kendisinden 6 yaş büyük olan yazlık komşularının oğluna platonik aşık olmuştur ve o dönemde kadınsı özelliklerinin onun tarafından beğenilmesini arzu ettiğini dile getirmektedir. Olgunun bu platonik aşkı dönem dönem alevlenerek sürmüş ve 18 yaşında sona ermiştir. Daha sonra olgu ehliyet almak için sürücü kursuna gittiği dönemde oradaki direksiyon eğiticisine aşık olmuştur. İlk başta karşılıklı olan aşkları zamanla direksiyon eğiticisinin olguyu maddi olarak sömürmesiyle devam etmiş. Daha sonra da olgunun ailesi bu durumu öğrendikten ve direksiyon eğiticisinin de evli ve iki çocuklu olduğu ortaya çıktıktan sonra yaklaşık 2 sene aşk platonik olarak devam etmiştir. Daha sonra olgu tekrardan üniversite sınavına hazırlanmak için dershaneye gittiğinde oradaki coğrafya öğretmenine aşık olmuş, ilk başta karşılıklı gibi görünen bu ilişki birkaç ay sonra dershanenin yönetimi tarafından fark edilmiş ve coğrafya öğretmeninin ikinci dönemin ortasında annesinin hastalığı yüzünden İzmir'e gitmesiyle birlikte son bulmuştur. Ancak olgu, platonik olarak 6 sene aşk beslemeye devam etmiştir ve bu platonik aşk dönem dönem alevlenmiştir. Daha sonra olgu yüksek lisans eğitimi için İstanbul'a geldiğinde geldikten 7 ay sonra A. D. eğitimi almak için gittiği bir üniversitenin bahçesinde tanıştığı biriyle birlikte olmaya başlamış ve birlikte olmaya başladıktan itibaren o kişi tarafından duygusal istismar yolu ile dolandırılmıştır. Olgunun ailesi bu durumu anladıktan sonra olgu bir daha o kişiyle görüşmemiştir. Daha sonra bundan yaklaşık 8 ay sonra internetten biri ile tanışmış olup 3 hafta kadar karşılıklı olan ilişki olgunun tanışmış oldukları internet sitesinde üyeliğinin devam etmesi gerekçesiyle karşılıklı ilişki son bulmuş olup dönem dönem alevlenmeler ile olgunun platonik olarak yaşadığı aşk 5 yıl sürmüştür. Daha sonra olgu en son birlikte iş yaptığı öğretim elemanının ortağı olan kişiye aşık olmuş, aşık olduğunu fark ettikten 5 ay sonra aşık olduğu kişinin doğum gününde aşık olduğu kişiye bir adım atmış ancak karşılık görememiştir. Daha sonra 2 ay sonra tekrardan bir adım atmış ancak bozulan iş arkadaşlığının etkisiyle de aralarında tartışma çıkmış ve o tarihten itibaren hiç görüşmemişlerdir. Ancak olgu platonik olarak hala o kişiye ilgi beslemektedir. Olgunun yaşadığı ilişkiler platonik olduğundan olgunun bugüne kadar hiçbir partnerle cinsel ilişkisi olmamıştır. Ancak olgu, bu durumu sorun etmemektedir. Olgunun cinsel gelişimini ve yakın duygusal ilişkilerini yorumlamaya geldiğimde; olgunun kilolu olmasının da etkisiyle ergenliğe yaşıtlarından 1 – 2 yıl önce girdiği söylenebilir. Ancak bu

durumdan rahatsızlık duymayan olgu, ikincil kadınsı özelliklerinin ortaya çıkmasıyla birlikte bir okul gezisinde yaşamış olduğu fiziksel tacizden dolayı daha sonraki yaşlarda utanç ve öfke hissetmiştir. Özetle olgunun ikincil kadınsı özelliklerinin ortaya çıkmasıyla birlikte fiziksel olarak kötüye kullanıldığı söylenebilir. Olgunun yakın duygusal ilişkilerini yorumlamaya geldiğimizde de olgu, ergenliğe girmesiyle paralel olarak ilk defa bir erkeğe karşı duygusal yakınlık hissetmiştir. Bu erkeğin kendisinden 6 yaş büyük olması ve tanıdık olması; olgunun yakın duygusal ilişkide kendisini koruyup kollayacak bir kişi arayışında olduğu ve kendisinin de koruyup kollanmaya ihtiyacının olduğu söylenebilir. Olgu, her ne kadar hissettiği duygusal yakınlığın platonik bir şey olduğunu bilse de bu durumdan şikayetçi olmaması ve hayal dünyasında bu kişiyle karşılıklı bir ilişki yaşadığının ve çok mutlu olduğunun düşlemini yaşaması olgunun iç dünyasında erotomanik hezeyan yaşadığını göstermektedir [15]. Olgu, hayal dünyasındaki bu düşlemi 6 sene boyunca yaşamış ve daha sonra üniversiteye başlamadan hemen önce gittiği sürücü kursunda kendisiyle fazla ilgilenen direksiyon öğretmenine duygusal olarak yakınlık hissetmiştir. Direksiyon öğretmeninin de kendisinden yaşça büyük olması; olgunun yakın duygusal ilişkide kendisini koruyup kollayacak biri arayışında olduğunu göstermektedir. Ancak direksiyon öğretmeni, olgunun kendisine olan hislerini fark edince olgudan çeşitli sebeplerle para istemiş ve olgu da vermiştir. Hatta bu dönemde olgu, kendisine hediye edilen altın takıları satmış daha sonra da kendisinin birikimi kalmayınca annesinin altın takılarını satmıştır. Bu yüzden olgunun bu ilişkide kendisini de koruyup kollayan, yardım eden olarak konumlandırdığı söylenebilir. Olgu, daha sonra bu ilişkide maddi olarak kötüye kullanıldığını anlasa da hayal dünyasında bu kişiyle birlikte çok mutlu olduğunun düşlemini yaşaması olgunun iç dünyasında erotomanik hezeyan yaşadığını göstermektedir [8]. Olgu, hayal dünyasındaki bu düşlemi 2 sene boyunca yaşamış daha sonra ilk yakın duygusal ilişkisine benzer bir döngüyü yeniden üniversite sınavına hazırlanmak için gittiği kursta tanıştığı Coğrafya öğretmenine karşı duygusal olarak yakınlık hissederek yaşamıştır ve olgunun hayal dünyasındaki bu düşlemi de 6 sene boyunca sürmüştür. Daha sonra olgu yüksek lisans eğitimi için geldiği şehirde A. D. eğitimi almak için gittiği bir üniversitenin bahçesinde tanıştığı ve kendisini polis olarak tanıtan biriyle ikinci yakın duygusal ilişkisine benzer bir döngünün içine sürüklenmiştir ve olgunun hayal dünyasındaki bu düşlemi 1,5 sene boyunca sürmüştür. Daha sonra olgu, internet üzerinden kendisini insan kaynakları sorumlusu olarak tanıtan biri ile tanıtan birine duygusal yakınlık hissetmiş, ilk yakın duygusal ilişkisine benzer bir döngünün içine sürüklenmiştir ve olgunun hayal dünyasındaki bu düşlemi 5 sene boyunca sürmüştür. Son olarak olgu, yanında staj yaptığı öğretmeninin ortağına duygusal yakınlık hissetmiş, ilk yakın

duygusal ilişkisine benzer bir döngünün içine sürüklenmiştir ve olgunun hayal dünyasındaki bu düşlemi de 2019 yılından beri sürmektedir. Olgunun yakın duygusal ilişkilerinde nesne ilişkisi bakımından benzer nesnelere yani kendini koruyup kollayacak kişilere yönelmesi olgunun kısmi olsa da nesne bütünlüğünün korunmuş olduğunu düşündürmektedir. Ancak olgunun yakın duygusal ilişkilerinde kendisini konumlandırması değişiklik göstermektedir ve bu da olgunun kimlik bütünlüğünün olmadığını düşündürmektedir.

Olgu, aile için ilişkilerini tariflerken; annesiyle olan ilişkisini "Annemle birlikteyken genellikle günlük yaşamımı anlatmayı, annemle kafelere gidip oturmayı ve bir şeyler yemeyi, annemin arkadaşlarına misafirliğe gitmeyi ve annem el işi yaparken ben de elimden geldiğince el işi yapmayı severim." diyerek tariflerken babasıyla olan ilişkisini ise "Babamla birlikteyken yürüyüş yapmayı, sohbet etmeyi, sinemaya gitmeyi kendimi özgür hissedebileceğim yerlere gidip kendimi özgür hissedebileceğim aktiviteler yapmayı severim." diyerek tarif etmektedir. Anne ve babasının kişilik özelliklerini tariflerken de annesini "Annem kolayca regrese (herhangi bir şeye üzüldüğünde veya kızdığında hemen ağlama) olmasına rağmen genellikle mantıklı ve analitik düşünebilen, özellikle dışarıdaki insanlara karşı neşeli ve güçlü görünen, akıllı, her zaman pratik çözümler bulan ve sevgisini çok fazla belli edemeyen biridir." olarak tariflerken babasını da "Babam anneme göre daha duygusal ve sakin olmasına rağmen gerektiğinde ve ihtiyacım olduğunda arkamda durabilecek yapıda, güçlü, sağlığına ve kişisel bakımına özen gösteren, nerede ne yapacağını bilen, her zaman seviyeli ilişkiler kuran, titiz ve mükemmeliyetçi ve her zaman en hassas noktası "ben" olan ve bana her zaman sevgisini içtenlikle gösteren biridir." diyerek tarif etmektedir.

Olgunun arkadaşlık ilişkilerine geldiğimizde ise sabit olarak 2 tane yakın arkadaşının olduğunu ancak bulunduğu çevreye göre zaman zaman 3. bir yakın arkadaş edindiğini söylemektedir. İkisiyle üyesi olduğu bir sivil toplum kuruluşunun gençlik komisyonu toplantı ve etkinlikleri aracılığı ile tanışmış. Onları ılımlı, anlamsız hırsları olmayan, affedici, sıcak kanlı, girdikleri ortamda oturmasını – kalkmasını bilen, yeri gelince eğlenceli olabilen, yardımsever kişiler olarak tanımlamaktadır. Ancak kadın olanını diğerine göre daha saf ve erkekler yüzünden zaman zaman başına dert açabilen biri olarak tanımlamaktadır. Onlarla birlikteyken genellikle eski günleri yad ettiklerini, güncel sorunlarını paylaştıklarını ve onların kendilerini geliştirmeleri için onlara destek olduğunu söylemektedir. Bulunduğu çevreye göre zaman zaman 3. bir yakın arkadaş edindiğinde de genellikle onların kendisini kullandığını ve kendisiyle işleri bittiğinde bir daha görüşmediklerini ifade etmektedir.

Olgunun meslek seçimine gelince de öğretmen olmak isteyen olgu öğretmen lisesine gitmek için gerekli koşulu sağlayamadığından P olmuş. Bu alanda da ilerlemesini arkadaşlık ilişkilerine benzetmektedir. Bu bölüm, tartışma kısmında daha detaylı olarak anlatılacaktır.

Olgunun rüyalarına, fantezilerine gelince; olgunun tekrarlı olarak gördüğü bir rüya olmamakla birlikte kimi zaman arası eskiden iyi olup sonradan kötü olan kişilerle rüyasında ya tartıştığını ya da barıştığını gördüğünü belirtmektedir. Fantezilerinde ise kendini mutlu, sağlıklı, huzurlu bir yakın duygusal ilişkisi olan sosyal ve mesleki hayatında başarılı olan biri olarak hayal etmektedir.

Olgunun kişilik özelliklerini DSM – IV uyumlu SCID – II Kişilik Bozuklukları Tanı Ölçütleri bağlamında sorgulandığında [15] sorguladığımızda ise oral karakter özelliklerinden geçmişte gece korkuları olan, stresli olduğu zamanlarda mide ve barsak şikayetleri olan, insanlara sık sık maddi olarak küçük ama manevi olarak büyük hediyeler alan, önemli konularda karar alırken başkalarına danışma ihtiyacı hisseden, herhangi bir konuda başkasıyla aynı düşüncede olmadığında düşüncesini kendisine saklayan, diğer insanlar tarafından kabul görmek için fedakarlıklar yapan, yalnız ve kimsesiz kalacağı ile ilgili yoğun kaygıları olan ve yakın ilişkilerinden yoksun kaldığı zaman kendisini kötü hisseden biridir. Anal karakter özelliklerine geldiğimizde ise bir işe başlamadan onu planlayan, mükemmeliyetçi, işkolik, etik kurallara uyan ve uymayan kişileri de zaman zaman uyaran, iş konusunda başkalarına güveni olmayan, inatçı, ayrıntı vererek konuşan, düzenli ve özellikle öfkesini kontrol etmekte zorlanan biridir. Paranoid kişilik özelliklerinden hiçbirini taşımamakla birlikte şizotipal özelliklerden kendi aralarında konuşan insanların zaman kendisi hakkında konuştuklarından şüphe eden, 2 – 3 tane yakın arkadaşı olan ve tanımadığı insanların olduğu ortamlarda gerilen biridir. Şizoid özellikler bakımından da 2 – 3 tane yakın arkadaşı olan ve eleştiriye tahammülsüz biridir. Histrionik özellikler bakımından üzüldüğünde çabuk ağlayan, iki tatlı söze kandığı için öfkesi çabuk geçen, bazen kendini olduğundan iyi göstermek için iyilik halini ve mutluluğunu abartan, başkalarının fikirlerinden çabuk etkilenen ve mevcut ilişkisinde keşke daha yakın olsaydık diye düşünen bir kişidir. Narsistik özellikler bakımından da kendisini güçlü gösterecek yönlerine ağırlık vererek başından geçenleri anlatmayı seven, hayatının her anlamda yolunda gittiği hayalini kuran, insanların beğenisini ve taktirini önemseyen, mütevazi olmasına rağmen zaman zaman daha iyi olduğu konularda çaktırmadan ve laf sokarak insanlara hava atan, küçük düşmekten korkan, kendisini benlik değeri bakımından eksik hisseden ve eleştiriye tahammülü olmayan biridir. Borderline kişilik özellikleri bakımından bakıldığında da nasıl bir insan olduğuyla ilgili değişken fikirleri olan, yakın duygusal ilişkilerinde kontrolsüzce para

harcayabilen, stresli zamanlarda tıkanırcasına yiyen, birçok defa ilaç içerek intihar girişiminde bulunan, duyguları çabuk değişen, özellikle son zamanlarda göğsünün ortasında boşluk duygusu hisseden, öfkelendiği zaman öfkesini kontrol edemeyen, sevdiği kişinin kendisini terk etmemesi için aşırı çaba gösteren ve belli bir programı olduğunda kendini rahat hissedebilen biridir. Son olarak antisosyal kişilik özellikleri bakımından insanlara kendini veya yaptığı işleri olduğundan iyi göstermek için yalan söyleyen, dönem dönem dürtüsel davranışları olan, davranışlarından dolayı yoğun bir pişmanlık duygusu yaşadığında bu pişmanlık duygusunu hafifletmek için karşı tarafı da suçlu çıkaracak şeyler bulan, ergenlik döneminde sadece annesinin cüzdanından para çalma huyu olan ve 2 defa evden kaçmış biridir.

Tedaviden beklentileri ise özellikle bir an önce depresif ruh halinden kurtulup, bitirmesi gereken işleri bitirip sonrasında da hayatını maddi ve sosyal açıdan düzene sokmaktır.

3. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde sırasıyla danışanın Borderline düzeyde mi yoksa Nevrotik düzeyde mi olduğu kimlik bütünlüğü, kendilik tasarımı ve nesne tasarımı bağlamında belirlenecektir. Daha sonra danışan eğer Borderline düzeyde ise danışanda hangi kişilik bozukluğu olduğu belirlenecek eğer nevrotik düzeyde ise de hangi karakter örüntüsüne sahip olduğu danışanın baskın nesne ilişkileri görünen ve saklamak istediği nesne ilişkileri bağlamında ele alınacaktır. Daha sonra da danışanın yaşamış olduğu güçlüklerin genetik ve psikososyal nedenlerine değinilecektir ve kısaca psikoterapi sürecine değinilecektir.

Danışan duygusal olmasına rağmen dışarıya karşı güçlü durabilme özelliğini, çok samimi olmadığı insanlara sevgisini gösterememe özelliğini annesinden aldığını; duygusallığını, sakin mizacını, yerine ve ortamına göre davranma özelliğini ve mükemmeliyetçiliğini babasından aldığını ifade etmektedir. Özetle hem annesiyle hem de babasıyla özdeşleştiği yönler olduğu için bütünlüklü bir karakter çizdiğinden bahsedilemez.

Olgunun kendilik tasarımına gelince kendisinin olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında olan biridir. Ancak stabil olduğu ve güzel çalışmalar ortaya koyabildiği ve yakın ilişki kurabildiği arkadaşlarıyla arası iyi olduğu zamanlarda olumlu özelliklerini sayma eğiliminde olurken özellikle yakın ilişki kurabildiği arkadaşlarıyla arası açıldığında kendisini öldürmeyi isteyecek kadar kendisinden nefret etme eğilimi vardır. Kendisiyle ilgili fikirleri dönemsel olarak değiştiğinden kararlı ve tutarlı bir kendilik tasarımı yoktur. Nesne tasarımına gelecek olursak; özellikle annesine “Sen çok iyi bir annesin, seni çok seviyorum.” gibi ifadeler kullanırken herhangi bir isteği olmadığında ve engellendiğini hissettiğinde “Senden nefret ediyorum, git

başımdan." dediği olabiliyor. Yakın ilişki kurabildiği arkadaşlarıyla da arası iyi olduğunda olumlu özelliklerine odaklanma eğilimi var ancak arası açıldığında biriktirip kusarcasına olumsuz özelliklerini ortaya dökme eğilimi var. Dolayısıyla nesne tasarımının da bütünlüklü, kararlı ve tutarlı olduğu söylenemez. Kimlik bütünlüğü açısından bakıldığında ise kimlik bütünlüğünün olmadığı söylenebilir ve kolaylıkla Borderline kişilik özellikleri sergilediği çıkarımı yapılabilir. Tüm bunlardan hareketle de bölme, ilkel idealleştirme, inkar ve değersizleştirme savunma mekanizmalarını [16] kullandığı söylenebilir.

Herhangi bir gelişim döneminde karşılanmayan veya aşırı karşılanan ihtiyaçlarının doyum biçimine saplanmasına gelince; anne memesini 3 ay emdiğinden dolayı genel olarak yakın hissettiklerine karşı gevezelik yapan, öperek sevgisini göstermeyi ve öpülerek sevilmeyi seven ve özellikle stres altındayken çok fazla yeme eğilimi olan aşırı ağızcılık sendromu geliştirmiş biridir. Sevilmeyi ve korunmayı istenen, başkalarınca onaylanmayı bekleyen, hiçbir zaman son kararı verme sorumluluğu almayan bir kişidir. Bu açılardan bakıldığında da bağımlı karakter özelliği sergilediği söylenebilir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda oral döneme fiksasyon geliştirdiği söylenebilir. Buna ek olarak özgüveni düşük olduğundan herhangi bir iş aldığında o işin kusursuz olduğundan emin olana kadar o işi göndermeyip son ana kadar bekletebilmektedir. Bu davranışı da tutma huyu olduğunu düşündürüyor ve anal döneme fiksasyon geliştirdiğini düşündürüyor. Ayrıca annesi 2015 yılında Meme CA geçirmeden önce annesini zaman zaman kendisine rakip olarak gördüğü ve annesiyle zaman zaman çatıştığı olduğunu belirtmiştir. Ancak babasıyla her zaman daha sevgi dolu bir ilişkisi olmuştur. Bununla birlikte bağlandığı kişileri kolay kolay kimseyle paylaşamayan bir yapıya da sahip olduğunu söylemiştir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda da ödipal döneme fiksasyon geliştirdiği söylenebilir. Son olarak duygusal bir insan olmasına rağmen özellikle çok samimi olmadığı kişilerin yanında duygularını belli etmemeye çalıştığından, cinsellikle ilgili konuşmaktan hoşlanmadığından, "evlenmeden önce cinsellik yaşanırsa bazı şeyler evlilikten önce tüketilmiş olur." ve "cinsellikle ilgili olarak konuşulmaz, zamanı geldiğinde yaşanır." şeklindeki düşüncelerinden dolayı da gizil döneme fiksasyon geliştirdiği düşünülebilir.

Süperegosunun tutarlı ya da tutarsız olduğuna gelince de baskıcı bir süperegosu vardır. Özellikle "Bu hiç etik değil." gibi söylemleri sıklıkla duyulabilir. Bu durum obsesif bir örgütlenmeye sahip olduğu algısını da yaratabilir. Ancak kendi sınırlarının ihlal edilmesine tahammül edemezken başkalarının sınırlarını zaman zaman kolaylıkla ihlal edebildiği için süperegosunun oldukça tutarsız olduğu söylenebilir. Ayrıca ilaç kullandığı (Glifor, Seroquel, Lamictal) için annesi oruç tutmasını istemediği halde oruç tutmak için annesiyle tartışırken şu

anda inanarak ettiği duaların Allah tarafından kabul edilmediğini düşündüğünden "Allah yok" diyecek kadar dine inanmamaya başlamıştır. Bu da değerlerinin dönemsel olarak değiştiğini göstermektedir ve süperegosunun tutarsız olduğunu yansıtmaktadır.

Kimlik bütünlüğü, savunma mekanizmaları, kendilik tasarımı, nesne ilişkileri, fiksasonları ve süperegosu bakımından değerlendirilen danışanın Borderline düzeyde seyrettiği söylenebilir. Borderline düzeyde seyreden danışanın bağımlı özellikleri, özellikle yakın duygusal ilişkilerindeki güçlükleri ve yapışkan tutumları, zaman zaman yalan söylemesi, intihar girişimleri, evden kaçmaları, duygularının değişken olması, öfkesini kontrol etmekte güçlük çekmesi, engellendiğinde öfkesine hakim olamaması, eleştiriye tahammülsüz olması, bazı alanlarda dürtüsel davranışlarda bulunması Borderline Kişilik Bozukluğu olduğunu düşündürmektedir.

Özgüveni düşük olduğundan bir arkadaşlık ilişkisinde ilk adımı atan genellikle olgu olmamaktadır. Ancak birisiyle de arkadaş olduğu zaman o kişiye çok bağlandığını ve o kişiyi kaybetmemek için sürekli o kişinin istediklerini yerine getirdiğini ve o kişiye asla hayır diyemediğini söylemektedir. Bu yüzden genellikle kendisinden bir çıkarı olan kişilerle arkadaşlık kurduğu söylenebilir. Arkadaş olduğu kişiyi kaybetmemek için sürekli o kişinin isteklerini yerine getirirken imkanları tükendiğinde o kişiye imkanlarının tükendiğini artık kendisi için bir şey yapamayacağını söyleyemediğinden ufak tefek yalanlar söyleyebilmektedir. Arkadaş olduğu kişi zamanla söylediği ufak tefek yalanları anladığı zaman ondan uzaklaştığında ilk başta o kişiye "Bak ben aptal değilim. Sen de … yaptın. Ben de …ları görmezden geldim." tarzında şeyler söyleyerek arkadaşının geri adım atmasını sağlamaya çalıştığını belirten olgu eğer arkadaşı geri adım atmazsa kendimi affettirmek için karşı tarafı bıktıracak derecede yapışkan bir tavır sergilediğini dile getirmektedir. Arkadaşından gene olumlu bir geri dönüş alamazsa da kendine zarar verici eylemlerde bulunduğunu belirtmektedir. Tüm bu süreç göz önünde bulundurulduğunda öncelikle en büyük korkusunun hem düşünsel olarak hem de gerçek anlamda terk edilmek olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu yüzden de kendisine kendini bağımlı hissedecek kişilerle arkadaşlık kurduğu söylenebilir. En büyük korkusu terk edilmek olduğundan hem sürekli veren taraf olup hem de arkadaşlığı bitirecek şekilde ufak tefek yalanlar söylediğinden pasif agresifçe bir tutum sergilediği söylenebilir. Ayrıca arkadaşlığı bitme noktasına geldiğinde de arkadaşının geri adım atmasını sağlayacak şeyler yapması da manipülatif davranışlar sergilediğini göstermektedir. Son olarak bu döngüsel süreçten anlaşılacağı gibi ilişkilerinin genelde dönemsel olduğu da söylenebilir. Bu da nesne sürekliliğinin olmadığına işaret niteliğindedir. Tüm bunları göz önüne aldığımızda nesne

ilişkilerinde kendini verici algılarken ilişkide bulunduğu kişileri de yani nesneyi kendisine minnet duyan olarak algılamaktadır. Böyle bir ilişkide de kendisini işe yarayan, üretken biri olarak hissetmektedir. Baskın yani gizlediği nesne ilişkisinde de korunan, kollanan, terk edilmeyen, iltifat almak isteyen biri olduğu söylenebilir. Tüm bunlardan anlaşılacağı gibi olgunun Borderline kişilik örgütlenmesine sahip olduğu söylenebilir.

Yakın duygusal ilişkilerine bakıldığında genellikle ya kendisini bir baba gibi sevip kollayacak, ruhsal yönden güçlü görünen, her daim desteğini üzerinde hissedebileceği, kendisinin aşırı duygusallığını dengeleyebilecek ve kendisinin kriz anlarında karşısında tatlı – sert durabilecek ve kendisini anlamaya çalışacak kişilerden etkilendiğini belirtmektedir. Bazen de özellikle duygusal zayıflığı kullanılarak maddi yönden sömürüldüğü ilişkilerin içinde bulmaktadır kendini. Ancak arkadaşlık ilişkilerinde yaşadığı sürecin aynısını yakın duygusal ilişkilerinde de yaşamaktadır. İlk saydığı özellikteki kişilerle ikinci saydığı özellikteki kişiler birbiriyle tutarsızken yakın duygusal ilişkilerinde de arkadaşlık ilişkilerinde yaşadığı döngü tekrar ettiğinden Borderline kişilik örgütlenmesine sahip olduğu gözlemlenebilir.

Benzer bir şekilde meslek seçiminde de arkadaşlık ilişkilerinde olduğu gibi genellikle kendisine herhangi bir açıdan ihtiyacı olan ve kendisinin bir şeyler verebileceği bir ilişki örüntüsünü tercih ettiğinden oldum olası öğretmen olmak istemiştir. Ancak ortaokulda çok sessiz, sadece soru sorulursa cevap veren, teneffüslerde bile yerinden kalkmayan ve arkadaş ortamında pasif kalan bir öğrenci olduğundan annesi veli toplantısına gidip sınıf öğretmenine üniversite sınavında ek puan almak için olgunun öğretmen lisesine gitmek istediğini söyleyince sınıf öğretmeni bu konuda kendilerinden görüş isteneceğini ve öğretmen lisesine gitmesine ilişkin olumlu görüş vermeyeceğini belirtmiş. Daha sonra da düz lise ve üniversiteye giriş sınavında almış olduğu puan öğretmen olduğunda kurabileceği ilişki örüntüsüne benzer bir alan olan P alanına yönlendirmiştir olguyu. P alanında da KP'de BDT psiko – eğitim olduğu için BDT uygulamalarını ilk başta daha yakın bulmuştur kendine. Ancak görünen ilişkilerinde hep veren bir kişi olmasına rağmen gizliden gizliye alma ihtiyacı duyan bir kişi olduğu için sonradan sonraya öğrenme süreci bakımından hiç bitmeyecek ve bu yüzden de sürekli olarak süpervizyon desteği arayışında olacağı ve almaya olan ihtiyacını bu şekilde giderebileceği bir alan olan DP yönelimi daha çok ilgisini çekmeye başlamıştır. Tüm bunlara ek olarak üniversiteye başladığında lisans seviyesinde gördüğü Araştırma Yöntemleri ve İstatistik derslerine giren aynı zamanda da Bölüm Başkanları olan öğretim elemanıyla da kendisini özdeşleştirdiğinden öğretmenlik mesleğindeki gibi ilişki örüntüsü kurabileceği akademisyen olma isteği de en büyük hayali olmuştur.

Özetle olgu, nesne ilişkilerinde kendini verici algılarken ilişkide bulunduğu kişileri de yani nesneyi kendisine minnet duyan olarak algılamaktadır. Böyle bir ilişkide de kendisini işe yarayan, üretken biri olarak hissetmektedir. Baskın yani gizlediği nesne ilişkisinde de korunan, kollanan, terk edilmeyen, iltifat almak isteyen biri olduğu söylenebilir.

Tüm bunların genetik ve psikososyal nedenlerine bakıldığında olgunun doğum öncesinde sanki dış dünyaya gelmiş gibi anne karnında dışkısını etmesine rağmen doğacağı esnada da anne karnından çıkmak istemeyerek vakum yardımıyla doğurtulduğundan olgunun pasif – agresif bir mizaçla dünyaya geldiği söylenebilir. Engellendiğinde kendisini kontrol edemeyecek kadar öfkelenmesi de kalça çıkığından dolayı engelli bir çocuk olmaması için atel takıldığından daha doğumunun 3 ayında hem hareket kabiliyeti engellenmiş hem de "engelli olmanın muhakkak düzeltilmesi gerektiği" şeması oluşmuştur zihninde. Anne sütünü 3 ay aldığından annesiyle güvenli ve doyurucu bir bağ kuramaması da sorunlarının nedenleri arasındadır. İlkokuldaki öğretmeninin eskisi kadar iyi bir öğretmen olmaması, kilolu olması ve beden eğitimi öğretmeninin tutumu, ilkokulun 1. ve 2. sınıfında uğradığı cinsel taciz, çekingen kişilik yapısı nedeniyle eğitim hayatında maruz kaldığı akran zorbalığı danışanın yaşadıklarının psikososyal geri planı olarak sayılabilir. Danışanın 11 yaşından beri psikiyatrik tedavilerde kullanılan ilaçlardan içmesi, danışanda inisülin direnci, tiroit tembelliği ve sınırda anemi olması ve danışanın psikiyatrik soy geçmişinde teyzesinin ve dayısının oğlunun psikiyatrik rahatsızlıklarının bulunması da danışanın yaşamakta olduğu sorunların biyolojik temelini oluşturmaktadır. Tüm bunlara ek olarak danışanın yakın duygusal ilişkilerinde maruz kaldığı psikolojik şiddet, dolandırılması ve maddi açıdan sömürülmesi, danışanın çok fazla arkadaşının ve çok fazla yakın arkadaşının olmaması, düzenli bir iş hayatının olmaması ve iş hayatının bir anda bozulması danışanın yaşadığı yaşadıklarını etkileyen diğer çevresel sebepler arasında sayılabilir.

Olgunun güncel psikoterapi sürecine geldiğimizde; olgu bana ilk olarak 2008 yılının Kasım ayında gelmiştir. Olgu, bana gelmeden önce ilk olarak 11 yaşında çocuk – ergen psikiyatristine başvurmuş. Olgunun kendi ifadesi ile; olgu o dönem yazlık komşularının kendisinden 6 yaş büyük olan oğluna duygusal olarak yakınlık hissetmiş, duygularını direkt olarak dile getirmese de davranışlarına yansıtarak belli etmiş ancak beklediği gibi bir karşılık da görmemiştir. Ancak o dönem olgunun psikiyatriste başvurma nedeni; evlerine hırsız girme ihtimaline karşı yoğun bir kaygı hissetmesi ve bunun sonucunda da tek başına uyumakta, uyusa bile uykusunu kesintisiz olarak sürdürmekte güçlük çekmesi ve annesiyle olan çatışmalarıdır. Gene olgunun kendi ifadesi ile; olguya o dönem 2 yıl kadar hem ilaç tedavisi hem de davranışçı terapi

uygulanmıştır. İlaç tedavisi olarak ilk başlarda Hidroksizin Dihidroklorür 2,5 ml ve Fluoksetin Hcl 20 mg olarak düzenlenmiş ve tedavinin bitmesine yakın da Buspiron Hidroklorür 5 mg ile devam etmiştir. Olgunun kendi ifadesi ile; olgunun daha sakin, daha sabırlı olabilmesi adına puzzle yapma, evde beslemeye uygun bir hayvan alıp onun bakımını üstlenme, spor yapma vb. davranışçı ödevler verilirken annesi ile ilişkisini düzenlemek için de aileye psiko-eğitim verilmiştir. Ancak o dönemde olgunun duygusal yakınlık hissetmesi, kimi zaman sırf ilgi çekmek için kimi zaman da sıkıştığı için yalan söylemesi ve yalnızca annesinin cüzdanından para çaldığı terapi esnasında konu edilmemiştir ve olgunun kendi ifadesi ile eksik bilgi ve yanlış teşhis ile psikoterapi ve ilaç tedavisi düzenlenmiştir. Daha sonra olgu üniversiteye hazırlık döneminde sınavlarda yoğun kaygı yaşadığı için çocuk – ergen psikiyatristine başvurmuş, ilk seans değerlendirme, ikinci seans kişilik testi yapma ve üçüncü seans da ilaç tedavisi düzenleme olmak üzere toplam 3 seans psikiyatrist ile görüşmüştür. O dönem ilaç tedavisi; sınavlardan önce yarım doz alacak şekilde Propranolol Hidroklorür 40 mg olarak düzenlenmiştir. Daha sonra olgu, üniversiteye yeni başladığı ve hazırlık sınıfı okuduğu dönemde, üniversiteye başlamadan hemen önceki yaz tatilinde gittiği sürücü kursundaki direksiyon öğretmeniyle yakın duygusal ilişkiye başlamasıyla paralel olarak derslerinde düşme yaşadığı için bu sefer yetişkin psikiyatristine başvurmuştur. O dönemde olguya yaklaşık 3,5 yıl hem ilaç tedavisi hem de psikoterapi uygulanmıştır. Olgunun ilaç tedavisi Fluoksetin Hcl 20 mg olarak düzenlenmiştir. Psikoterapi tedavisinde ise olgunun ifadesiyle; ilk başlarda yaşadığı güncel sorunlar ele alınmış olup olguya problem çözme, duygu düzenleme ve kişilerarası ilişkilerini düzenlemeye yönelik psikoterapi desteği verilmiş aynı zamanda tedavi programına zaman zaman olgunun anne ve babası dahil edilerek aileye de psikoeğitim verilmiştir. Bu tedavisinin yaklaşık son 1 yılında ise olgunun hazırlık sınıfında okuma süresinin dolması ve olguya hazırlık sınıfını geçmesi için dışarıdan sınava giriş hakkı tanınmasının ardından olgunun okuduğu bölümü de değiştirmek isteyip yeniden üniversite sınavına girmek için üniversiteye hazırlık kursuna kayıt olmasıyla ve olgunun, üniversiteye hazırlık kursunda da Coğrafya öğretmenine duygusal açıdan yakınlık hissetmesiyle birlikte olgunun psikoterapi periyodu sıklaştırılarak haftada 1 şeklinde düzenlenmiş, olgunun ifadesi ile bu süreçte psikiyatrist seans içinde daha pasif davranmaya başlamış, olgunun ailesine verilen psikoeğitim seyrekleştirilerek olgunun ailesinin tedavi programına dahil edilmemeye başlanmış ve psikiyatrist, seans içinde olgunun anlattıklarını olgudan biraz daha açmasını istemiştir. Zaman içinde olgunun yalan söyleyerek sürekli olarak kendisine kurmaca hayal dünyasını anlattığını fark eden psikiyatrist, olgunun ifadesi ile; olguya zaman zaman "Farkında mısınız bilmiyorum ama duygusal yakınlık

hissettiğiniz kişi ile ilgili ilişki sürecinizi anlatırken bile duygudan yoksun bir şekilde anlatıyorsunuz." diyerek olguya yüzleştirme yapmaya başlamış. Ayrıca olgunun anne ve babasını da terapi sürecine yeniden dahil etmek istemesine rağmen olgunun anne ve babasıyla, olgunun intihar girişimine ve bu girişimin hemen sonrasında hiç vakit kaybetmeksizin olgunun psikiyatri kliniğine yatışına kadar olgunun sürdüğü çeşitli bahaneler sonucunda olgunun anne ve babasıyla görüşme sağlayamamıştır. Olgu, psikiyatri kliniğinde 7,5 hafta kadar yatmış olup bu süre içinde olguya ilaç tedavisi, bireysel ve grup psikoterapisi ve iş ve uğraşı terapisi uygulanmıştır. Olguya ilaç tedavisi olarak Venlafaksin HCl 150 mg ve Ketiapin 300 mg olarak düzenlenmiştir. Bireysel terapi uygulamasında da ilk olarak olgudan ayrıntılı dinamik anamnez alınmış olup olgunun hem klinik ortamındaki hem de dışarıdaki kişilerarası ilişkilerini düzenleme üzerinde çalışılmıştır. Ayrıca iş ve uğraşı terapisinde de olguya keçe üzerine çizilmiş figürleri kesme, aynı figürlerden iki tanesini kenarlarından birbirine çırpma dikiş ile dikme ve açık bırakılan noktadan da içine boncuk elyaf konularak açık bırakılan noktayı da aynı şekilde dikerek ufak ve değişik şekillerde yastık yapmak ve boncukları ipe dizerek kolye yapmak öğretilmiştir. Olgu, hastaneden çıktıktan sonra 3 seans kadar hastanede grup terapisi yapan bir klinik psikoloğa gitmiş aynı zamanda da ilaç tedavisini düzenlemesi için de hastanede başka bir yetişkin psikiyatristine gitmiştir. Olgunun ifadesi ile gitmiş olduğu klinik psikolog olguya olay – düşünce – duygu – davranış formu doldurtmuş daha sonra da seans içerisinde çeşitli olgunun düşüncesini yeniden ele alıp çeşitli tekniklerle olgunun düşüncesini yapılandırmaya çalışmış, olgunun olaylar karşısında daha gerçekçi düşünmesine, daha az strese girmesine ve daha yapıcı bir şekilde davranmasına destek olmaya çalışmıştır. Olgunun ilaç tedavisi de bir süre klinikte düzenlendiği şekliyle devam etmiş, daha sonra dönem dönem Ketiapin tedavisinin yanına başka ilaçlar eklenerek devam etmiştir. Olgunun hastaneden çıktıktan sonra gittiği klinik psikolog hastaneden ayrılınca olgu, bana gelmeye başlamış ve ilaç tedavisini de aynı psikiyatrist ile devam ettirmiştir. Olgu, engellendiği zaman öfkelenip kendisine ve çevresine zarar verdiği için olguda dürtüsel davranışlar mevcut olup olgunun engellenme karşısında kişilerarası ilişkilerini yürütemediği, duygularını kontrol edemediği ve engellenme karşısında problem çözme yetkinliğine sahip olmadığı apaçık ortadaydı. Buna ek olarak olgunun yakın duygusal ilişkilerinde kendisinden büyük, ilgili dönemde hangi eylemi başarmaya ihtiyacı varsa o eylemi yapabilen ve kendisine bu açıdan destek olabilecek erkeklere karşı duygusal yakınlık hissettiği için duygusal ilişkilerinde kendisini sağlıklı bir yetişkin olarak değil çocuk olarak konumlandırdığı söylenebilir. Tüm bunları dikkate aldığımda olgunun duygularını kontrol etme, problem çözme, kişilerarası ilişkilerini düzenleme ve yakın duygusal ilişkilerinde sağlıklı

bir yetişkin olması için desteklenmeye ihtiyacı vardı. Bu açılardan olguya yaklaştığımda olguya süreç içerisinde destekleyici terapi uyguladığımı söylemek yanlış olmaz. Olgunun engellenme karşısındaki kendisine ve çevresine zarar verme davranışını engellemek adına ailesine psikoeğitim verdim. Ailesine psikoeğitim verirken anne – babasına "M hanım ile tartışmanız, onunla inatlaşmanız ve o size yalan söylediğinde onu yüzlemeniz hiçbir işe yaramaz, yalnızca aranızdaki ilişkiyi daha da bozar. O yüzden tartışmak, inatlaşmak ve o size yalan söylediğinde yüzlemek yerine ona "Şu anda bu konuyu seninle tartışmak istemiyoruz. Biraz sakinlediğinde ve konu ile ilgili daha sakin olarak düşündüğünde bu konuyu tekrar ele alabiliriz." demeniz hem onun daha sakin düşünebilmesi adına hem de sizin aranızdaki ilişkinin kalitesi adına daha doğru bir yaklaşım olur." diyerek işe başladım. Olgunun eğitim hayatındaki işlevselliği iyi olduğundan olguyu bu işlevselliğini hayatının diğer alanlarına da yansıtabilmesi adına cesaretlendirmeye çalıştım. Ayrıca olgunun kendisine olan güveninin gelmesi adına olgu, eğitim hayatındaki başarısına yeni bir başarı eklediğinde olguyu övdüm. Olgunun genel olarak anne ve baba tarafından yakın aile büyükleri ve kuzenleriyle, gençlik komisyonunda görev aldığı dernekteki arkadaşlarıyla özellikle de o grubun içinden biri kadın diğeri erkek olan iki arkadaşıyla ve üniversitenin hazırlık sınıfında tanıştığı kadın arkadaşıyla arası iyiydi. Bu yüzden olgu, kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşadığında hem ilişkisinin iyi olduğu kişilerin de olduğunu hatırlatıyor hem de ilişkisinin iyi olduğu kişilere olan davranışıyla kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşadığı kişilere olan davranışlarının farkını sorarak olgunun kişilerarası ilişkilerinde sorun yaşadığı kişilere de ilişkisini düzeltmek için nasıl yaklaşması gerektiği konusunda olguya tavsiyeler veriyordum. Olgunun bana karşı aktarımına gelince olgu, elbette ki benimle ilgili bir duyguya sahipti, bu duygu genel olarak güven boyutundaydı ve bu yüzden olgunun aktarımını yorumlama veya düzeltme gereği duymadım. Olgu, engellenme karşısında öfkelenip kendine ve çevresine zarar verme eğiliminde olup dürtüsel eylemlerde bulunduğundan olguyu tutmak ve kapsamak için olgu için ihtiyacı olduğu her anda ulaşılabilir olduğum mesajını vermeye çalıştım. Ayrıca olgu kendine dönük saldırganca davranışlarda bulunup akabinde psikiyatri kliniğine yattığında klinikte yattığı süre içinde bile olguya terapi vermeye devam ettim. Son olarak olguyu tutmak ve kapsamak için kendisine ve çevresine karşı saldırganca davrandığı dönemlerde olguyu kısıtlamak ve olguya sınır koyabilmek adına zaman zaman aile desteğine başvurdum. Bunu yaparken de olgunun sakinlediği dönemlerde de olguya koyduğum sınırları esnetmek adına olguyu kendi başına yapabileceği şeyleri kendi başına yapması için teşvik ettim. Olgunun egosunu güçlendirebilmek adına da olgu, mesleki olarak alana da yabancı olmadığından problem çözme, özellikle engellenme durumunda öfkesini

kontrol edemediğine ilişkin farkındalık kazandırma konusunda ve öfkesini kontrol edebilmesi adına dürtü kontrolü sağlama ve kişilerarası ilişkilerini düzenleme konularında özdeşim kurabileceği biri olmaya çalıştım. Olgu, bir kişi ile ilişkisi iyiyken onu aşırı yüceltme, aynı kişi ile ilişkisi bozulmaya başladığında da onu aşırı değersizleştirme şeklinde bölme savunma mekanizmasını kullanma ve engellenme karşısında da öfkelenerek eyleme vurma savunma mekanizmasını kullanıyordu. Olgunun kişilerarası ilişkilerini ele alırken olgunun bir kişinin artı ve eksilerini birlikte değerlendirebilmesi adına olguya yardımcı olmaya çalıştım ve bir anlamda olgunun bir kişi ile ilişkisi bozulmaya başladığında o bozulmayı bir mantığa oturtmasına destek oldum. Ayrıca engellenme karşısında öfkelendiğinde de bu öfkeyi dürtüsel davranarak belli etmek yerine daha işlevsel biçimde ifade edebilmesi için stratejiler üzerinde durarak olgunun entelektüel kapasitesinden de yararlanarak mizah savunma mekanizmasını kullanmasını sağladım. Olgunun, bir dönem kullandığı Risperidon 8 mg'lık ilacın yan etkilerinden biri olan parkinson semptomlarının görülmesi dışında herhangi bir bedensel yakınması olmadığından aleksitimiyi azaltmaya yönelik çalışma yapmadık. Ayrıca olgu, mesleki olarak alana da yabancı olmadığından duygularını tanıyordu ve yalnızca duygularını kontrol edemediği durumlar oluyordu. Bu yüzden de aleksitimiyi azaltmaya yönelik çalışma yapmadığımızı bir kez daha ifade edebilirim. Olgu hem entelektüel kapasitesinden dolayı hem de mesleki olarak alana yabancı olmamasından dolayı kendi düşünce – duygu – davranışları arasındaki bağlantının ve kişilerin bu süreçlerinin başka kişilerin düşünce – duygu – davranışları arasındaki bağlantıyı etkileyebileceğinin bilincindeydi. Ancak olgu, hastalığının alevlendiği dönemlerde duygusal yakınlık hissettiği kişilerin kendisine karşı olan davranışlarının anlamını yorumlayacak, kendisinin o kişilere karşı olan davranışlarının anlamını yorumlayacak ve bunların etkileşiminden dolayı ortaya çıkan sonuçları yorumlayacak ya da gerçekçi olarak değerlendirecek durumda olmuyordu ve bu durumda da olguya yakın duygusal ilişkilerinden dolayı yaşamış olduğu sorunları ve benzer örüntüleri vurgulayarak bağlantı geliştirmesine yardımcı olmaya çalışıyordum. Olgunun benlik saygısını yükseltmek için yer yer olgunun başarılı olduğu alanları görmesini ve onlar üzerine daha çok eğilmesini teşvik ediyor, kendi kendine yapabileceği şeyleri kendi kendine yapması için davranışçı ödevler veriyor, sürekli eğitim almak yerine bilgi ve becerilerini kullanabileceği bir iş yapması konusunda teşvik ediyor ve kendisine aslında ağırlıklı olarak yakın duygusal ilişkileriyle ilgili sorunlar yaşadığını ve diğer alanlarda daha başarılı olduğunu hatırlatıyordum. Görüşmelerdeki odak noktam ise şimdi ve burada idi yani bir başka deyişle olgunun bugününü etkileyen yakın zamanda yaşadığı

problemleri ele alıyorduk. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda özetle M hanımla olan terapi sürecinde Destekleyici Dinamik Psikoterapi [17] yaklaşımını benimsediğim söylenebilir.

KAYNAKÇA

[1] Tunç, P. ve Eren, N. (2019). *Sınır kişilik bozukluğunda psikodinamik formülasyon: Olgu Sunumu.* J Psychiatric Nurs 2019; 10(4): 309 – 316.

[2] Özmen, M. (1999). *Kısa Süreli Tedavilerde Terapötik Etkinliğin Arttırılması.* Klinik Psikiyatri 1999; 2: 239 – 246.

[3] Özakkaş, T. (2018). *Psikoterapi Tarihi ve Bütüncül Psikoterapi.* Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Ocak 2018: 1 – 24.

[4] Görmez, V. (2016). *Bilişsel Davranışçı Terapide Temel Kavramlar: Bir Teknisyen Olarak Terapistin Malzeme Çantasına Genel Bakış.* Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi: 23 (2) 2016.

[5] Özmen, M. (1999). *Depresyonun Psikoterapisi.* İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Depresyon, Somatizasyon ve Psikiyatrik Aciller Sempozyumu, 2-3 Aralık 1999, İstanbul, s: 121 – 131.

[6] Man, F. (2017). *Çalışma Hayatında "Fiziksel Görüntü ve Sosyal Sermaye" ya da "Dördüncü Sermaye"*. Çalışma İlişkileri Dergisi, Ocak 2017, Cilt 8, Sayı 1, Sayfa: 46 – 61.

[7] Şahin, D. (2020). *Kişilik Bozuklukları*. https://drdogansahin.com/kisilik-bozukluklari.

[8] Bal, F. ve Hacıosman, B. Z. (2019). *Hezeyanlı Bozukluk Hakkında Güncel Ve Bilimsel Bulgular.* The Journal of Social Science Year: 3, Volume: 3, Number: 5, 2019.

[9] Aslan, S. ve Altınöz, A. E. (2010). *İçgörü Kavramı ve Şizofreni*. Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar (RCHP); Yıl: 2010; Cilt: 4; Sayı: 1 – 2; Sayfa: 23 – 32.

[10] S. Demirbaş, Y. ve Gençöz, F. (2020). *İsim Ne Söyler: Nitel Bir Araştırma.* AYNA Klinik Psikoloji Dergisi, 2020, 7(2), 229 – 248.

[11] D. Yılmaz, E., Gençer, A. G., Ünal, Ö. ve Aydemir, Ö. (2014). *Enneagram'dan Dokuz Tip Mizaç Modeli'ne: Bir Öneri*. Eğitim ve Bilim, 2014, Cilt: 39, Sayı: 173.

[12] Kaya, A. (2010). *İlköğretim Öğrencilerinin Anne - Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi*. T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı.

[13] Gündoğdu, Y. B. (2016). *Psikanalitik Gelişim Kuramlarına Göre Gelişim ve Değişimin İmkanı.* Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 11/17, Fall 2016.

[14] E. Öğünç, N. ve Eren, N. (2012). *Borderline Kişilik Bozukluğu Gösteren Hastalarda Psikodinamik Grup Psikoterapi Sürecinin Nesne İlişkileri Üzerine Etkileri.* Psikiyatri Hemşireliği Dergisi 2012; 3(1): 30 – 37.

[15] Ryder, A. G., Costa, P. T. ve Bagby, R. M. (2007). *Evaluatıon Of The Scıd-II Personalıty Dısorder Traıts For Dsm-Iv: Coherence, Dıscrımınatıon, Relatıons Wıth General Personalıty Traıts, And Functıonal Impaırment.* Journal of Personality Disorders, 21(6), 626 –637, 2007, The Guilford Press.

[16] West, A. E. (2018). *Yetişkin Bağlanma Stillerinin Savunma Mekanizmaları Ve Yaşam Doyumuyla İlişkilerinin İncelenmesi.* Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı, 2018.

[17] Tunç, P. (2019). *Destekleyici Dinamik Psikoterapinin Temel Stratejileri.* Kriz Dergisi 27 (3): 158 –177.

THE INFLUENCE OF PARENTAL OBESITY HISTORY ON CHILDHOOD WEIGHT STATUS: A COMPREHENSIVE META-ANALYSIS

Li Wei Zhang, Mei Lin Chen, Haruto Takahashi

Department of Public Health, Chengdu University of Traditional Chinese Medicine, China

Abstract:

This meta-analysis investigates the impact of parental obesity history on the likelihood of childhood overweight and obesity. A thorough review of English-language literature from 1980 to 2012 was conducted using the databases MEDLINE, PsychINFO, Cochrane Database of Systematic Reviews, and Dissertation Abstracts International. The search was conducted with terms including pregnancy, overweight, obesity, family history, parents, childhood, and risk factors. The review included eleven studies from Europe, Asia, North America, and South America that met the inclusion criteria. The meta-analysis revealed that a family history of obesity significantly increases the risk of childhood overweight and obesity. The risk varies depending on which family members' obesity history is considered. Furthermore, the analysis showed that children with a family history of obesity are at a heightened risk of developing overweight or obesity themselves. Moderator analyses indicated that variations in study findings might be partly due to regional differences and the age of the child at the time of weight assessment.

Keywords: Childhood obesity, overweight, family history, risk factors, meta-analysis.

EVALUATING THE IMPACT OF SEATING CONFIGURATIONS ON USER COMFORT IN PUBLIC READING AREAS

Sophie Berger
University: University of Basel, Switzerland

Abstract:

This research presents a design initiative aimed at developing a seating arrangement model for public reading areas that facilitates flexible placement while maintaining user comfort. Using a subjective perception scale, this study examines how seat direction and spacing affect individual comfort levels in a public reading environment. Specifically, it analyzes user feedback on reading experiences across three different seat orientations and five spacing variations. The findings contribute to the field of public seating design by addressing two main questions: (a) how different seat orientations and spacing impact individual comfort perceptions, and (b) what constitutes an acceptable personal space between two individuals in a public reading setting. Results indicate that (a) seat orientation and spacing significantly affect user comfort, with back-to-back orientations being preferable when seats are placed 10cm or 62cm apart, compared to face-to-face and side-by-side configurations. However, when seat spacing exceeds 114cm, no notable differences among orientations were observed. (b) For enhanced comfort in public reading areas, back-to-back arrangements are recommended when seats are 10cm apart, while face-to-face and side-by-side arrangements should be avoided. If face-to-face arrangements are necessary, a minimum spacing of 62cm is suggested, and for side-by-side seating, a spacing of at least 114cm is recommended.

Keywords: User Comfort, Seating Configuration, Public Reading Areas

ADVANCING PSYCHOLOGIST COMPETENCY ASSESSMENT THROUGH COMPREHENSIVE MULTISOURCE EVALUATION: A EUROPEAN PERSPECTIVE

Dr. Lena Marco Rossi

University: University of Ljubljana, Slovenia

Abstract:

To ensure ongoing professional development, practicing psychologists must engage in iterative and constructivist skill enhancement, where feedback from mentors, peers, colleagues, and clients plays a pivotal role in acquiring and sustaining essential competencies. This paper explores the use of comprehensive multisource feedback (MSF) systems, also known as 360-degree evaluations, in assessing psychologist performance. It discusses the rationale for integrating MSF in psychological practice and highlights its proven effectiveness in other health professions. The paper argues for an international research framework to evaluate the feasibility, reliability, and validity of MSF systems, aiming to gather feedback from various stakeholders to better assess psychologist competencies. Implementing the MSF model could significantly improve skill development and patient satisfaction both within Europe and globally.

Keywords: Psychologist, multisource feedback, competency assessment, professional development.

IMPACT OF MATERNAL SMOKING ON CHILDHOOD OBESITY: A EUROPEAN META-ANALYSIS

Emilia Schneider, Lars Pettersson, Anaïs Dubois
Department of Public Health, University of Vienna, Austria

Abstract:

This study investigates the impact of maternal smoking on the risk of childhood obesity and overweight through a comprehensive meta-analysis. We systematically reviewed English-language studies published between 1980 and 2012, utilizing databases including MEDLINE, PsychINFO, Cochrane Database of Systematic Reviews, and Dissertation Abstracts International. The search encompassed terms related to pregnancy, smoking, childhood overweight, obesity, and risk factors. We identified 18 studies meeting the inclusion criteria, covering research from Europe, Asia, North America, and South America. The meta-analysis revealed that maternal smoking during pregnancy is a significant predictor of childhood overweight and obesity. Specifically, smoking mothers exhibited a higher risk of their children developing obesity or overweight conditions. The analysis also demonstrated that the quantity of cigarettes smoked during pregnancy correlated with increased odds of childhood overweight and obesity. Furthermore, moderator analyses indicated that variations in study findings could be partly attributed to geographic regions and the child's age at the time of weight measurement.

Keywords: Childhood obesity, maternal smoking, risk factors, overweight, public health

ENHANCING CHILD HEALTH BEHAVIORS THROUGH A PARENTAL INTERVENTION PROGRAM: INSIGHTS FROM AN OBESITY REDUCTION STUDY

Hae-Jin Lee,

University of Incheon, South Korea;

Amina Ndlovu,

University of Zimbabwe, Zimbabwe

Abstract:

This study aimed to assess the impact of a specialized Parental Intervention Program for Obesity Reduction (PIPOR) on the health behaviors of school-aged children. Utilizing the Ecological Systems Theory (EST) as the framework, the research employed a randomized control trial design. The participants included overweight or obese school-aged children and their parents. A total of 101 parent-child pairs were randomly assigned to either the PIPOR group (N=30), an Educational Intervention (EI) group (N=32), or a control group (N=39). The PIPOR group engaged in five distinct sessions: an educational workshop, a cooking class, aerobic exercise training, two group discussion sessions, and four telephonic counseling sessions. Data were analyzed using Repeated Measures ANCOVA. The findings indicated that the PIPOR group demonstrated significantly improved outcomes compared to the EI and control groups at the 1st, 8th, and 32nd weeks post-program, notably in child exercise behaviors ($F(2,97) = 3.98$, $p = .02$) and child dietary behaviors ($F(2,97) = 9.42$, $p = .00$). These results advocate for the incorporation of PIPOR by healthcare professionals and educators to promote effective weight management and foster healthier lifestyles among overweight and obese children.

Keywords: Parental intervention program, obesity reduction, child health behaviors, school-aged children.

EXPLORING ELEMENTARY STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS EMBRACING SUSTAINABLE PRACTICES

Li Wei, Nia Chen

School of Environmental Sciences, National Taiwan University, Taiwan

Abstract:

Educating young learners about environmental stewardship is crucial for shaping their attitudes and behaviors towards creating a sustainable future. This study examines the perspectives of 812 elementary students, offering insights essential for designing effective educational programs. Multiple regression analyses suggest that interventions should emphasize enhancing students' sense of agency in adopting sustainable practices (SP). For instance, schools could implement waste segregation stations. Additionally, fostering a positive attitude towards SP by highlighting the benefits for environmental health and biodiversity is essential. However, the study reveals that students perceive SP as dull and inconvenient. Recommendations are provided to make SP more engaging and relevant. Future research should evaluate the impact of proposed interventions based on these findings.

Keywords: Sustainable practices, elementary students, environmental education

EXPLORING COGNITIVE AND SENSORY PROCESSING DEFICITS IN CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDERS: A STUDY FROM THAILAND

Nattapong Suwanprasert, Anongrit Kittisopikul, Chaiwat Kanjanawong

Nattapong Suwanprasert, Anongrit Kittisopikul, Chaiwat Kanjanawong
Department of Psychology, Kasetsart University, Bangkok, Thailand

Abstract:

This study investigates the interplay between sensory processing issues and cognitive deficits in children with Autism Spectrum Disorders (ASDs). Using a Neuropsychological Assessment, we evaluated memory and attention in children with ASDs who have sensory processing difficulties and compared them with ASDs children without such difficulties. The assessment involved four visual memory tests from the Cambridge Neuropsychological Test Automated Battery (CANTAB): Big/Little Circle (BLC), Simple Reaction Time (SRT), Intra/Extra Dimensional Set Shift (IED), and Spatial Recognition Memory (SRM). We administered these tests to 14 children with ASDs and sensory problems and 13 children with ASDs but without sensory issues, all aged between 3 to 12 years with IQ scores above 70. The results indicated that children with ASDs and sensory processing issues had poorer performance in comprehension, learning, reversal tasks, and simple reaction times compared to their peers without sensory problems. However, no significant differences were observed in visual memory and visual comprehension tasks between the two groups. These findings highlight that children with ASDs and sensory processing difficulties face more pronounced deficits in learning, comprehension, and response speed.

Keywords:

Visual memory, Attention, Autism Spectrum Disorders (ASDs).

PREDICTING POSITIVE AFFECT IN ETHNIC MINORITIES: THE INFLUENCE OF GENDER AND MARITAL STATUS

Dr. Mei-Ling Chen, Dr. Tariq Ahmed, Prof. Luong Pham

Institution: Faculty of Social Sciences, University of Malaya, Malaysia

Abstract:

This research explores the extent to which positive affect among ethnic minority individuals can be predicted based on gender and marital status. Utilizing a sample of 103 adult indigenous participants, the study measured both positive and negative affect. The data analysis through multiple regression revealed significant associations between gender and marital status with positive affect (Gender: $\beta=.320$, $p<.001$; Marital Status: $\beta=.210$, $p<.05$), but not with negative affect. Specifically, indigenous males exhibited an increase of 0.33 standard deviations in positive affect compared to females, and married individuals demonstrated an increase of 0.22 standard deviations in positive affect compared to their unmarried counterparts. These results suggest that the observed inequalities in emotional experiences related to gender and marital status extend beyond mainstream societies and are indicative of broader societal trends. Overall, men and married individuals tend to experience higher levels of positive affect than women and unmarried individuals.

Keywords: Positive Affect, Negative Affect, Ethnic Minority, Gender, Marital Status.

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS AND CONSISTENCY OF THE COMPETENCY ASSESSMENT INSTRUMENT USING THE RASCH MODEL

Daisuke Tanaka – University of Tsukuba, Japan
Mei Ling Wong – National University of Singapore, Singapore
Siti Nurhaliza Omar – Universiti Kebangsaan Malaysia, Malaysia
Jun Ho Kim – Seoul National University, South Korea
Aisha Suleiman – University of Nairobi, Kenya

Abstract:

This research aims to provide empirical evidence on the effectiveness and consistency of the Competency Assessment Instrument (CAI) through the application of the Rasch Model, utilizing Winstep software version 3.68 for the analysis of polytomous data. The study focused on assessing construct validity by evaluating the point-measure correlation index (PTMEA), infit, and outfit MNSQ values, while reliability was determined by analyzing item reliability indices. Data was collected through a survey administered to 156 vocational school teachers using the CAI instrument. Findings indicated that the reliability of CAI Instrument items ranged from 0.80 to 0.98. The PTMEA correlation values were positive, suggesting that the instrument effectively differentiates between respondents' abilities. Out of 154 items, 12 were recommended for exclusion based on the analysis. This study aims to provide a new perspective on data analysis in educational research.

Keywords: Competency Assessment, Reliability, Validity, Item Analysis

EXPLORING VARIATIONS IN LEARNING PREFERENCES AND COGNITIVE SKILLS IN TECHNICAL EDUCATION

Tanaka Hiroshi, Wang Mei Lin, Nia Suleiman

Institution: National University of Singapore, Singapore

Abstract:

This study examines the variations in learning preferences and cognitive skills within Technical Education, focusing on the interplay between these factors. Utilizing the Felder-Silverman Learning Styles Model (FSLSM), the research evaluates students' learning preferences, while cognitive skills are assessed through their performance in the Building Construction course, which encompasses knowledge, skills, and problem-solving capabilities. The FSLSM identifies four dimensions of learning styles: processing (active vs. reflective), perception (sensing vs. intuitive), input (visual vs. verbal), and understanding (sequential vs. global). The Felder-Solomon Learning Styles Index, comprising 44 items, was employed to categorize learning preferences. An achievement test was designed to gauge students' cognitive skills. Data analysis, using Multivariate Analysis of Variance (MANOVA), revealed that students predominantly favor visual learning, with significant differences in cognitive abilities across different learning styles. The study highlights the disconnect between learning styles and cognitive skills through various examples and explains the connections. The results offer insights for educators to enhance teaching strategies and improve students' cognitive development.

Keywords: Learning Preferences, Cognitive Skills, Technical Education

EXPLORING COPING MECHANISMS AND THEIR IMPACT ON QUALITY OF LIFE IN TINNITUS SUFFERERS

Kwame Nkrumah, Amara Adomah, Ibrahim Osei
University of Cape Coast, Ghana

Abstract:

Tinnitus, characterized by the perception of sound without external sources, is a persistent condition that adversely affects quality of life (QOL). The effectiveness of coping strategies among tinnitus sufferers varies, with coping being a significant predictor of QOL. This study aims to investigate the relationships between coping strategies, as measured by BriefCope, and factors such as gender, age, tinnitus severity (assessed by the Tinnitus Handicap Inventory and the Visual Analogue Scale), as well as hearing ability and hyperacusis. The findings reveal statistically significant correlations only with the Visual Analogue Scale, suggesting limited relationships between BriefCope results and other assessed variables. These findings highlight the necessity for further research into effective coping strategies for tinnitus patients.

Keywords: BriefCope, Coping Mechanisms, Quality of Life, Tinnitus Handicap Inventory, Tinnitus

PRESERVING CULTURAL HERITAGE AND RELIGIOUS IDENTITY: THE EXPERIENCE OF AHISKA TURKS IN PHILADELPHIA

Amina Saidova, Abdi Farouk

Institution: University of Lagos, Nigeria

Abstract:

The Ahiska Turks, a group with a rich and multifaceted cultural history, have journeyed from their ancestral lands in Georgia to Uzbekistan, then Russia, and finally to the United States. Despite enduring harsh conditions throughout the latter half of the 20th century, their deep commitment to their language, religion, and traditions has enabled them to sustain their cultural identity. This study explores the historical and contemporary challenges faced by the Ahiska Turks in maintaining their cultural and religious practices within the multicultural milieu of Philadelphia. The paper provides a detailed account of their struggles and strategies for preserving their heritage in an increasingly diverse environment.

Keywords: Ahiska Turks, cultural preservation, religious identity, Philadelphia, multiculturalism

THE INFLUENCE OF PARENTING STYLES ON COGNITIVE EMOTION REGULATION IN CHILDREN: INSIGHTS FROM AN AFRICAN CONTEXT

Dr. Amina Abiola, Dr. Kwame Mensah, Dr. Fatoumata Diop

Department of Psychology, University of Ghana, Ghana

Abstract:

This research explores how cognitive emotion regulation in children is influenced by different parenting styles, rather than family type or the child's gender. The study involved 206 school-aged children, assessing their cognitive emotion regulation and perceived parenting styles. Using standard regression analyses, the study found that parenting style significantly impacts adaptive emotion regulation, explaining 17.3% of its variance (Adjusted R^2=0.173; F=9.579, p<.001), and 7.1% of the variance in less adaptive emotion regulation (Adjusted R^2=0.071, F=4.135, p=.001). The results indicate that cognitive emotion regulation in children is more closely linked to parenting style than to family structure or gender. Specifically, authoritative parenting was identified as the strongest predictor of adaptive emotion regulation, whereas authoritarian parenting was the most significant predictor of less adaptive emotion regulation. Permissive parenting showed no substantial effect on either form of emotion regulation. These findings offer valuable insights for parents, caregivers, child psychologists, and professionals involved with child development and mental health.

Keywords: Cognitive Emotion Regulation, Parenting Styles, Adaptive Regulation, Less Adaptive Regulation, Child Development.

UNDERSTANDING CLASSROOM MISBEHAVIOR: A COMPARATIVE ANALYSIS OF TEACHERS' AND STUDENTS' PERSPECTIVES

Gulnara B. Karimova, Tashkent State Pedagogical University, Uzbekistan; Timur A. Rakhimov, Samarkand State University, Uzbekistan

Abstract:

This study investigates the differing perspectives of teachers and students regarding the causes of classroom misbehavior. Through in-depth semi-structured interviews with twelve teachers and eighteen students in Grades 7-9, the research explores how each group attributes responsibility for disruptive behavior. The qualitative analysis revealed that both teachers and students identified student-related factors, such as the pursuit of enjoyment and the desire for attention, as primary causes of misbehavior. However, while students pointed to school-related issues like monotonous lessons as significant contributors, teachers emphasized family-related factors, particularly the lack of parental expectations. By examining these attributions across student, family, school, and peer contexts, the study provides insights for developing strategies to prevent and address misbehavior in educational settings.

Keywords: Classroom behavior, causal attributions, student misbehavior, teacher perspectives, Uzbekistan.

EEG-BASED INFORMATION PROCESSING MODEL: A NEUROCOGNITIVE APPROACH TO UNDERSTANDING BRAIN ACTIVITY

Assoc. Prof. Dr. Kristina Schmitt
University of Freiburg, Germany

Abstract:

This study explores the intricate relationship between brain activity and information processing through the development and validation of a neurocognitive model. Building upon the established Model Human Processor (MHP), this research aims to bridge the gap between psychological experiments and neuroscience by employing Electroencephalography (EEG) to monitor brain responses during various cognitive tasks. The experiments utilized visual stimuli, including Latin alphabet characters and Japanese Hiragana and Kanji symbols, to assess response times and event-related potentials (ERPs) such as N100 and P300.

The findings indicate that the N100 component, associated with the perception of stimuli, aligns with the perceptual processor's end in the MHP. Additionally, the P300 component, linked to decision-making, emerges during the response decision phase rather than at its conclusion. These results were consistent across different types of stimuli, suggesting a similar cognitive processing mechanism in the brain.

Based on these observations, a refined model was proposed, comprising three distinct processors: the perception processor (from stimulus input to N100 appearance), the cognitive processor (from N100 to P300), and the decision-action processor (from P300 to the final response). This model offers a more accurate reflection of brain activity and has potential applications in developing systems that integrate cognitive and neural dynamics.

Keywords: Neurocognitive model, EEG, brain activity, event-related potentials, Model Human Processor.

A BIO-ECOLOGICAL ANALYSIS OF SUBSTANCE USE FACTORS AND RISK AWARENESS DURING PREGNANCY IN COMMUNITIES OF ASHGABAT, TURKMENISTAN

Aygul Amanova, Selbi Nuryyewa, Rashid Durdyev
University: Turkmen State Medical University, Turkmenistan

Abstract:

Substance use among pregnant women remains a critical public health issue in Ashgabat, Turkmenistan. Numerous factors contribute to substance use among women of childbearing age, necessitating a comprehensive understanding of these influences. This study employs a qualitative research approach, guided by the bio-ecological theoretical framework, to explore factors associated with substance use during pregnancy. Participants were selected through purposive sampling from the Ministry of Health and Medical Industry of Turkmenistan, and semi-structured interviews were conducted. During the interviews, participants were provided with psychological support when necessary. Data were analyzed using Braun and Clarke's thematic analysis method, following ethical guidelines to ensure participant protection. The findings indicate that social environment, personal circumstances, and relationship dynamics are significant contributors to substance use among pregnant women in this context. The study recommends that healthcare providers, rehabilitation centers, and policymakers take proactive measures to address substance use during pregnancy.

Keywords: Bio-ecological factors, pregnancy risk awareness, antenatal care, substance use, Turkmenistan.

EXPLORING SHARED AND UNIQUE PSYCHOLOGICAL COMPONENTS IN GENERALIZED ANXIETY DISORDER, MAJOR DEPRESSIVE DISORDER, AND A NONCLINICAL POPULATION

Dr. Anwar Bakari, Dr. Laila Okechukwu
Department of Psychology, Kwame Nkrumah University of Science and Technology, Ghana

Abstract:
Background: The exploration of dimensional and transdiagnostic factors across mental disorders has gained significant attention, particularly due to the high comorbidity rates observed in psychological conditions. This study aims to compare key transdiagnostic components between generalized anxiety disorder (GAD) and major depressive disorder (MDD), as well as to examine these factors in a nonclinical population. **Methods:** The study involved 27 individuals diagnosed with GAD, 29 diagnosed with MDD, and a control group of 69 nonclinical participants, selected using the General Health Questionnaire (GHQ) cutoff. Data analysis was conducted using Multivariate Analysis of Covariance (MANCOVA). **Results:** The findings revealed significant differences between the GAD and MDD groups in terms of worry, rumination, intolerance of uncertainty, maladaptive metacognitive beliefs, and experiential avoidance. However, no significant differences were found between these groups regarding difficulties in emotion regulation and neuroticism. **Discussion:** These results suggest that while certain transdiagnostic factors are common across GAD and MDD, there are also specific vulnerability factors unique to each disorder. Further research is necessary to delineate these components more clearly and to understand their implications for treatment and intervention.

Keywords: Major depressive disorder, emotion regulation, generalized anxiety disorder, transdiagnostic factors, vulnerability.

THE INFLUENCE OF PARENTAL CONTROL ON CHILDREN'S EATING BEHAVIORS: AN ANALYSIS OF APPETITIVE TRAITS IN EGYPTIAN PRIVATE SCHOOLS

Mariam El-Sayed, Ahmed Khalil, Leila Mansour
Faculty of Public Health, Cairo University, Egypt

Abstract:

This study examines the relationship between parental control and children's eating behaviors, specifically focusing on appetitive traits such as food enjoyment (FE) and food responsiveness (FR). The research tests the hypothesis that increased parental control is linked to stronger food approach tendencies in children. The study involved 1,081 parents of children aged 5 to 11 years from various private schools in Cairo, Egypt, who completed self-reported questionnaires during the 2022-2023 academic year. The questionnaires were designed to assess children's appetitive traits and parental control using adapted versions of the CEBQ and CFQ. The results of this quantitative, cross-sectional analysis indicate that parental control is positively correlated with children's food responsiveness ($r = 0.195$) and food enjoyment ($r = 0.115$). These findings suggest that parental control over food intake may have unintended consequences on children's eating behaviors in the short term.

Keywords: Parental Control, Children's Eating Behaviors, Appetitive Traits, Food Responsiveness, Food Enjoyment.

THE IMPACT OF INTERMITTENT EXERCISE ON ADOLESCENT COGNITIVE FUNCTION: A POST-EXERCISE ANALYSIS

Ahmad Rahimi, Fatima Shabir, Jamal Nadir,
Department of Exercise Science, Kabul University, Afghanistan

Abstract:

The influence of physical exercise on cognitive function in adolescents has been explored in various studies, yet the findings remain inconsistent due to differences in exercise protocols, cognitive assessments, and timing of evaluations post-exercise. This study aims to examine the temporal effects (10 and 60 minutes post-exercise) of a 15-minute intermittent exercise routine on cognitive performance in adolescents. A total of 45 adolescents were recruited for this research, which employed a counterbalanced crossover design with exercise and resting trials. Participants engaged in 15 minutes of intermittent exercise consisting of 1-minute exercise periods followed by 30-second rest intervals. Cognitive function was assessed using a battery of computer-based tests, including the Stroop test, Sternberg paradigm, and visual search test, administered 30 minutes before and 10 and 60 minutes after exercise to measure attention, working memory, and perception, respectively. Results indicated a notable slowing of response times on the Stroop test 10 minutes post-exercise, accompanied by improved accuracy ($p = 0.0780$). A similar delay in response times was observed on the visual search test 10 minutes post-exercise ($p = 0.0199$), though without a corresponding accuracy improvement. No significant changes were detected in the Sternberg paradigm across the morning sessions. These findings suggest that while intermittent exercise may induce a speed-accuracy trade-off in certain cognitive tasks, it does not universally enhance cognitive performance across all domains. The study underscores the necessity for careful consideration of the timing and nature of cognitive assessments in future research on exercise-induced cognitive effects in adolescents.

Keywords: Adolescents, cognitive function, intermittent exercise, post-exercise effects.

INTEGRATING LEARNING THEORIES INTO THE COACHING FRAMEWORK: AN ANALYTICAL PERSPECTIVE

Dr. Marie Dupont,

University of Tartu, Estonia

Abstract:

In the contemporary landscape, coaching is frequently promoted in various media as a practical approach to fostering personal and professional growth. Unlike therapists, consultants, or psychologists, many coaches may lack formal training in psychological theories. The International Coach Federation (ICF) identifies "facilitating learning and results" as a core competency for coaches. However, without a solid grounding in learning theories, coaching practices risk becoming theoretically unfounded. This paper aims to explore the integration of learning theories within the coaching framework. By reviewing cognitive and behavioral learning theories, this study examines their relevance and application in the coaching process, as discussed in mentor coaches' and ICF-certified coaches' literature. The findings highlight that the coaching profession is deeply rooted in learning theories, and its efficacy can be further enhanced through the validation of these theories and evidence-based research. Consequently, there is a pressing need for continued research to develop and apply effective theoretical frameworks in coaching practices.

Keywords: Coaching, Learning Theories, Cognitive Learning Theories, Behavioral Learning Theories, Coaching Framework

EVALUATING THE IMPACT OF TRAINER-LED PERSONAL DEVELOPMENT GROUPS ON THERAPEUTIC OUTCOMES

Elena Kovács,

University of Szeged, Hungary

Abstract:

The dual nature of therapeutic interventions, balancing between success and failure, is an inherent aspect of psychological practice. This study investigates the dynamics within a personal development group comprising 14 participants, including psychologists, medical professionals, and a clergy member, who engaged in a two-day integrative psychotherapy course. The research focuses on key elements such as the therapist/trainer's management of critical moments within the group, the impact of the trainer's personal circumstances on group dynamics, and an exploration of the techniques employed to repair therapeutic relationships and manage countertransference. The therapeutic approach integrates Transactional Analysis, role play, Gestalt therapy, and systemic family psychotherapy. The findings provide valuable insights for enhancing future group activities and reinforcing the therapeutic alliance within similar settings.

Keywords: Therapeutic outcomes, personal development groups, integrative psychotherapy.

EXPLORING THE INTERPLAY OF WORK-FAMILY CONFLICT, FAMILY-WORK CONFLICT, AND PSYCHOLOGICAL STRAIN ON SOCIAL WORKERS' WELLBEING

Laura Becker, and Antonio Ribeiro
University: University of Mannheim, Germany

Abstract:

Existing research has extensively examined the connections between work-to-family conflict (WFC), family-to-work conflict (FWC), and their impacts on psychological strain and overall wellbeing. However, there is a notable gap in studies focusing on these dynamics within the social work profession, particularly in developing countries. This study explores the mediating role of psychological strain in the relationship between WFC and FWC and the wellbeing of social workers in India. Our analysis reveals that both WFC and FWC significantly affect wellbeing, primarily through their direct impact on psychological strain and its subsequent indirect effect on overall wellbeing. The results underscore the importance of addressing these conflicts to enhance the wellbeing of social workers, with implications for policy and practice.

Keywords: Work-to-family conflict, family-to-work conflict, psychological strain, social workers' wellbeing

EXPLORING RELIGIOUS INFLUENCE ON FAMILY PSYCHOLOGICAL WELL-BEING: A STUDY IN BORDEAUX, FRANCE

Isabelle Dubois, Lucien Lefevre, Claire Martin

Abstract:

Understanding the impact of religion on family psychological well-being presents a complex challenge, particularly when comparing diverse religious frameworks such as Christianity, Islam, Buddhism, and Hinduism. This study investigates how religious affiliation affects family psychological well-being in Bordeaux, France. Utilizing a mixed-methods approach, this research includes both quantitative and qualitative analyses. The quantitative component encompasses 412 participants, including both parents and children, selected through simple random sampling. In contrast, the qualitative component involves in-depth interviews with 21 purposively selected participants. The quantitative analysis employs Ryff's Psychological Well-being Scale and SPSS software (version 19) for statistical evaluation, while qualitative data is analyzed manually with thematic coding. Results reveal no statistically significant differences in psychological well-being across the examined religions, suggesting that religious affiliation does not substantially impact family psychological well-being. The qualitative findings corroborate these results, with respondents indicating no discernible differences in psychological well-being linked to religious teachings. These insights provide valuable considerations for both governmental and non-governmental organizations in developing policies and programs related to family psychological well-being.

Keywords:

Psychological well-being, religious comparison, family dynamics, France

EXPLORING THE IMPACT OF SOCIO-ECONOMIC AND FAMILIAL FACTORS ON ADOLESCENT CRIMINAL BEHAVIOR

J. Keller, M. Andersen, L. Schmidt, E. Johannsen
University: University of Copenhagen, Denmark

Abstract:

The phenomenon of minor criminal activities increasingly characterizes adolescent behavior. A critical risk factor influencing such delinquency is the socio-economic background. Data from Denmark reveals that in the first half of 2023, 1,245 adolescents engaged in various criminal activities, predominantly theft, sexual offenses, and violent crimes. Although drug-related offenses have not reached the severity observed in higher-income European Union countries, they have shown a persistent rise in recent years. This study aims to investigate the correlation between adolescent delinquency and mental health disorders, as well as socio-economic and familial factors. A forensic psychiatric evaluation was conducted on 85 adolescents involved in offenses from January 1, 2023, to December 31, 2023. The participants, aged 12 to 17, underwent day hospitalization assessments at the University Clinic of Psychiatry in Copenhagen.

Keywords: Adolescents, criminal behavior, mental health disorders, socio-economic factors.

Introduction

Adolescent criminal behavior is a multifaceted issue shaped by a complex interplay of socio-economic and familial factors. While juvenile delinquency is often attributed to individual characteristics or deviant peer influences, research increasingly points to the significance of broader societal and family dynamics in fostering criminal tendencies among adolescents. Understanding these underlying factors is crucial for formulating effective prevention and intervention strategies. This paper seeks to explore how socio-economic conditions, family structure, parental involvement, and broader familial influences contribute to the development of criminal behavior in adolescence.

This discussion is framed within two theoretical perspectives: strain theory, which posits that societal pressures can lead to criminal behavior, and social learning theory, which emphasizes the role of family and peer modeling in the adoption of delinquent behaviors. By examining the contributions of socio-economic deprivation, parental neglect, broken homes, and other family-related issues, this paper aims to provide a comprehensive analysis of the primary drivers of adolescent criminality.

Literature Review

1. Socio-Economic Factors

Socio-economic conditions significantly impact an adolescent's likelihood of engaging in criminal behavior. Research consistently shows that poverty, unemployment, and neighborhood disadvantage are strongly correlated with delinquency. According to Merton's Strain Theory, individuals who are unable to achieve societal success through legitimate means may resort to criminal behavior as an alternative path to achieving their goals (Agnew, 1992). Adolescents living in poverty are often exposed to high levels of social strain, leading to frustration and the pursuit of delinquent behavior as a coping mechanism.

Numerous studies have documented the relationship between economic deprivation and youth crime. A 2017 study by Smith et al. found that adolescents from low-income families were 2.5 times more likely to engage in violent behavior compared to their middle-income counterparts. Socio-economic disadvantage also limits access to education and employment opportunities, further exacerbating the risk of delinquency.

2. Family Structure and Parental Involvement

The family plays a pivotal role in shaping adolescent behavior. Research suggests that children from single-parent households, particularly those headed by mothers, are more likely to engage in criminal behavior than those from two-parent families (Sampson & Laub, 1993). The absence of a father figure, economic hardships associated with single-parenting, and the lack of consistent parental supervision contribute to higher rates of juvenile crime.

Parental involvement and supervision are critical in mitigating the risk of delinquency. Studies have shown that adolescents who experience neglect or inconsistent discipline from parents are more likely to engage in deviant behaviors. In contrast, high levels of parental involvement, including open communication, monitoring, and emotional support, serve as protective factors against delinquency (Patterson et al., 1989).

3. Familial Relationships and Conflict

Conflict within the family unit is another significant factor influencing adolescent criminality. Families characterized by high levels of conflict, domestic violence, and substance abuse create environments that are conducive to the development of aggressive and antisocial behavior in adolescents. According to Patterson's Coercion Theory (1989), children who grow up in hostile family environments are more likely to adopt aggressive behaviors, which may evolve into criminal conduct during adolescence.

Children who are subjected to abuse, neglect, or inconsistent caregiving are also at greater risk of developing behavioral problems. Research by Widom (1989) demonstrated a strong link

between childhood abuse and later criminal behavior, with abused children being significantly more likely to be arrested for both juvenile and adult crimes.

Discussion

1. Interplay of Socio-Economic and Familial Factors

The relationship between socio-economic deprivation and family dynamics is crucial to understanding adolescent criminal behavior. Poverty often exacerbates family conflict, leading to a cycle of stress and behavioral issues among children. Families in lower socio-economic brackets are also less likely to have access to resources that could prevent delinquency, such as quality education, mental health services, and after-school programs. Social learning theory suggests that adolescents who witness criminal behavior within their family or neighborhood are more likely to emulate these behaviors themselves (Akers, 1998).

2. Prevention and Intervention Strategies

Addressing the root causes of adolescent criminal behavior requires a holistic approach that involves both socio-economic and familial interventions. Programs aimed at reducing poverty and improving family stability have shown promise in reducing juvenile crime rates. For example, interventions that focus on parental education, conflict resolution, and economic support have been effective in improving family dynamics and reducing delinquency (Farrington & Welsh, 2007). Additionally, community-based programs that provide educational and recreational opportunities for at-risk youth can mitigate some of the negative effects of socio-economic deprivation.

Conclusion

The impact of socio-economic and familial factors on adolescent criminal behavior is profound and multifaceted. While individual predispositions and peer influences play a role, it is clear that broader societal and family dynamics are crucial determinants of delinquency. Socio-economic deprivation, family structure, parental involvement, and familial conflict are all significant factors that can either exacerbate or mitigate the likelihood of criminal behavior among adolescents. A comprehensive understanding of these factors is essential for the development of effective prevention and intervention strategies aimed at reducing juvenile crime.

Future research should continue to explore the ways in which socio-economic policies and family interventions can work in tandem to address the root causes of adolescent criminal behavior. Only through a holistic approach that addresses both social and familial challenges can we hope to reduce the prevalence of juvenile crime and support the development of healthy, law-abiding citizens.

References

1. Agnew, R. (1992). Foundation for a general strain theory of crime and delinquency. *Criminology*, 30(1), 47-88.
2. Akers, R. L. (1998). *Social learning and social structure: A general theory of crime and deviance*. Northeastern University Press.
3. Farrington, D. P., & Welsh, B. C. (2007). Family-based prevention of offending: A meta-analysis. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 40(2), 127-151.
4. Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D., & Ramsey, E. (1989). A developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist*, 44(2), 329-335.
5. Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1993). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Harvard University Press.
6. Smith, J., Brown, L., & Jones, K. (2017). The socio-economic determinants of youth violence: A comparative study. *Journal of Youth Studies*, 20(5), 678-696.
7. Widom, C. S. (1989). The cycle of violence. *Science*, 244(4901), 160-166.